

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taloudellinen katsaus

Kevät 2022

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2022:31

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:31

Taloudellinen katsaus

Kevät 2022

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.
Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-367-223-9

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Taloudellinen katsaus, kevät 2022

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:31**Julkaisija** Valtiovarainministeriö**Teema**

Talousnäymät

Yhteisötekijä Kansantalousosasto**Kieli** Suomi**Sivumäärä** 110**Tiivistelmä**

BKT arvioidaan kasvavan 1,5 % v. 2022. Reaktiona Venäjän hyökkäykselle Ukrainaan länsimaat ovat asettaneet talouspakotteita Venäjälle, mikä seurauksena Suomen talouskasvu hidastuu viennin ja teollisuustuotannon kautta. Kuluttajahintojen nousun seurauksena BKT:n kasvu hidastuu kotitalouksien ostovoiman heiketessä ja yksityisen kulutuksen kasvun hidastuessa. BKT kasvaa 1,7 % v. 2023 ja 1,5 % v. 2024.

Ennusteessa oletetaan, että nyt olemassa olevat pakotteet jäävät voimaan puolin ja toisin. Keskeistä talouden kannalta on, että raaka-aineiden ja energian saatavuus Venäjältä Eurooppaan häiriintyy, mutta ei keskeydy. Ennusteessa ei oleteta Covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi tehtäviä uusia rajoituksia, joilla olisi talousvaikutuksia.

Koronakriisin helpotettua julkisen talouden rahoitusasema on kohentunut ripeästi suotuisan taloustilanteen vetämänä ja julkinen talous jatkaa kohenemistaan lähivuosina. Taloudellisen aktiivisuuden hidastuminen ja varautumis- ja tukitoimet heikentävät julkista taloutta. Julkisen talouden rahoitusasema alkaa heiketä uudelleen keskipitkällä aikavälillä. Velkasuhde alkaa jälleen kasvaa yhtäältä varautumis- ja tukitoimien mutta myös talouskasvun hiipumisen johdosta.

Asiasanat talousnäymät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, kehysneuvottelut.**ISBN PDF** 978-952-367-223-9**ISSN PDF** 1797-9714**Julkaisun osoite** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-223-9>

Ekonomisk översikt, våren 2022

Finansministeriets publikationer 2022:31		Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	Sidantal	110

Referat

Bruttonationalprodukten beräknas öka med 1,5 procent 2022. Som reaktion på Rysslands invasion av Ukraina har västländerna infört ekonomiska sanktioner mot Ryssland, vilket leder till att Finlands ekonomiska tillväxt avtar inom exporten och industriproduktionen. BNP-tillväxten avtar i och med att hushållens köpkraft har minskat och den privata konsumtionen ökar långsammare till följd av höjda konsumentpriser. BNP växer med 1,7 procent år 2023 och 1,5 procent år 2024.

Prognosen utgår från att de gällande sanktionerna hålls i kraft. För ekonomin är det viktigt att tillgången på råvaror och energi från Ryssland till Europa inte avbryts helt trots att det förekommer störningar. Prognosen utgår från att inga nya restriktioner som kunde ha ekonomiska konsekvenser införs för att förhindra spridningen av coronaviruset.

Tack vare det gynnsamma ekonomiska läget förbättrades de offentliga finanserna snabbt efter att coronakrisen lättade, och den offentliga ekonomin kommer att förbättras ytterligare under de närmaste åren. Den offentliga ekonomin försvagas av minskad ekonomisk aktivitet och beredskaps- och stödåtgärder. På medellång sikt börjar de offentliga finanserna åter försvagas. Skuldkvoten börjar öka igen å ena sidan på grund av beredskaps- och stödåtgärder, men också på grund av avtagande ekonomiska tillväxt.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, ramförhandlingar.

ISBN PDF 978-952-367-223-9

ISSN PDF 1797-9714

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-223-9>

Economic Survey, Spring 2022

Publications of the Ministry of Finance 2022:31	Subject	Economic Prospects
Publisher Ministry of Finance		
Group Author Economics Department		
Language Finnish	Pages	110

Abstract

Finland's GDP is projected to grow by 1.5% in 2022. Western countries have reacted to Russia's invasion of Ukraine by imposing economic sanctions against Russia, which will result in Finnish economic growth slowing due to a decline in exports and manufacturing output. Increases in consumer prices will result in GDP growth slowing as household purchasing power shrinks and private consumption growth slows. GDP will grow by 1.7% in 2023 and by 1.5% in 2024.

The forecast assumes that the current sanctions imposed by both sides will remain in place. A key aspect for the economy is that the availability of raw materials and energy from Russia to Europe will be disrupted but not discontinued. The forecast does not assume any new restrictions to prevent the spread of the COVID-19 pandemic that would have economic impacts.

Following the easing of the COVID-19 crisis, the general government budgetary position has improved rapidly driven by the favourable economic situation, and general government finances will continue to improve over the next few years. General government finances will be weakened by the slowing of economic activity and preparedness and support measures. The general government budgetary position will begin to weaken again over the medium term. The debt-to-GDP ratio will start to grow again due to preparedness and support measures on the one hand, and due to slowing growth on the other hand.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, spending limits negotiations.

ISBN PDF 978-952-367-223-9

ISSN PDF 1797-9714

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-223-9>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS KEVÄT 2022

Katsauksessa esitetään vuosien 2022–2024 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2026 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste- ja kehitysarviot on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen maaliskuussa 2022 julkaistamat kansantalouden neljännesvuositilinpäivien tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 5.4.2022 mennessä. Kokonaistaloudellisessa ennusteessa on otettu huomioon hallituksen kehysneuvotteluissa 5.4.2022 tehdyt päätökset.

Helsingissä huhtikuussa 2022

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkömät	32
1.1 Kansainvälinen talous.....	32
1.1.1 Maailmantalous	32
1.1.2 Maailmankauppa.....	36
1.1.3 Riskit.....	36
1.2 Ulkomaankauppa	38
1.2.1 Vienti ja tuonti.....	38
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase.....	40
1.3 Kotimainen kysyntä.....	42
1.3.1 Yksityinen kulutus.....	42
1.3.2 Julkinen kulutus	46
1.3.3 Yksityiset investoinnit	46
1.3.4 Julkiset investoinnit.....	50
1.4 Kotimainen tuotanto.....	51
1.4.1 BKT	51
1.4.2 Jalostus	54
1.4.3 Palvelut.....	57
1.5 Työvoima.....	59
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat.....	63
1.6.1 Palkat	63
1.6.2 Kuluttajahinnat.....	66
2 Julkinen talous	69
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	69
2.1.1 Julkisyhteisöjen velka.....	77
2.2 Valtionhallinto.....	79
2.3 Paikallishallinto	91
2.4 Hyvinvointialueet.....	97

2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	99
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	99
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot.....	101
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä.....	102

Kehikot:

	Pakotteiden lisäämien leikkaa kasvua merkittävästi.....	25
	Julkisen sektorin palkkaoletusten vaikutuksista julkiseen talouteen.....	65
	Finanssipolitiikan mitoitus.....	75
	Valtion budjettitalous vuosina 2023–2026.....	87
	Työvoiman voimakas kasvu nostaa arvioita pitkän aikavälin työllisyyskehityksestä.....	108

Liitetaulukot	114
----------------------------	-----

Esipuhe

Suomen talous oli hyvässä vedossa. Tarkentuneissa tilastoissa vuoden 2020 kuoppa osoittautui aiemmin arvioitua pienemmäksi. Vuonna 2021 tuotanto kasvoi poikkeuksellisen nopeasti 3,5 prosentin vauhtia ja saavutti koronaa edeltäneen tasonsa. Alkuvuoden 2022 aikana työllisyys nousi ennätyskellisen korkeaksi samalla kun avoimia työpaikkoja oli ennätyskellisen paljon. Kuluttajien ja yritysten usko tulevaisuuteen oli vahva. Verotuloja kertyi valtion kirstuun mukavasti.

Tämän perusteella ennustelaitokset olivat jo valmiit tarkistamaan arvioitaan Suomen taloudesta aiempaa suotuisammiksi.

Kuva taloudesta muuttui kertaheitolla, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Viime viikot ennustelaitokset ovat arvuutelleet, miten käy Ukrainan, Venäjän, Euroopan ja Suomen. Sitä kukaan ei voi varmasti tietää. Jokseenkin varmaa on, että ainakin tänä vuonna talous kasvaa selvästi aiemmin arvioitua hitaammin Euroopassa ja Suomessa. Venäjällä tuotannon arvioidaan supistuvan kaksinumeroista vauhtia. Ukrainalle ja ukrainalaisille sota on taloudellinen ja inhimillinen katastrofi.

Valtiovarainministeriö arvioi, että Suomen kokonaistuotanto kasvaa keskimäärin 1,5% ja kuluttajahintainflaatio kiihtyy 4 prosenttiin tänä vuonna. Koko kasvu on ns. kasvuperintöä edelliseltä vuodelta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan alkaa vaikuttaa talouteen vuoden toisella neljänneksellä. Talous alkaa toipua loppuvuoden aikana ja vuoden lopussa tuotanto saavuttaa uudelleen vuoden alun tason.

Arvio perustuu oletukseen, että sota ei laajene Ukrainan ulkopuolelle vaan jäätyy Ukrainaan ja pakotteet, joita länsimaat ovat asettaneet Venäjälle ja Venäjä länsimaille, pysyvät voimassa nykyisen laisina pitkään. Jos sota tai pakotteet laajenevat, häiriöt Euroopan taloudessa ulottuvat syvemmälle eikä tuotanto Suomessa saavuta vuoden alun tasoa vuoden 2022 aikana.

Sodan epäsuotuisat vaikutukset lisäävät painetta julkiseen talouteen, kun talouden ja työllisyyden kasvu hidastuu ja työttömyys alenee hitaammin. Myös tarpeet osoittaa enemmän rahaa turvallisuuteen, pakolaisten vastaanottamiseen, huoltovarmuuteen, pakotteista aiheutuvan kustannusten nousun korvaamiseen sekä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuuriin ja vihreän siirtymän kohdistuviin tukiin ja investointeihin lisäävät painetta julkiseen talouteen.

Kaikien päälle korot ovat alkaneet nousta. Euroopan keskuspankki arvioi inflaation kiihtyvän yli tavoitteen ja hintavakauteen kohdistuvien riskien kasvaneen euroalueella. Se on ilmoittanut kiristävänsä euroalueen rahoitusoloja irtautumalla vähitellen määrällisestä elvytyksestä ja valmistautumalla nostamaan ohjaukorkoa myöhemmin 2022 aikana. Korkojen nousu alkaa lisätä julkisen talouden korkomenoja sitä mukaa, kun erääntyviä lainoja uusitaan ja uutta lainaa otetaan.

Suomi asemoituu osaksi vakaata ja vaurasta länttä eikä luottamus Suomen valtion kykyyn hoitaa velkansa ja muut vastuunsa ole heikentynyt. Julkisen talouden kykyä ottaa vastaan ja lievittää Venäjän hyökkäyksen liikkeelle sysäämiä epäsuotuisia vaikutuksia tukee se, että julkisessa velkaantumisessa suhteellinen asemamme vertaistemme joukossa ei ole heikentynyt – siitä huolimatta, että julkisen talouden velkaantuminen ja muut vastuut kasvoivat merkittävästi koronan aikana. Kasvava velka- ja vastuuvipu lisää kuitenkin aina julkisen taloudenpidon riskejä.

Useiden arvioiden mukaan kokonaistuotannon kasvu ei vuosikeskiarvona mitattuna hidastu alle potentiaalisen vauhtinsa Suomessa eikä euroalueella tänä vuonna. Pakotteet ja paine hylätä Venäjän markkinat iskevät yksittäisiin yrityksiin ja toimialoihin, mutta kokonaisuutena sodan vaikutusten talouteen arvioidaan jäävän maltillisiksi ja väliaikaisiksi. Kattava julkinen sosiaalivakuutusjärjestelmä ylläpitää kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja kysyntää Suomen taloudessa. Julkisen kulutuksen ja investointien kasvattaminen jäsenmaissa ja mahdollisesti jäsenmaiden yhteisellä päätöksellä tukee puolestaan kysyntää koko EU:ssa.

Näistä syistä tarvetta talouden kokonaiskysynnän lisätukemiselle finanssipolitiikan keinoin ei ole. Väliaikaiset ja mittaluokaltaan ja kohdentumiseltaan rajatut toimet talouteen kohdistuvan epäsuotuisan vaikutuksen lievittämiseksi riittävät. Lisäksi, koska julkisessa taloudessa pelimerkkejä on tarpeen varata epäsuotuisamman kehityksen varalle, menoja pitäisi myös pystyä priorisoimaan ja kohdentamaan uudelleen.

Pidemmällä aikavälillä sodan vaikutukset ovat rakenteellisia ja sulautuvat osaksi muuta käynnissä olevaa talouden ja yhteiskunnan rakenteellista muutosta – koronan jättämien jälkien korjaamista; väestörakenteen muutosta, maassa muuttoa ja maahanmuuttoa; ilmaston muutosta ja luontokatoa; teknologian ja työn muutosta.

Menetetty Venäjän markkina pitää korvata viennillä muille markkinoille. Venäläisestä fossiilisesta energiasta pitää irtautua nopeasti ja korvata se vihreällä energialla. Täytyy investoida ja ottaa käyttöön uutta teknologiaa. Täytyy rakentaa näkymä tulevaisuuteen ja sen tueksi houkutteleva investointiympäristö.

Houkutteleva investointiympäristö tarkoittaa hyvää kilpailukykyä – kaikilla kilpailukyvyyn osa-alueilla. Vakaalla pohjalla lepäävä julkinen talous tukee yhteiskunnan varautumista ja iskunkestävyyttä. Talouden uudistaminen niin, että talouden voimavarat kasvavat ja ovat entistä tehokkaammassa käytössä, vahvistaa kaikkia näitä. Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan aiheutuvat epäsuotuisat vaikutukset Suomen talouteen korostavat tarvetta jatkaa talouden uudistamista. Eikä koronaakaan ole vielä voitettu.

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2021-2023

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 1,5 % v. 2022. Reaktiona Venäjän hyökkäykselle Ukrainaan EU, Yhdysvallat sekä muut länsimaat ovat asettaneet talouspakotteita Venäjälle. Asetettujen pakotteiden seurauksena Suomen ulkomaankauppa Venäjän kanssa käytännöllisesti katsoen loppuu, mikä leikkaa Suomen talouskasvua eniten viennin ja teollisuustuotannon kautta. Maailmanmarkkina- sekä kuluttajahintojen nousun seurauksena BKT:n kasvu hidastuu kotitalouksien ostovoiman heiketessä ja yksityisen kulutuksen kasvun hidastuessa. Lisääntynyt epävarmuus siirtää investointeja tulevaisuuteen. BKT kasvaa 1,7 % v. 2023 ja 1,5 % v. 2024.

Suomen talous oli toipumassa hyvää vauhtia Covid-19-kriisin negatiivista talousvaikutuksista. BKT:n määrä oli saavuttanut kriisiä edeltävän tasonsa jo vuoden 2021 puolivälissä. Vuoden 2021 loppua kohden nousseet tuottaja- ja kuluttajahinnat hidastivat talouden kasvua.

Ennusteessa oletetaan, että nyt olemassa olevat pakotteet jäävät voimaan puolin ja toisin. Keskeinen oletus talouden kannalta on, että raaka-aineiden ja energian saatavuus Venäjältä Eurooppaan häiriintyy, mutta ei keskeydy. Koronavirus ei ole poistumassa ja tartuntamäärien nousua voi tapahtua myös tulevaisuudessa. Ennusteessa oletetaan, että Covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi ei tehdä uusia rajoituksia, joilla olisi talousvaikutuksia.

Kun arvioidaan sodan ja pakotteiden taloudellisia vaikutuksia Suomeen, täytyy arvioida, mitkä ovat niiden vaikutukset Venäjään. Vaikka Venäjä ja Ukraina ovat tuotannon suhteen suhteellisen pieniä, ne ovat eräiden keskeisten elintarvikkeiden, mineraalien ja energian merkittäviä tuottajia ja vientimaita. Sota on jo aiheuttanut huomattavia taloudellisia ja rahoituksellisia shokkeja erityisesti hyödykemarkkinoilla öljyn, kaasun ja vehnän hintojen noustessa jyrkästi.

Koronakriisin helpotettua julkisen talouden rahoitusasema on kohentunut ripeästi suotuisan taloustilanteen vetämänä ja julkinen talous jatkaa kohenemistaan lähi-vuosina. Sota Ukrainassa heijastuu myös Suomen julkiseen talouteen taloudellisen aktiivisuuden hidastuessa ja varautumis- ja tukitoimien johdosta. Julkisen talouden rahoitusasema alkaa heiketä uudelleen keskipitkällä aikavälillä. Viime vuonna merkittävästi supistunut velkasuhde alkaa jälleen kasvaa yhtäältä varautumis- ja tukitoimien mutta myös talouskasvun hiipumisen johdosta. Pitkällä aikavälillä menojen ja tulojen välillä on edelleen merkittävä epätasapaino.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan synkentää maailmantalouden näkymiä

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on langettanut synkän varjon maailmantalouden ylle. Sotaan liittyvä epävarmuus heikentää luottamusta ja kiihdyttää inflaatiota energia-alan ollessa myllerryksessä. Maailmantalouden kasvu hidastuu vuoden 2021 runsaasta kuudesta prosentista 3,2 prosenttiin v. 2022 ja noin 3 prosenttiin vuosina 2023 ja 2024.

Venäjä on ajautunut syvään talouskriisiin. Ulkomaiset yritykset siirtävät toimintonsa pois Venäjältä. Vienti supistuu länsimaiden rajoittaessa energiatuontia Venäjältä. Tuonti reagoi vientiäkin voimakkaammin. Maksujärjestelmän rajoitukset haittaavat talouden toimintaa. Nopea inflaatio pienentää palkansaajien reaalityuloja. Työttömyys nousee lähikuukausien aikana jonkin verran. Alustavan arvion mukaan kokonaistuotanto supistuu 15 % v. 2022 ja edelleen 2 % v. 2023.

Kuluttajahintainflaation kiihtymisen tärkein tekijä on energian markkina- sekä kuluttajahintojen nopea nousu Covid-19-pandemian jälkimainingeissa. Venäjän hyökkäys on edelleen kiihdyttänyt inflaatiota. Tuottajahintoja nostaa raaka-aineiden hintojen nousu ja välituotteiden toimitushäiriöt. Kustannuspaineiden odotetaan kuitenkin hellittävän ennustejaksolla.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet nopeasti sodan takia. Suoria Venäjä-kaupan liittyviä vaikutuksia suurempia ovat pitkälti energiemarkkinoiden epävarmuudesta juontuva hintojen nousu sekä taloudellista aktiviteettia vähentävä luottamusvaikutus. Raakaöljyn, maakaasun sekä tiettyjen metallien ja muiden raaka-aineiden hintojen nousu nostavat sekä tuottaja- että kuluttajahintoja. Yleinen epävarmuus varjostaa kulutusta ja investointeja.

Inflaation erittäin nopea kiihtyminen leikkaa kuluttajien ostovoimaa ja hidastaa siten talouskasvua Yhdysvalloissa. Covid-19-pandemiaan liittyvien tartuntojen kasvu Kiinassa on johtanut tiukkoihin rajoitustoimiin, jotka haittaavat teollisuustuotantoa ja häiritsevät globaalien tuotantoketjujen toimintaa.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan varjostaa maailmankaupan näkymiä lyhyellä aikavälillä erityisesti Euroopassa. Kehittyvissä maissa ja Yhdysvalloissa kauppa kasvaa suotuisammin. Maailman tavarakauppa kasvaa 4,6 % v. 2022 ja keskimäärin noin 4,5 % vuosina 2023 ja 2024.

Suomen talouskasvu hidastuu

Vuonna 2022 BKT:n kasvu hidastuu 1,5 prosenttiin. Pakotteiden seurauksena energian, öljyn sekä kaasun ja myös sähkön markkina- sekä kuluttajahinnat ovat nousseet. Inflaatio on kiihtynyt lähes 5 prosenttiin jo ennen Venäjän hyökkäystä ja hintojen nousun odotetaan edelleen jatkuvan. Hintojen nopea nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa ja säästämisastetta, mikä heikentää yksityisen kulutuksen kasvua. Palveluiden kulutus lisääntyy covid-19-epidemian hiipuessä, mikä tukee yksityisen kulutuksen kasvua.

Kuluttajien luottamus omaan talouteen heikkeni maaliskuussa Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen takia lähes saman verran kuin koronakriisin alkuvaiheessa huhtikuussa 2020. Lisääntynyt epävarmuus siirtää kulutusta myöhempään ajankohtaan. Investointien kasvu hidastuu epävarmuuden vallitessa. Asuinrakennusinvestoinnit kehittyvät kuitenkin aiemmin ennakoitua suotuisammin, sillä asuntoja alettiin rakentaa paljon vuoden 2021 loppupuolella. Epävarmuuden seurauksena muu rakentaminen ei piristy merkittävästi.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on kuitenkin muuttanut merkittävästi viennin ja tuonnin näkymiä etenkin ennustejakson alkupäässä. Venäjä on arvossa mitattuna Suomen toiseksi tärkein tuontimaa tavarakaupassa ja viidenneksi tärkein vientimaa 2021 ennakkotietojen perusteella. Vuoden 2022 alun viennin odotetaan olevan vielä vahvaa, mutta tämän jälkeen etenkin Venäjän viennin odotetaan supistuvan merkittävästi, samalla kun Suomen vienti myös EU-maihin laskee edelliseen ennusteeseen verrattuna. Viennin lasku tulee etenkin tavaraviennistä, samalla kun palveluvienti pysyy vahvana.

Viennin supistumisen seurauksena muiden teollisuuden päätoimialojen paitsi sähkö- ja energiateollisuuden arvioidaan supistuvan kuluvana vuonna. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden kasvun ennustetaan jatkuvan. Venäjälle asetettujen talouspakotteiden vaikutus on suurin metalliteollisuuteen. Muilla toimialoilla supistumisen on arvioitu jäävän alle prosentin suuruusluokkaan.

Työllisyys on huipussaan. Viime vuonna työllisten määrä lisääntyi 60 000 henkilöllä ja työllisten kokonaismäärä ylitti edellisen, vuoden 2019 huipun, minkä lisäksi työllisyysaste nousi 72,2 prosenttiin, korkeimmaksi yli 13 vuoteen. Talouden kasvun hidastuminen kääntää työllisyyden laskuun tilapäisesti vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla.

Suuri osa edellisen kauden työehtosopimuksista on jo päättynyt ja neuvottelut uusista sopimuksista ovat joko päättyneet tai parhaillaan käynnissä. Solmittujen sopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia tänä vuonna. Liukumien odotetaan suuren osajien kysynnän vuoksi kasvavan v. 2022. Näin nimellisansiot nousisivat tänä vuonna 2,6 %. Sopimusten kesto on tyypillisimmin ollut kaksi vuotta, mutta ensi vuoden korotuksista on tarkoitus sopia syksyn tai ensi vuoden alkupuolen aikana.

BKT kasvaa 1,7 % v. 2023 ja 1,5 % v. 2024. Vaikka Venäjän vientimarkkina ei palaa, vuosille 2023 ja 2024 odotetaan viennin asteittaista palautumista. Yritykset pystyvät löytämään tuotteilleen korvaavia markkinoita, mutta ennustejaksen aikana ei saateta talven ennusteessa arvioitua tasoa.

Vuosina 2023 ja 2024 talous kasvaa keskimääräistä nopeammin, sillä teollisuustuotanto toipuu voimakkaan kansainvälisen kysynnän tukemana. Palvelut kasvavat tuolloin hieman keskimääräistä vauhtia nopeammin. Rakentaminen supistuu erityisesti asuntorakentamisen vähetessä. Myös alkutuotannon ennustetaan pysyvän kasvussa.

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu työllisyyden kasvun hiipuessa ja käytettävissä olevien reaalityulojen kasvun jäädessä vähäiseksi vuosina 2023 ja 2024. Säästämisasteen ennustetaan laskevan ennustejaksolla nollan tuntumaan yksityisen kulutuksen hintojen noustessa.

Epävarmuus siirtää teollisuuden investointeja vuosiin 2023 sekä 2024. Kokonaisuudessaan koneisiin ja laitteisiin investoidaan kohtalaisen paljon ennustejaksolla. Muut investoinnit, ml. tutkimus- ja kehitysinvestoinnit, kasvavat koko ennustejakson. Toisaalta esimerkiksi energiasektorin hankkeet vihreään siirtymään etenevät myös tänä vuonna. TKI-investointeja tuetaan ennustejaksolla muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) sekä muutoksilla verotukseen.

Taloukasvu pitää ensi vuonna yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2023 ja 2024, varsinkin palvelutoimialoilla.

Vaikka inflaatio kiihtyy tänä vuonna hyvin nopeaksi, hintojen nousu maltillistuu vuosina 2023 ja 2024. Merkittävää hintatason laskua ei kuitenkaan ole nähtävissä, mikä näkyy kotitalouksien ostovoiman sekä kulutuksen maltillisena kasvuna. Pohjainflaatio pysyttelee kahden prosentin alapuolella koko ennustejakson, sillä inflaation kiihtyminen on seurausta energian sekä tuoreruuan hintojen noususta.

Julkinen talous

Ukrainassa käytävän sodan vaikutukset ulottuvat myös Suomen julkiseen talouteen heikentyneen taloustilanteen myötä. Samalla sota ja geopoliittisten jännitteiden kasvu vahvistavat tarvetta varautumiseen, mikä luo menopaineita lyhyellä aikavälillä.

Keskipitkällä aikavälillä julkista taloutta alkavat heikentää jo aiemmin päätetyt puolustusinvestoinnit ja hidastuva taloukasvu. Julkisyhteisöjen alijäämä pienenee kuitenkin vielä lähivuodet ennen kuin kääntyy ennustejakson lopulla uudelleen kasvuun. Velkasuhteen pieneminen pysähtyi viime vuoteen, ja velkasuhde kääntyy maltilliseen kasvuun jo tänä vuonna. Velkasuhteen kasvu kiihtyy pidemmällä aikavälillä erityisesti ikääntymisestä johtuvien menojen, hitaan taloukasvun ja kasvavien korkomenojen vuoksi. Pitkällä aikavälillä julkisten tulojen ja menojen välillä on edelleen mittava rakenteellinen epätasapaino, kun kestävyysvajeen arvioidaan olevan noin 2,5 % suhteessa BKT:een eli noin 7 mrd. euroa vuoden 2026 tasossa.

Pakotteiden lisääntyminen heikentää kasvua edelleen

Ennusteessa oletetaan, että nykyisen kaltaiset pakotteet jäävät voimaan, mikä mahdollistaa ainakin Venäjän kanssa käytävän energian kaupan jatkuvan. On hyvin todennäköistä, että sota Ukrainassa laajenee niin, että kaikki ajateltavissa olevat taloudelliset pakotteet otetaan käyttöön. Keskeinen oletus taloudellisten vaikutusten kannalta on, että raaka-aineiden ja energian saatavuus Venäjältä loppuu kokonaan. EU maat pyrkivät irtautumaan Venäjän energiasta, mikä nostaa hintoja entisestään, mutta lisää investointeja ja kasvua.

On riski, että Venäjä takavarikoi länsimaiden varat ja tuotantolaitokset ja maa eristyy edelleen yhteistyöstä. Venäjän vastatoimet heikentävät luottamusta ja kiihdyttävät inflaatiota edelleen. Hintojen nousu heikentää kotitalouksien ostovoimaa ja yksityinen kulutus alenee. Suomessa sekä tuotanto että kysyntä heikkenevät enemmän ja niiden palautuminen kestää pidempään.

On myös mahdollista, että Venäjän sotatoimet Ukrainassa loppuvat oletettua nopeammin ja saavutetaan ainakin aselepo, jos ei rauha. Sopimuksista riippuen pakotteista voidaan luopua, mutta ei välttämättä kovin laajassa mittakaavassa.

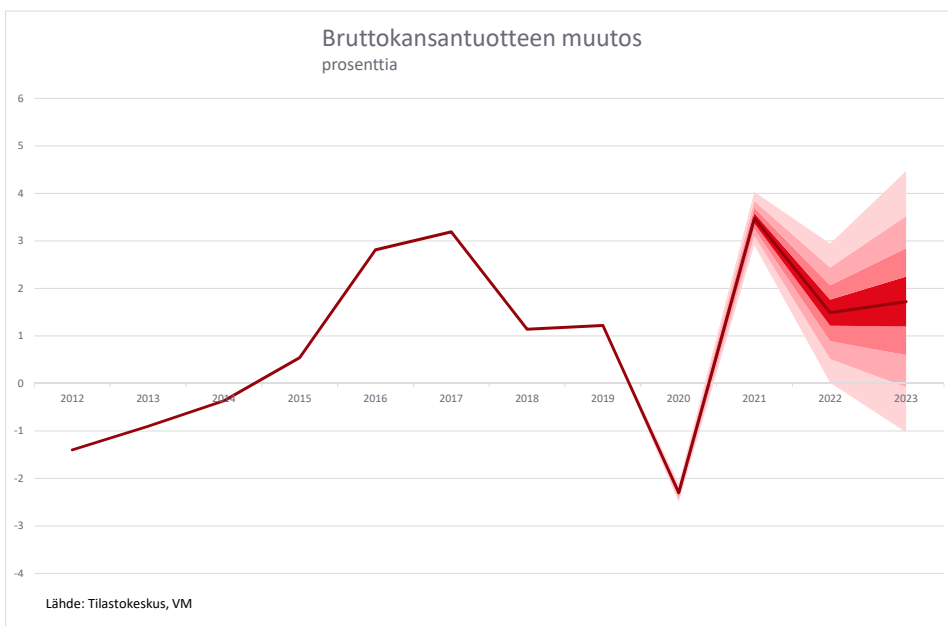
Covid-19-pandemiaan ja sen hallitsemiseksi tehtyjen rajoitteiden lisäämiseen liittyy edelleen riski. Epidemian uusiutuminen vaikuttaisi talouskasvua heikentävästi yksityisen kulutuksen kautta ja merkittävimmin palveluiden kysynnän kautta.

Inflaation kiihtymisen arvioidaan olevan väliaikainen ilmiö, ja inflaatio hidastuu vuoden 2023 loppupuoliskolta lähtien. On kuitenkin mahdollista, että inflaatio jatkuu nopeana pidempään. Sekä markkina- että kyselyperusteiset odotukset inflaatiosta ovat nousseet uudestaan Venäjän hyökkäyksen jälkeen ja ovat ylittäneet inflaatiotavoitteet. Inflaatio-odotusten nousuun liittyy myös keskeisesti huoli inflaation kiihdyttämistä palkkakustannuksista. Hinta-palkka-kierre taloudessa olisi itseään ruokkiva ja pidempiaikainen ilmiö, joka luultavasti hidastaisi talouskasvua.

Investointiympäristön epävarmat näkymät voivat lykätä investointeja vielä enemmän eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Positiivisena riskinä yksityisille investoinneille voidaan nähdä elpymis- ja palautumistukivälineen mahdollisesti katalysoimat yksityiset investoinnit suuremmissa määrin kuin ennusteessa on oletettu. Energiasektorin vihreisiin investointihankkeisiin liittyy positiivinen riski, jos tavoitellaan riippumattomuutta venäläisistä fossiilisista polttoaineista nopeammalla aikataululla.

Julkisen talouden riskit ovat pääosin alasuuntaisia. Ensinnäkin Ukrainassa käytävän sodan vaikutukset voivat olla nyt arvioitua suuremmat. Toiseksi covid-19-pandemia voi vielä aiheuttaa ennakoitua voimakkaampia tautiaaltoja, mikä puolestaan voi edellyttää lisää tukitoimia. Kolmanneksi, alkuvuonna nähty reipas verotulojen kasvu voi hiipua nopeammin kuluttajien ja yritysten voimakkaasti heikentyneen luottamuksen vetämänä. Lisäksi korkojen ennestään jo ripeä nousuvauhti voi vielä kiihtyä, mikä vaikuttaa korkomenoihin ja velkasuhteeseen pidemmällä aikavälillä.

Talouskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Niiden mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä 0,0 % ja 2,9 % väliin v. 2022. Vastaavasti BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä -1,0 % ja 4,5 % välillä v. 2023. Talouskasvu voi toki osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2020	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	238	1,2	-2,3	3,5	1,5	1,7	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	2,4	-6,6	5,3	2,6	3,7	4,2
Kokonaistarjonta	323	1,5	-3,5	4,0	1,8	2,3	2,3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	85	6,7	-7,5	4,7	2,0	4,4	5,1
Kulutus	179	1,1	-2,7	3,2	2,1	0,9	1,0
yksityinen	122	0,7	-4,1	3,1	2,0	1,7	1,5
julkinen	58	2,0	0,4	3,2	2,2	-0,8	-0,2
Investoinnit	58	-1,5	-0,3	1,2	2,2	2,9	2,0
yksityiset	46	-2,3	-2,9	4,6	0,9	2,1	3,2
julkiset	12	2,4	11,2	-12,0	8,5	6,1	-2,9
Kokonaiskysyntä	323	1,5	-3,6	3,8	2,4	2,8	2,8
kotimainen kysyntä	238	-0,4	-2,1	3,5	2,5	2,1	1,8

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	238	253	265	276	285
Palvelut, määrän muutos, %	1,7	-3,1	3,8	2,1	1,4	1,3
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,6	-1,3	3,0	-0,4	3,8	2,6
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	0,1	2,0	0,1	1,0	1,2
Työlliset, muutos, %	1,0	-1,5	2,4	1,0	0,8	0,5
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,2	73,0	73,6	74,0
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,7	7,2	6,8	6,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	2,2	4,0	2,1	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,9	2,3	2,6	2,5	2,6
Vaihtotase, mrd. euroa	-0,7	1,7	1,8	-0,2	0,4	1,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,7	0,7	-0,1	0,2	0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	0,1	0,3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	0,4	0,6	0,7
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	53,3	57,1	54,9	54,1	53,6	53,0
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	42,3	41,9	42,9	42,2	41,8	41,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-5,5	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,1	-5,5	-3,2	-2,9	-2,4	-2,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	59,6	69,0	65,8	66,2	66,9	68,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	44,3	52,5	50,9	51,4	52,2	53,2

Keskipitkän aikavälin näkymät 2025-2026

Taloukasvu hidastuu hieman yli prosenttiin vuosina 2025-2026. Suomen talouden arvioidaan olevan yhä hieman normaalikapasiteettinsa alapuolella v. 2024. Tuotanto lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa ¹ ja tuotantokuilu umpeutuu v. 2026 ².

Työpanoksen muutoksen vaikutus potentiaaliseen tuotantoon on vähäinen vuosina 2021-2024 ja jopa negatiivinen vuonna 2026, kun työikäisen väestön määrä jatkaa vähenemistä ja osallistumisasteen kasvu pysähtyy. Myös rakenteellisen työttömyysasteen lähestyminen rajoittaa työpanoksen kasvua.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua noin puolella prosentilla vuosittain vuosina 2021-2026.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan vuosina 2021-2026 olevan noin puoli prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

1 Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muutujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

2 Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen. Lähtökohtana on, että taloukasvu vuosille t+3 ja t+4 arvioidaan siten, että tuotantokuilu sulkeutuu viimeistään vuonna t+4. Poikkeuksellisissa suhdannetilanteista tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteesta riippuen olla positiivinen tai negatiivinen vuonna t+4.

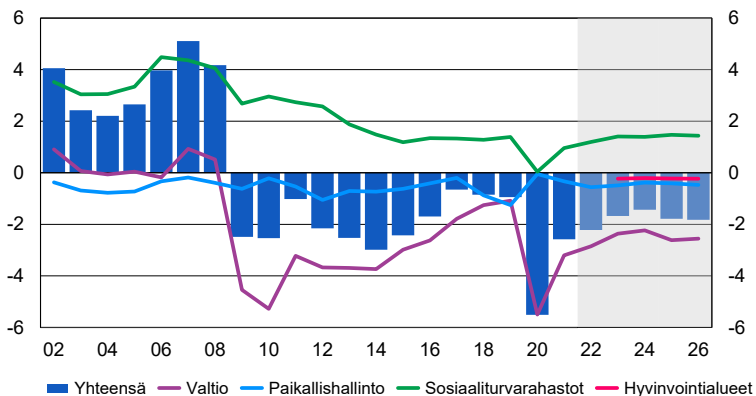
Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-2,3	3,5	1,5	1,7	1,5	1,3	1,2
Bruttokansantuote, mrd. euroa	238	253	265	276	285	294	303
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	2,2	4,0	2,1	1,7	1,9	1,9
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	7,2	6,8	6,6	6,5	6,4
Työllisyysaste, %	70,7	72,2	73,0	73,6	74,0	74,3	74,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,5	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4	-1,8	-1,8
Valtio	-5,5	-3,2	-2,9	-2,4	-2,2	-2,6	-2,6
Paikallishallinto	-0,1	-0,3	-0,6	-0,5	-0,4	-0,4	-0,5
Hyvinvointialueet				-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	0,0	1,0	1,2	1,4	1,4	1,5	1,4
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-3,5	-1,9	-1,6	-1,4	-1,3	-1,7	-1,8
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	69,0	65,8	66,2	66,9	68,0	69,1	69,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,5	50,9	51,4	52,2	53,2	54,0	54,6
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-3,4	-1,2	-1,0	-0,5	-0,3	-0,1	-0,0

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

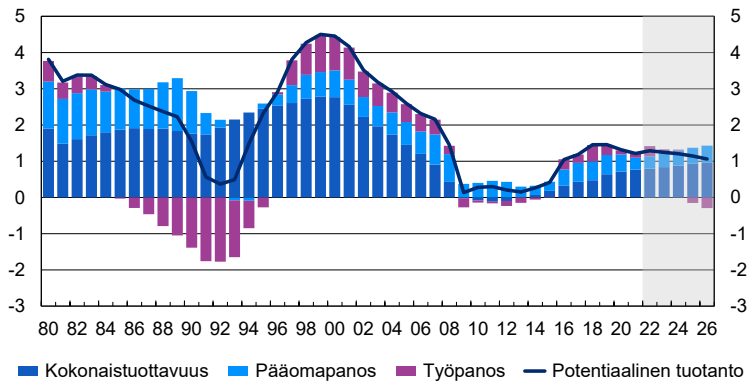

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät

EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Pakotteiden lisäämien leikkaa kasvua merkittävästi

Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan voidaan nähdä olevan kolmenlaisia vaikutuksia EU-maiden talouteen: suorat kauppavaikutukset, raaka-aineiden saatavuus sekä luottamusvaikutus. Venäjälle asetettujen pakotteiden takia taloudelliset kytkökset Euroopan ja Venäjän välillä ovat vähentyneet. Monet eurooppalaiset yritykset ovat vetäytyneet sodan syttymisen jälkeen Venäjältä yhtäältä vaikeutuneen toimintaympäristön, toisaalta Venäjälle jäämisen aiheuttaman mainehaitan takia.

Venäjä on suuresta maantieteellisestä koostaan huolimatta verrattain pieni talous. Venäjän talous oli v. 2020 n. 1,7 % maailmantaloudesta. Esimerkiksi Etelä-Korea on Venäjää suurempi talous nimellisesti mitattuna, vaikka sen väestö on vain runsas kolmannes Venäjän väestöstä¹. Venäjän osuus maailmankaupasta on sekin melko vaatimaton. Vuonna 2010 Venäjän osuus kehittyvien talouksien tuonnista oli vajaa 4 %². Tästä huolimatta Venäjä on raakaöljyn, öljytuotteiden, maakaasun sekä joidenkin metallien, kuten palladiumin, nikkelin ja platinan merkittävä tuottaja ja viejä.

Ukrainan talous on pitkälti maatalousvaltainen, mutta myös metalli- ja raskaan teollisuuden osuus tuotannosta on huomattava. Lisäksi maassa on elinvoimainen IT-sektori. Ukraina vie luonnonvaroja, kuten rautamalmia, kivihiiltä ja mangaania. Maatalousvienti on sekin tärkeä taloudelle, erityisesti kasvinviljelytuotteiden sekä öljykasvien siementen ja hedelmien vienti. EU oli Ukrainan suurin kauppakumppani v. 2019 yli 40 prosentin osuudellaan. EU:n vienti Ukrainaan oli 24,2 mrd. euroa ja tuonti Ukrainasta 19,1 mrd. euroa. EU:n suorat sijoitukset Ukrainaan olivat 21,9 mrd. euroa v. 2019³.

OECD:n arvonlisäperusteisen maailmankaupan aineiston mukaan Venäjälle suuntautuvan viennin vaikutus Saksan, Ranskan ja Italian koko talouden arvonlisään on suhteellisen vaatimaton, 0,5 – 0,7 %. Toisin sanoen, jos vienti Venäjälle päättyy kokonaan, kuten vaikuttaa todennäköiseltä, sen vaikutus esimerkiksi Saksan kokonaistuotantoon olisi 0,7 % v. 2022. Esimerkiksi Baltian maille vaikutus olisi yli 2 %, mutta Portugalille vain 0,4 %.

1 Maailmanpankki, <https://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>, <https://www.worldometers.info/world-population/south-korea-population/>, <https://www.worldometers.info/world-population/russia-population/>

2 CPB, https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Background-Document-April2020-The-CPB-World-Trade-Monitor-technical-description-update_22.pdf

3 <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/>

Ainakin joihinkin EU-maihin Venäjän energiatuonnin lakkaaminen vaikuttaisi enemmän kuin viennin tyrehtyminen. Vuonna 2020 EU:n raakaöljyn tuonnista Venäjän osuus oli 26 %, kivihiilen tuonnista 53 % ja maakaasun tuonnista 46 %⁴. Esimerkiksi Saksassa noin kolmannes raakaöljyn tuonnista ja noin puolet kivihiilen ja maakaasun tuonnista tulee Venäjältä⁵. Venäjän osuus Suomen hiilen tuonnista oli 38 % v. 2020 ja maakaasun tuonnista 68 %.

Raakaöljyn ja öljytuotteiden osalta vaihtoehtoisen tuonnin järjestäminen Eurooppaan on suhteellisen mutkatonta. Öljyä tuodaan myös Lähi-Idästä, Norjasta ja Pohjois-Amerikasta. Venäjän on ollut vaikeaa saada öljyään myydyksi sodan syttymisen jälkeen. Esimerkiksi Suomeen ei ole saapunut raakaöljyä Venäjältä laivatoimituksilla viikon 11 jälkeen.

Suomessa tuonnin loppumisen taloudellisten vaikutusten ylärajaa voidaan arvioida toimialan tuontipanoskäytön avulla. Kivihiilen tuonnin Venäjältä loppuminen tarkoittaisi kaivostoiminnan tuotteiden tuonnin supistumista 1,3 % ja maakaasun 4,8 % vuoden 2020 osuuden mukaisesti. Tuontipanoskäytön rajoittaminen voi johtaa korkeintaan toiminnan supistumiseen mainittujen toimialojen vastaavilla prosenttiosuuksilla. Täten hiilen saatavuuden rajoittuminen supistaisi kotimaista tuotantoa enimmillään 0,25 % ja kaasun saatavuuden rajoittaminen 1 %. Lopullinen vaikutus riippuu siitä, miten nopeasti tuotteita saadaan korvattua tuonnilla muualta tai muilla hyödykkeillä.

Venäjältä peräisin olevan maakaasun käyttö Euroopassa perustuu Venäjältä Itä-Euroopan läpi kulkevien putkien sekä Itämeren Nord Stream 1 -putkea pitkin virtaavaan tarjontaan. Keski-Euroopassa kaasun rooli on suuri sähkömarkkinoilla, ja kaasuvoimalat ovat yleensä kalleimpia käynnistyviä voimalaitoksia, jotka asettavat siten sähkön hinnan. Siten kaasun toimitusten loppumisella sekä sen hinnan nousulla on merkittävä sähkön hintoja nostava vaikutus kautta Euroopan.

EU:ssa asumiseen liittyvän energian osuus yksityisestä kulutuksesta on 4 %. Asumisessa energiaa kuluu asuintilojen lämmitykseen 63,6 % koko energiankulutuksesta, veden lämmityksen 14,8 % sekä valaistukseen ja sähkölaitteiden käyttöön 14,1 % koko energiankulutuksesta⁶. Maakaasun osuus

4 Euroopan komissio 2022,

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220328-2>

5 <https://voxeu.org/article/what-if-germany-cut-russian-energy>

6 Eurostat, 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_consumption_in_households

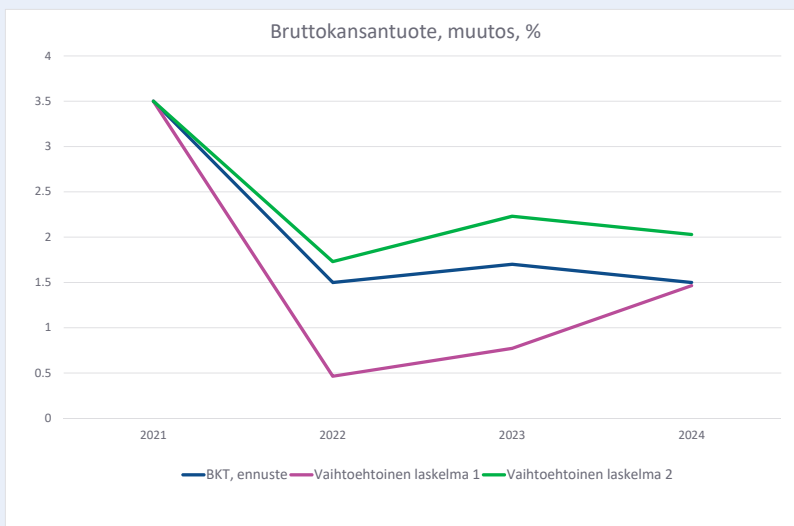
on noin kolmannes asumisen energiakäytöstä EU:ssa. Täten hintojen nousulla on merkittäviä vaikutuksia kotitalouksille.

Vaihtoehtolaskelmassa 1 tarkastellaan tilannetta, missä Venäjään kohdistuvia pakotteita laajennettaisiin. Laajentamisen perusteena voisivat olla siviiliväestöön ja -kohteisiin kohdistuvat sotilaalliset toimet. Pakotteiden laajentaminen yhdistettynä Venäjän pyrkimykseen ratkaista sota suurkaupunkien piirityksillä ja kauaskantoisella tulenkäytöllä kohottaisi riskiä sotilaalliselle eskalaatiolle. Sotatoiminen seurauksena syntyisi pitkäaikainen ja pysyvä humanitaarinen kriisi EU:n alueelle.

Laskelmassa oletetaan, että pakotteiden laajentamisen seurauksena energiahyödykkeiden kauppa Venäjän kanssa loppuisi ja sen ja sen seurauksena energian hinta kaksinkertaistuisi. Energian saatavuus heikkenisi sekä käytölle asetettaisiin rajoituksia, mutta energia korvaantuisi tarjonnalla muista lähteistä tai toisilla energiamuodoilla. Saatavuuden heikkenemisellä olisi tilapäisiä negatiivisia vaikutuksia kotitalouksille sekä yrityksille.

Hintojen nousu lisäisi kotitalouksien sekä yritysten kustannuksia. Varsinkin pienituloiset kotitaloudet joutuisivat tinkimään muusta kulutuksesta energian hintojen noustessa. Yritykset pyrkisivät siirtämään kohonneita kustannuksiaan hyödykkeiden sekä palveluiden hintoihin, mikä kiihdyttäisi inflaatiota sekä tekisi siitä laaja-alaisempaa. Hintojen nousu alentaisi yksityistä kulutusta. Saatavuusongelmat vähentäisivät kotitalouksien asumiseen kohdistuvaa kulutusta tilapäisesti. Saatavuusongelmat heijastuisivat myös yrityksiin ja tuotannon kasvu hidastuisi.

Sodan pitkittyessä ja pakotteiden lisääntyessä kotitalouksien sekä yritysten luottamus vähenisi. Kuluttajat vähentäisivät kulutustaan ja yritykset eivät ehkä investoisi epävarmuuden vallitessa. Laskelmassa oletetaan, että luottamuksen heikkeneminen hidastaisi kokonaistuotannon kasvua tänä ja seuraavana vuonna euroalueella, mukaan lukien Suomessa. Laskelmassa on otettu myös huomioon euroalueen talouskasvun hidastumisesta seuraava Suomen vientikysynnän hidastuminen. Tämän vaikutuksen arvioidaan olevan noin viidennes Suomen kokonaisvaikutuksesta.

Euroalueen kuluttajahintainflaation arvioidaan olevan 3,9 prosenttiyksikköä nopeampaa ja talouskasvun jäävän 2,8 prosenttiyksikköä hitaammaksi kuin ennusteen perusurassa vuosina 2022-2023. Vaikutukset Suomeen jäävät hivenen pienemmiksi, sillä energian osuus yksityisestä kulutuksesta on pienempi kuin euroalueella keskimäärin. Suomessa kuluttajahintainflaation arvioidaan olevan 2,5 prosenttiyksikköä nopeampaa ja talouskasvun jäävän 1,9 prosenttiyksikköä hitaammaksi kuin ennusteen perusurassa vuosina 2022-2023. BKT kasvaa Suomessa ja euroalueella edelleenkin vuositasona, mutta varsinkin Suomessa taantumien mahdollisuus nousee.

Hidastuvalla talouskasvulla olisi työllisyyttä alentava vaikutus. Talouskasvun hidastuessa entisestään myös julkinen talous heikkenisi. Mitä enemmän talouskasvun hidastuminen tapahtuisi työllisyyden kautta, sitä negatiivisemmat vaikutukset sillä olisi julkiseen talouteen. Tilanteen heikkeneminen voisi synnyttää entistä enemmän lisämäärärahatarpeita, jotka haittaisivat julkista taloutta. Tarpeet ovat usein sitä suurempia, mitä vaikeammasta tilanteesta on kyse. Mahdollisia julkista taloutta heikentäviä lisämäärärahatarpeita ei ole huomioitu laskelmassa.

Taulukko 1. Heikomman kehityksen vaikutukset talouteen, julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkasuhteeseen

Euro-alue	Ennuste, %-muutos				Suomi	Ennuste, %-muutos			
	2021	2022	2023	2024		2021	2022	2023	2024
BKT	5,2	3,2	2,2	1,8	BKT	3,5	1,5	1,7	1,5
Inflaatio	2,6	5,1	2,1	1,9	Inflaatio	2,2	4,0	2,1	1,7
					Työllisyys	2,4	1,0	0,8	0,5
					Rahoitus- asema, % BKT	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4
					Velka- suhde, % BKT	65,8	66,2	66,9	68,0
	Vaihtoehtoinen laskelma, %-muutos					Vaihtoehtoinen laskelma, %-muutos			
BKT	5,2	1,6	1,0	1,7	BKT	3,5	0,5	0,8	1,5
Inflaatio	2,6	8,5	2,6	2,4	Inflaatio	2,2	6,2	2,4	2,0
					Työllisyys	2,4	0,1	0,0	0,5
					Rahoitus- asema, % BKT	-2,6	-2,7	-2,7	-2,4
					Velka- suhde, % BKT	65,8	67,2	69,3	71,2
		Ero, %-yks					Ero, %-yks		
BKT		-1,6	-1,2	-0,1	BKT		-1,0	-0,9	0,0
Inflaatio		3,4	0,5	0,5	Inflaatio		2,2	0,3	0,3
					Työllisyys		-0,9	-0,8	0,0
					Rahoitusasema		-0,5	-1,0	-1,0
					Velkasuhde		1,0	2,4	3,2

On myös mahdollista, että Venäjän sotatoimet Ukrainassa loppuvat oletettua nopeammin ja saavutetaan rauha tai ainakin aselepo. Sopimuksista riippuen pakotteista voidaan luopua, mutta ei välttämättä kovin laajassa mittakaavassa. Sodan loppumisella olisikin lyhyellä aikavälillä vain pieniä positiivisia talousvaikutuksia.

Talouteen ja politiikkaan jäisi syvä epäluottamus Venäjää kohtaan. Syntyisi varustelukierre, joka lisäisi puolustusmenoja sekä Venäjällä että Euroopan maissa. Venäjä jatkaisi länsimaiden häirintää ja pyrki vaikuttamaan yhteiskunnan toimintakykyyn ja heikentämään taloudellista kehitystä. Sanktioita ei juurikaan purettaisi, mutta jonkinlaiset ulkomaankauppasuhteet Venäjän kanssa palaisivat. Kaupankäynnin kohteena olevat tuotteet olisivat hyvin rajattuja ja teknologiaa ei edelleenkään toimitettaisi Venäjälle, joten sen talous ja yhteiskunta jatkaisivat hidasta kurjistumista.

Eurooppa pyrki irtautumaan venäläisestä energiasta, mutta positiivisessa vaihtoehtolaskelmassa oletetaan, että energian saatavuus Venäjältä ei aiheuttaisi taloudellista haittaa. Täten energian hintaan ei kohdistuisi merkittäviä hintapaineita eikä saatavuuden kanssa olisi ongelmia. Tältä osin yksityinen kulutus kehittyisi ennusteen mukaisesti eikä teollisuuteen syntyisi tuotantoa rajoittavia tekijöitä.

Ukrainassa vahvistuisi positiivinen ilmapiiri ja länsimaat osallistuisivat sen jälleenrakentamiseen. Tämä näkyisi kotitalouksina sekä yritysten luottamuksen kohoamisena.

Laskelmassa arvioidaan luottamusilmapiirin paranemista euroalueella sekä Suomessa. Investoinnit sekä yksityinen kulutus kiihtyvät vuosina 2023-2024. Työllisyys kehittyy paremmin kuin ennusteessa. Talouskasvun nopeutuessa myös julkinen talous kohenisi hieman.

Vaikka inflaatio säilyy ennusteen mukaisena, niin energian sekä raaka-aineiden hinnat säilyvät korkeina ja niiden tarjonta ei lisääntynyt merkittävästi. Talouskasvun kiihtymisen seurauksena vuoden 2022 aikana tapahtuneet menetykset on saatu korvattua vuoteen 2024 mennessä.

Taulukko 2. Paremmen kehityksen vaikutukset talouteen

Euro-alue	Ennuste, %-muutos				Suomi	Ennuste, %-muutos			
	2021	2022	2023	2024		2021	2022	2023	2024
BKT	5,2	3,2	2,2	1,8	BKT	3,5	1,5	1,7	1,5
Inflaatio	2,6	5,1	2,1	1,9	Inflaatio	2,2	4,0	2,1	1,7
					Työllisyys	2,4	1,0	0,8	0,5
					Rahoitus- asema, % BKT	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4
					Velka- suhde, % BKT	65,8	66,2	66,9	68,0
	Vaihtoehtoinen laskelma, %-muutos					Vaihtoehtoinen laskelma, %-muutos			
BKT	5,2	3,4	2,7	2,3	BKT	3,5	1,7	2,2	2,0
Inflaatio	2,6	5,1	2,1	1,9	Inflaatio	2,2	4,0	2,1	1,7
					Työllisyys	2,4	1,0	1,2	0,9
					Rahoitus- asema, % BKT	-2,6	-2,1	-1,3	-0,8
					Velka- suhde, % BKT	65,8	65,9	66,1	66,3
	Ero, %-yks					Ero, %-yks			
BKT		0,2	0,5	0,5	BKT		0,2	0,5	0,5
Inflaatio		0	0	0	Inflaatio		0,0	0,0	0,0
					Työllisyys		0,0	0,4	0,4
					Rahoitusasema		0,1	0,4	0,6
					Velkasuhde		-0,3	-0,8	-1,7

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

1.1.1 Maailmantalous

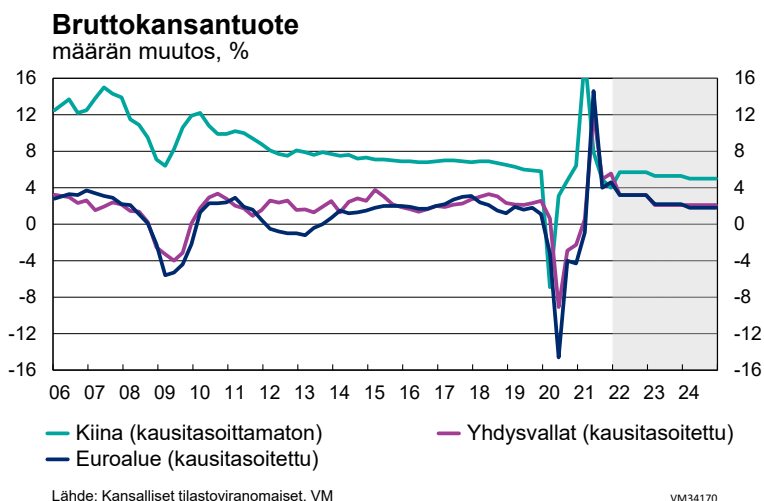
Venäjän hyökkäys Ukrainaan on langettanut synkän varjon maailmantalouden ylle. Sotaan liittyvä epävarmuus heikentää luottamusta ja kiihdyttää inflaatiota energia-alan ollessa myllerryksessä. Monien raaka-aineiden saatavuus on heikentynyt. Viljakasvien viennin väheneminen Venäjältä ja Ukrainasta uhkaa monen kehittyvän maan elintarvikehuoltoa. Maailmantalouden kasvu hidastuu vuoden 2021 runsaasta kuudesta prosentista 3,2 prosenttiin v. 2022 ja edelleen 3,1 prosenttiin v. 2023.

Inflaation erittäin nopea kiihtyminen leikkaa kuluttajien ostovoimaa ja hidastaa siten talouskasvua Yhdysvalloissa. Hintojen nousuvauhti on nopeinta sitten 1980-luvun alkuvuosien. Toisaalta hyvä työllisyystilanne tukee aktiviteettia. Rahapolitiikan kiristäminen on jo alkanut, ja keskuspankin odotetaan nostavan ohjauskorkoja useamman kerran kuluvan vuoden aikana. Sodan vaikutus talousnäkyymiin on vähäisempi kuin euroalueella. Talouskasvu hidastuu vuoden 2021 5,7 prosentista 3,2 prosenttiin v. 2022 ja 2,1 prosenttiin v. 2023.

Covid 19-pandemiaan liittyvien tartuntojen kasvu Kiinassa on johtanut tiukkoihin rajoitustoimiin, jotka haittaavat teollisuustuotantoa ja häiritsevät globaalien tuotantoketjujen toimintaa. Venäjälle asetetut pakotteet vaikuttavat myös Kiinan pankkisektoriin. Kiinteistösektoriin liittyvät riskit voivat aiheuttaa laajempia markkinahäiriöitä. Kokonaistuotanto hidastuu viime vuoden 8,1 prosentista 5,7 prosenttiin v. 2022 ja 5,3 prosenttiin v. 2023.

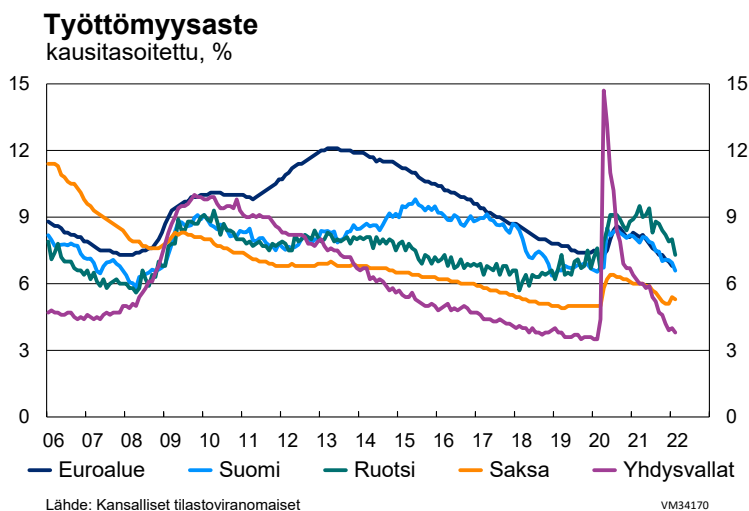
Euroalueen näkymät ovat synkentyneet nopeasti sodan takia. Suoria Venäjän-kaupaan liittyviä vaikutuksia suurempia ovat pitkälti energiemarkkinoiden epävarmuudesta juontuva hintojen nousu sekä taloudellista aktiviteettia vähentävä luottamusvaikutus. Euroalueen isoista maista Saksan talouden kytkökset Venäjään, erityisesti viennin ja energian tuonnin kautta, ovat suurimpia. Raakaöljyn, maakaasun sekä tiettyjen metallien ja muiden raaka-aineiden hintojen nousu nostavat sekä

tuottaja- että kuluttajahintoja. Yleinen epävarmuus varjostaa kulutusta ja investointeja. Talouskasvu hidastuu vuoden 2021 5,2 prosentista 3,2 prosenttiin v. 2022. Vuonna 2023 talouskasvun hidastumista vaimentaa aiemmin Venäjälle menneen viennin suuntautuminen muille markkinoille. Kokonaistuotanto kasvaa 2,2 %.

Myös Ison-Britanniassa kuluttajahintojen erittäin nopea kiihtyminen heikentää yksityistä kulutusta. Tuottajahintojen jyrkkä nousu aiheuttaa vaikeuksia teollisuudelle. Hallitus pyrkii lievittämään finanssipoliittisin keinoin kuluttajien ahdinkoa. Kokonaistuotannon kasvu hidastuu vuoden 2021 7,5 prosentista 3,5 prosenttiin v. 2022 ja edelleen 2,3 prosenttiin v. 2023.

Yleinen epävarmuus synkentää myös Ruotsin talousnäkyviä. Kuluttajien luottamus on ollut laskusuunnassa jo viime vuodesta lähtien. Teollisuustuotantoa haittaavat raaka-aineiden hintojen nousu sekä väli tuotteiden saatavuusongelmat. Suorat kytkökset Venäjän talouteen ovat olleet suhteellisen vähäisiä. Kokonaistuotannon kasvu hidastuu vuoden 2021 4,6 prosentista kahteen prosenttiin v. 2022. Vuoden 2023 kasvunäkymiin vaikuttavat pitkälti geopoliittisen tilanteen kehitys sekä odotettavissa oleva tuotantoketjujen normalisoituminen.

Venäjä on ajautunut syvään talouskriisiin. Ulkomaiset yritykset siirtävät toimintonsa pois Venäjältä. Vienti supistuu länsimaiden rajoittaessa energiatuontia Venäjältä. Tuonti reagoi vientiäkin voimakkaammin. Maksujärjestelmän rajoitukset haittaavat talouden toimintaa. Nopea inflaatio pienentää palkansaajien reaalituloja. Työttömyys nousee lähikuukausien aikana jonkin verran. Alustavan arvon mukaan kokonaistuotanto supistuu 15 % v. 2022 ja edelleen 2 % v. 2023.

Japanin talous oli hyvässä vedossa loppuvuonna 2021, mutta omikronmuunnoksen rantautuminen synkentää näkymiä. Useat ennakoivat indikaattorit viittaavat hidastuvaan kasvuun. Kasvua tukevan finanssipolitiikan vaikutus on heikentynyt. Hyvin suuri riippuvuus raaka-aineiden tuonnista on riski. Kokonaistuotanto kasvaa 0,9 % v. 2022 ja 0,4 % v. 2023.

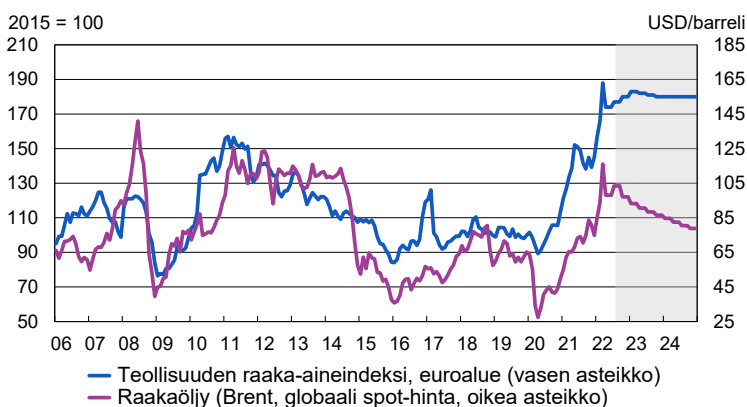
Epävarmuus maailmanlaajuisilla rahoitusmarkkinoilla on kasvanut merkittävästi sodan alkamisen jälkeen. Keskeiset osakemerkkinaindeksit ovat laskeneet erityisesti Euroopassa. Pääoma on hakeutunut perinteisiin turvasatamiin yleisen epävarmuuden vallitessa ja sijoittajien välttäessä riskinottoa. Euron kurssi on heikentynyt suhteessa Yhdysvaltain dollariin. Inflaation kiihtyminen ja hitaan kasvun riski ylläpitävät epävakautta markkinaympäristössä myös jatkossa.

Kuluttajahintainflaation kiihtyminen on jyrkentynt Yhdysvaltojen lisäksi nyt myös Euroopassa. Tärkein tekijä on energian hinnan nopea nousu. Tuottajahintoja nostaa raaka-aineiden hintojen nousu ja välituotteiden toimitushäiriöt. Kustannuspaineiden odotetaan kuitenkin hellittävän ennustejaksolla.

Inflaation kiihtyminen ja siitä juontuvat odotukset rahapolitiikan kiristymisestä ovat nostaneet lyhyitä markkinakorkoja myös euroalueella. Myös pidemmät korot ovat nousseet johtuen osin riskipreemioiden kasvusta. Toisaalta heilahtelut valtionlainojen koroissa ovat olleet suuria. Korkoympäristön odotetaan normalisoituvan ennustejaksolla jo useamman vuoden vallinneesta epätavallisesta tilanteesta, missä nimelliskorot ovat olleet negatiivisia.

Raakaöljyn hinta maailmanmarkkinoilla on noussut korkeimmaksi sitten vuoden 2008. Toisaalta Brent- ja Urals -laatuojen hinnat ovat eriytyneet, koska Venäjän on vaikeaa saada myytyä öljyä. Raakaöljyn hinta pysyy korkealla loppuvuoteen 2022 asti, mistä lähtien futuurit viittaavat alentuviin hintoihin. Maakaasun hintaan liittyvät jännitteet ovat kiristyneet äärimmilleen Euroopassa. Siitä huolimatta myös maakaasun futuurit ovat laskevia. Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat jyrkässä nousussa, mutta nekin tasaantuvat ennustejaksolla.

Raaka-aineiden hinnat

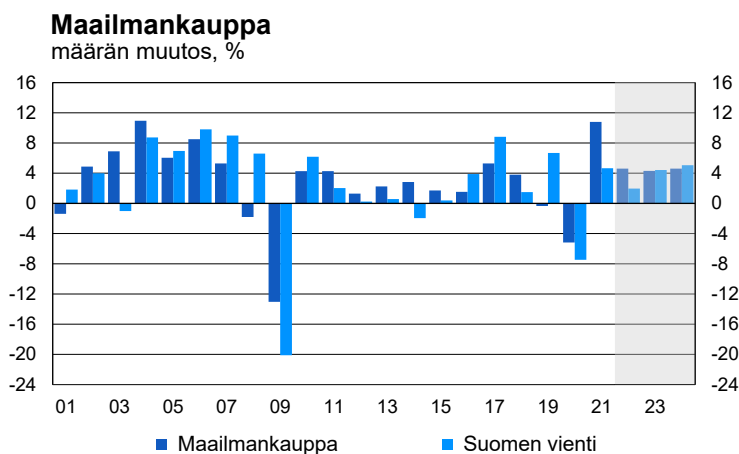

Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Macrobond, VM

VM34170

1.1.2 Maailmankauppa

Maailmankaupan kasvua ylläpitää kuluvana vuonna mittava kasvuperintö edellisvuodelta. Erityisesti Yhdysvalloissa ja euroalueella ulkomaankauppa oli vahvassa vedossa loppuvuodesta. Sota varjostaa kuitenkin kaupan näkymiä lyhyellä aikavälillä erityisesti Euroopassa. Kehittyvissä maissa ja Yhdysvalloissa kauppa kasvaa suotuisammin. Maailman tavara-kauppa kasvaa 4,6 % v. 2022 ja 4,3 % v. 2023.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

1.1.3 Riskit

Maailmantalouden näkymiin liittyvät riskit painottuvat vahvasti alasuuntaan. Sodan pitkittyminen lisäisi haitallisia talousvaikutuksia varsinkin Euroopassa. Erityisesti energiasektoriin liittyvät riskit ovat nyt mittavia. Nopean inflaation jatkuminen odotettua pidempään kasvattaisi laajemman kustannuskierteen riskiä maailmantaloudessa. Hidastuvan talouskasvun ja nopean inflaation yhdistelmän riski on varteenolettava.

Sotatoimien odotettua nopeampi päättyminen lisäisi luottamusta talouskehitykseen erityisesti Euroopassa. Lisäksi investointien ennakoitua nopeampi kasvu on yläsuuntainen riski.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,0	-3,1	6,3	3,4	3,2	3,1
Euroalue	1,6	-6,5	5,2	3,2	2,2	1,8
EU	1,9	-6,0	4,9	2,9	2,2	1,8
Saksa	1,1	-4,6	2,9	3,0	2,1	1,8
Ranska	1,8	-7,9	7,0	3,3	2,3	1,7
Ruotsi	2,0	-2,9	4,6	2,0	2,4	2,1
Iso-Britannia	1,7	-9,4	7,5	3,5	2,3	1,4
Yhdysvallat	2,3	-3,4	5,7	3,2	2,1	2,1
Japani	-0,2	-4,5	1,7	0,9	0,4	0,6
Kiina	6,0	2,2	8,1	5,7	5,3	5,0
Intia ¹	3,8	-7,0	9,0	6,3	6,9	5,5
Venäjä	2,2	-2,7	4,6	-15,0	-2,0	0,0

¹ Tilivuosi

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Maailmankaupan kasvu, %	-0,3	-5,2	10,8	4,6	4,3	4,6
USD/EUR	1,12	1,14	1,18	1,13	1,11	1,09
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	100,9	100,0	140,1	175,3	181,5	180,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	64,1	43,4	70,7	99,2	89,7	81,6
3 kk euribor, %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	0,1	0,3
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	0,4	0,6	0,7
Viennin markkinaosuus (2010 = 100) ¹	99,6	97,2	92,6	90,2	90,1	90,6
Tuontihinnat, %	0,4	-5,0	9,9	15,0	1,9	2,4

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on vaikuttanut merkittävästi ulkomaankaupan näkymiin. Venäjä on tärkeä kauppakumppani Suomelle, mutta epävarmuutta välittyy myös muiden kauppakumppanien kautta. Myös vienti- ja tuontihintojen voimakas kasvu hillitsee viennin ja tuonnin määrän kehitystä etenkin ennustejakson alkuvuosina. Palveluiden ulkomaankaupan odotetaan kuitenkin vahvistuvan erityisesti matkailun myötä.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vuoden 2021 tavaroiden ja palveluiden volyymin elpyminen oli vahvaa, vaikka omikronmuunnos aiheutti vielä loppuvuodesta väliaikaista epävarmuutta. Tavaroiden vientiä ja tuontia piristivät vielä loppuvuonna isot laivatoimitukset. Palveluiden puolella merkittävää kasvua tuli loppuvuoden lisääntyneestä matkailusta niin viennin kuin tuonnin puolella. Vienti kasvoi v. 2021 4,7 % ja tuonti 5,3 %.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on kuitenkin muuttanut merkittävästi viennin ja tuonnin näkymiä etenkin ennustejakson alkupäässä. Venäjä on arvossa mitattuna Suomen toiseksi tärkein tuontimaa tavarakaupassa ja viidenneksi tärkein vientimaa vuoden 2021 ennakkotietojen perusteella. Venäjän merkitys kauppakumppanina on Suomelle suurempi kuin EU-maille keskimäärin. Euroopan kasvun hidastuminen vähentää myös Suomen ulkomaankauppaa EU-maihin tilapäisesti.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	6,7	-7,5	4,7	2,0	4,4	5,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	2,4	-6,6	5,3	2,6	3,7	4,2
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,2	-3,8	10,6	14,5	1,9	2,3
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	0,4	-5,0	9,9	15,0	1,9	2,4

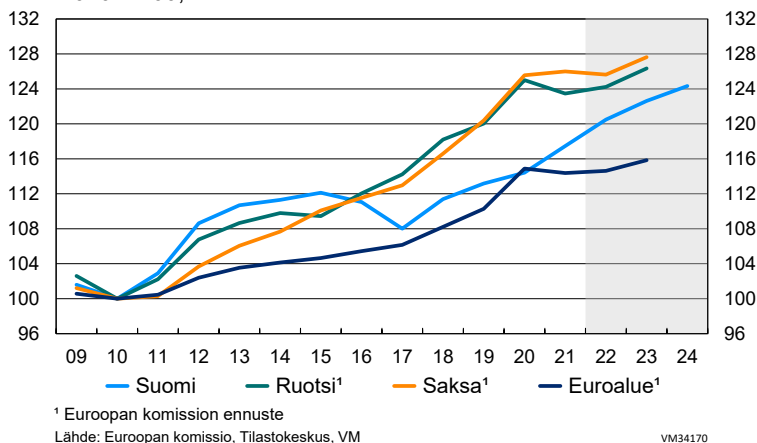
Venäjän osuus kokonaisviennistä on noin 4,5 %, josta tavaroiden osuus on noin 90 %. Tärkein vientitoimiala on teollisuus, joka on noin 74 % koko tavaraviennistä Venäjälle. Teollisuuden kolme päätuotetta ovat koneiden ja laitteiden valmistus, perusmetallien valmistus sekä paperin ja paperituotteiden valmistus. Tuonnissa Venäjän osuus on noin 8,3 %, josta tavaroiden osuus on yli 95 %. Tärkeimmät tuontituotteet ovat teollisuustuotteet, joka kattaa noin 45 % tavaroiden kokonaistuonnista Venäjälle, sekä kaivostoiminta ja louhinta, joka kattaa noin 46 prosenttia. Merkittävimmät yksittäiset hyödykkeet ovat erilaiset metallit ja kemikaalit.

Vuoden 2022 alun viennin odotetaan olevan vielä vahvaa, mutta tämän jälkeen etenkin Venäjän viennin odotetaan tippuvan merkittävästi, samalla kun Suomen vienti myös EU-maihin laskee edelliseen ennusteeseen verrattuna. Viennin lasku tulee etenkin tavaraviennistä, samalla kun palveluvienti pysyy vahvana. Vuonna 2022 viennin odotetaan kasvavan 2,0 %. Vuosille 2023 ja 2024 odotetaan palautumista, kun yritykset pystyvät löytämään tuotteilleen korvaavia markkinoita. Venäjän katoavan markkinan korvaaminen on kuitenkin hidas prosessi ja ennustejakson aikana ei saavuteta talven ennusteessa arvioitua tasoa. Viennin kasvuksi vuodelle 2023 arvioidaan 4,4 % ja vuodelle 2024 5,1 %.

Vuonna 2022 tuonnin odotetaan jäävän aiempia arvioita pienemmäksi pakotteiden, tuontivaikeuksien sekä laskeneen viennin takia. Tuonnin lasku on kuitenkin selkeästi pienempää verrattuna edelliseen ennusteeseen kuin vastaava viennin lasku v. 2022. Arvioiden mukaan tuontituotteita pystytään korvaamaan nopeammin jo tänä vuonna, jonka lisäksi julkiset investoinnit tukevat tuontia ennustejakson alkupäässä. Siksi vuosina 2023 ja 2024 ei nähdä yhtä isoa palautumista tuonnissa kuin viennissä. Tavaroiden ja palveluiden tuonnin odotetaan kasvavan tänä vuonna 2,6 %, v. 2023 3,7 % ja v. 2024 4,2 %.

Yksikkötyökustannukset

2010 = 100, nimelliset

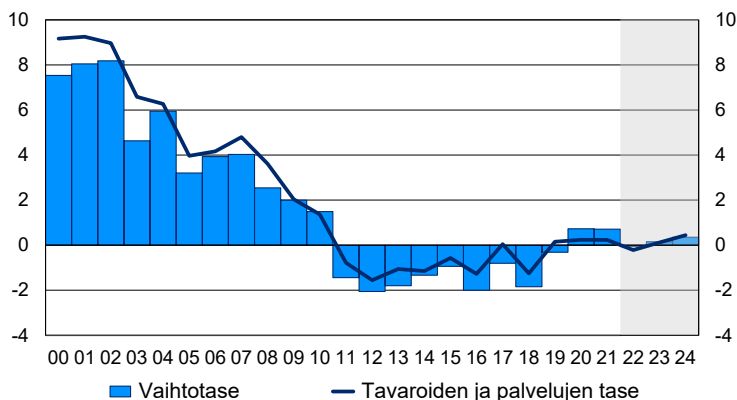

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Vuonna 2021 alkanut teollisuuden raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden hintojen nousu on heijastunut tavaraviennin ja -tuonnin hintoihin. Etenkin loppuvuodesta merkittävästi kallistunut energian hinta on myös tuonut lisävauhtinsa hintojen nousuun. Tuontihinnat nousivat v. 2021 9,9 % ja vientihinnat 10,6 % tavaroiden vetämänä. Hintojen nousu on ollut myös nopeaa vuoden 2022 alussa ja hintojen odotetaan nousevan vielä vuoden 2022 ensimmäisen puoliskon aikana. Arvion mukaan hintojen nousu on hieman nopeampaa tuontihinnoissa etenkin energian ja raaka-aineiden takia kautta ennustejakson. Vuonna 2022 tuontihintojen odotetaan nousevan 15,0 %, kun vientihinnat nousevat 14,5 %. Myös v. 2022 tavaroiden hinnan odotetaan vetävän sykliä, vaikka myös palveluiden hinnoissa on selkeää nousupainetta. Vuonna 2023 kasvu hidastuu ja niin tuonti- kuin vientihinnatkin kasvavat 1,9 %. Vuonna 2024 tuontihinnat nousevat 2,4 % ja vientihinnat 2,3 %. Ero tavaroiden ja palveluiden hinnan nousussa tasaantuu kohti ennustejakson loppua.

Vaihtotase

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Vuonna 2021 vaihtotase oli 1,8 mrd. euroa ylijäämäinen. Alkuvuoden tilastopäivitykset kuitenkin pienensivät ylijäämää hieman aiemmin odotetusta. Vuonna 2022 vaihtotaseen odotetaan kääntyvän 0,2 mrd. euroa alijäämäiseksi etenkin viennin tuontia suuremman laskemisen takia. Myös ensitulojen odotetaan laskevan v. 2022, mikä pienentää tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämää. Vuosina 2023 ja 2024 vaihtotase elpyy, kun suomalaisten yritysten arvioidaan löytävän uusia vientimarkkinoita. Vaihtotaseen ylijäämän ennustetaan olevan v. 2023 0,4 mrd. euroa ja vuonna 2024 1,0 mrd. euroa. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase jatkaa supistumistaan ja painuu alijäämäiseksi ennustejakson lopulla. Vaihtotase suhteessa BKT:een oli v. 2021 0,7 % ja sen odotetaan v. 2022 olevan -0,1 %.

Taulukko 7. Vaihtotase

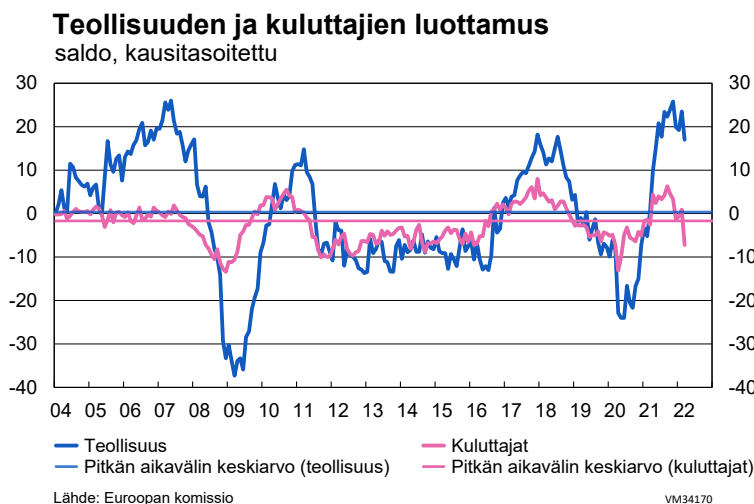
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,4	0,6	0,6	-0,6	0,3	1,3
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,1	1,2	1,2	0,4	0,1	-0,3
Vaihtotase	-0,7	1,7	1,8	-0,2	0,4	1,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,7	0,7	-0,1	0,2	0,4

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Yksityisen kulutuksen kasvu oli nopeaa v. 2021. Kulutus kasvoi 3,1 % ja kasvu jatkui myös vuoden viimeisellä neljänneksellä omikronmuunnoksen leviämistä huolimatta.

Kotitalouksien säästämistä kääntyi vuoden 2021 neljännellä neljänneksellä äkillisesti negatiiviseksi hintojen nousun kasvattaessa kulutuksen arvoa. Koko vuoden 2021 säästämistä oli 1,2 %, jääden ennakoitua pienemmäksi. Kotitalouksien velkaantumistasetta on jatkanut nousuaan ja oli viime vuoden lopussa 135,9 %. Velkaantumistasetta nosti erityisesti kotitalouksien asuntolainakannan nopea kasvu.

Kuluttajien luottamus omaan talouteen heikkeni maaliskuussa Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen takia. Palkkasumman kasvu on jatkunut vahvana: marras-tammikuussa koko talouden palkkasumma kasvoi lähes 6 % vuoden takaisesta. Vähittäiskaupan sekä etenkin moottoriajoneuvojen kaupan myynnin määrät sen sijaan kääntyivät laskuun marras-tammikuussa.

Hintojen nopea nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa ja säästämistasetta, mikä heikentää yksityisen kulutuksen kasvunäkymiä koko ennustejaksolla. Ukrainan sodan aiheuttama epävarmuus laskee kuluttajien luottamusta, mikä voi siirtää

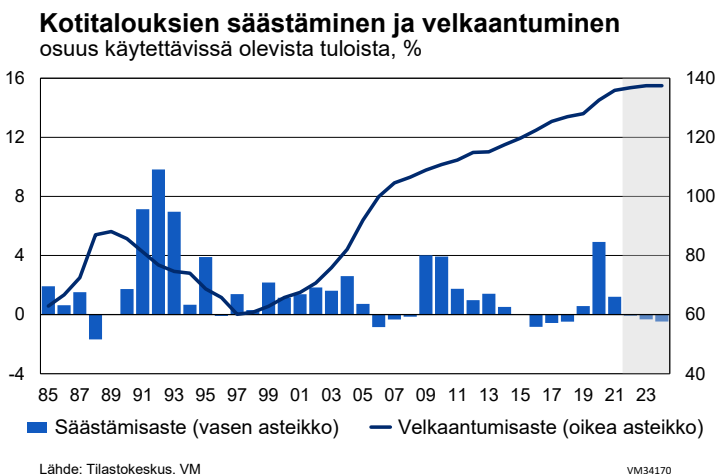
kulutusta myöhempään ajankohtaan. Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan kasvaa 2 % v. 2022, sillä hintojen noususta huolimatta palveluiden kulutus lisääntyy covid-epidemian hiipussa.

Vuonna 2023 yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 1,7 prosenttiin työllisyyden kasvun hiipussa ja käytettävissä olevien reaalitulojen kasvun jäädessä vähäiseksi. Säästämisasteen laskiessa kulutuksen kasvu hidastuu edelleen 1,5 prosenttiin v. 2024.

Kestokulutustavaroiden kulutus kääntyi laskuun vuoden 2021 lopulla ja ostovoiman heikentymisen seurauksena kestokulutuksen ennakoitaan vähenevän v. 2022. Puoli-kestävien tavaroiden kulutus kasvoi hyvin vahvasti v. 2021 kulutuksen palautuessa covid-epidemian aiheuttamasta kuopasta, mutta kasvu hidastuu selvästi v. 2022.

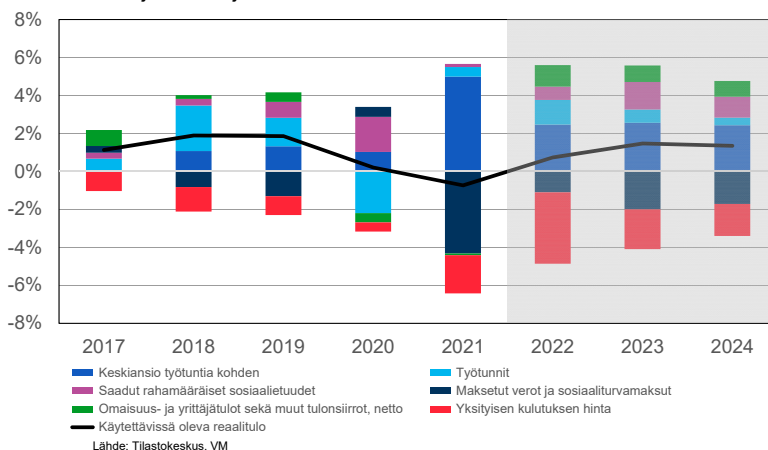
Lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvoi covid-epidemian aikaan vuosina 2020-2021 vahvasti, kun etätyöt ja matkailun väheneminen lisäsivät ruoan ja sähkön kulutusta kodeissa. Energian, polttoaineiden ja ruoan hintojen nopea nousu kääntää lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen kuitenkin laskuun v. 2022.

Palveluiden kulutus kasvoi vahvasti vuoden 2021 loppupuoliskolla. Kasvun ennustetaan jatkuvan myös v. 2022, sillä palveluiden kulutus on edelleen covid-epidemiaa edeltäneen tason alapuolella. Ukrainan sodan ennakoitaan kuitenkin hieman hidastavan ulkomaanmatkailun palautumista mm. Aasian lentojen uudelleenreitittämisen takia.

Säästämisasteen ennustetaan laskevan ennustejaksolla nollan tuntumaan yksityisen kulutuksen hintojen noustessa. Velkaantumisasteen nousuvauhdin ennakoidaan hidastuvan v. 2022 korkotason käänntyttyä nousuun ja epävarmuuden lisääntyessä.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaaliitulo¹ muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Kotitalouksien käytettävissä olevan reaaliitulo laski v. 2021 vajaan prosentin, johtuen etenkin maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen reippaasta kasvusta sekä yksityisen kulutuksen hintojen noususta.

Ostovoiman ennustetaan v. 2022 kasvavan hyvin niukasti hintojen nousun syödessä lähes kokonaan käytettävissä olevien tulojen reilun 4 prosentin kasvun. Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan 3,8 % tänä vuonna ja 2,1 % v. 2023. Keskiansioiden nousua v. 2022 nopeuttaa työnantajan eläkemaksun määräaikainen korotus.

¹ Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaaliituloa.

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, neljännes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Vuonna 2023 merkittävä osa kuntien ja kuntayhtymien kulutuksesta siirtyy hyvinvointialueille.

Julkisen kulutuksen määrä kasvoi kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan 3,2 % v. 2021, mikä on 2000-luvun ennätys. Kulutusmenoja kasvattivat etenkin covid-19-epidemian hoidosta ja torjunnasta aiheutuneiden kustannusten merkittävä kasvu ja toisaalta toimintojen asteittainen normalisoituminen vuoden 2020 kevään rajoituksiin verrattuna, jolloin esimerkiksi päiväkodit olivat huomattavalla vajaakäytöllä ja toimintaa sairaaloissa rajoitettiin voimakkaasti.

Julkisten kulutusmenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 2,2 prosenttiin v. 2022 covid-19-epidemian aiheuttamien lisäpanostusten pienentyessä, vaikkakin osa vuodelle 2021 budjetoiduista määrärahoista siirtyi kuluvalle vuodelle. Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät mm. palvelutarpeen kasvu, Ukrainan tilanteen edellyttämä varautuminen ja maahanmuuton kasvu sekä hallitusohjelman mukaiset tehtävien laajennukset, joiden kustannukset nousevat vuosittain. Myös EU:n elpymis- palautumisvälineestä (RRF) saatava rahoitus ylläpitää kulutusmenojen kasvua.

Julkisen kulutuksen määrä supistuu v. 2023, kun vaalikausi päättyy ja määräaikaiset menolisäykset lakkaavat. Vuonna 2024 palvelutarpeen kasvu lisää sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvua, mutta RRF-rahoituksen etupainotteisuudesta johtuen osa elpymis- ja palautumisvälineellä rahoitettavista menoista poistuu ja julkinen kulutus supistuu hieman edellisvuodesta.

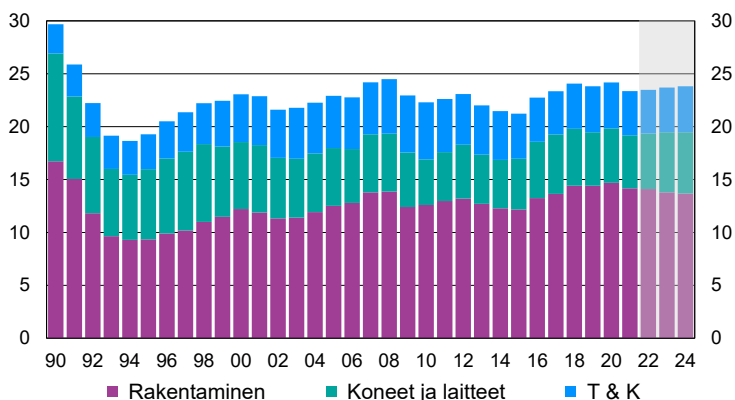
1.3.3 Yksityiset investoinnit

Sota Ukrainassa heijastuu epävarmuutena Suomen talouteen. Investointien kasvu hidastuu epävarmuuden vallitessa. Yksityiset investoinnit kasvavat vain 0,9 % tänä vuonna. Asuinrakennusinvestoinnit kehittyvät kuitenkin aiemmin ennakoitua suotuisammin, sillä asuntoja alettiin rakentaa paljon vuoden 2021 loppupuolella. Epävarmuuden seurauksena muu rakentaminen ei piristy merkittävästi. Vahvin elpymisen kone- ja laiteinvestoinneissa siirtyy vuodelle 2023, jolloin maailmantalouden kasvunäkymät ovat suotuisampia. Suomalaisen teollisuuden investointinäkökymät

olivat hyvät, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja ennustejaksolla. Vuonna 2023 yksityiset investoinnit kasvavat 2,1 % ja v. 2024 3,2 %. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on koko ennustejaksolla 2,1 %, ja niiden suhde BKT:hen pysyy n. 19 prosentissa.

Investoinnit

suhteessa BKT:hen, %

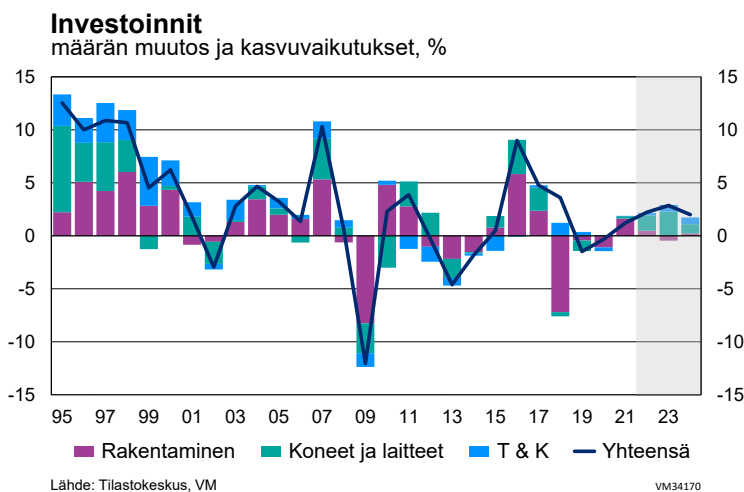

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Asuntorakentamisen kehitys oli suotuisaa v. 2021. Asuntoaloitukset nousivat lähes 48 000:een, ja asuinrakennusinvestointien kasvu oli 8,0 % v. 2021. Asuntoinvestoinnit hidastuvat 0,8 prosentin kasvuun v. 2022 asuntoaloitusten pysyessä suhteellisen korkealla tasolla noin 40 000 uudessa asunnossa. Kohti ennustejakson loppupäätä asuntoaloitusten määrä palaa korkeahkolta tasolta lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa, ja asuinrakennusinvestointien muutos on -3,0 % v. 2023 ja -0,5 % v. 2024. Korjausrakentaminen vaikuttaa asuinrakennusinvestointeihin suotuisasti koko ennustejakson. Matala korkotaso pitää yllä asuntolainojen ja asuintalorakentamisen kysyntää ennustejakson alkupuolella, mutta talouden epävarmuus heijastuu myös asuinrakentamiseen.

Muut talonrakennusinvestoinnit kasvavat v. 2022 0,8 %. Kasvu on heikohkoa, sillä teollisuuden ja muun toimitilarakentamisen investointihankkeisiin vaikuttaa taloudessa vallitseva epävarmuus. Jo aloitetut hankkeet etenevät, mutta osa uusista investointisuunnitelmista lykkääntynee. Muun talonrakentamisen kehitys on myönteisempää tulevina vuosina epävarmuuden vähentyessä, ja investointien kasvu on 2,5 % v. 2023 ja 1,6 % v. 2024. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat heikosti v. 2022 johtuen korkeasta öljyn hinnasta ja heiveröisestä talonrakentamisen kehityksestä. Ennustejakson lopulla kasvu on taas hieman nopeampaa talonrakentamisen taas kasvaessa.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvavat hieman aiemmin ennakoitua vähemmän v. 2022, kun epävarmuus siirtää teollisuuden investointeja eteenpäin. Toisaalta esimerkiksi energiasektorin hankkeet vihreään siirtymään etenevät myös tänä vuonna. Kokonaisuudessaan ennustejaksolla koneisiin ja laitteisiin investoidaan kohtalaisen paljon. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat 7,0 % v. 2022, 11,0 % v. 2023 ja 4,0 % v. 2024. Muut investoinnit, ml. tutkimus- ja kehitysinvestoinnit, kasvavat koko ennustejakson, mutta epävarmuus heikentää kasvua v. 2022. TKI-investointeja tuetaan ennustejaksolla muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) sekä muutoksilla verotukseen.

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista noin 18 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaali- turvarahastojen osuus on hyvin pieni. Vuodesta 2023 lähtien hyvinvointialueille siir- tyy osa paikallishallinnon investoinneista, arviolta n. 10 % kaikista julkisen talouden investoinneista.

Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %. Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, yli 4 % suhteessa BKT:hen. Suomen jul- kisten investointien BKT-suhde on huomattavasti suurempi kuin EU-maissa keski- määrin.

Viime vuonna julkiset investoinnit supistuivat 12 % vuotta aiemmasta. Paikallis- hallinnon vuosia jatkuneen yhtäjaksoisen kasvun jälkeen investoinnit laskivat tuntuvasti vuotta aiemmasta. Julkisten investointien tuntuvasta pienenemisestä huolimatta niiden BKT-osuus on edelleen selvästi pidemmän aikavälin keskiarvon yläpuolella. Myös julkisten investointien osuus kaikista investoinneista on korkealla tasolla.

Vuonna 2022 julkisia investointeja kasvattavat panostukset Suomen turvallisuuden parantamiseen ja vihreään siirtymään. Lisäksi Investointeja kasvattavat jonkin ver- ran EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) tuoma rahoitus. Paikallishallinnon investointien kasvua hidastaa sairaalakiinteistöjen myynnit.

Ensi vuonna julkisten investointien kasvun odotetaan kasvavan n. kuuden prosen- tin vauhdilla valtiohallinnon vetämänä, kun kyberturvallisuutta, maanpuolustusta ja rajavalvontaa kehitetään. Aiemmat lisäykset väyläinvestointeihin poistuvat v. 2023. Paikallishallinnon investointeja siirtyy sote-uudistukseen liittyen hyvinvointialueille, mutta lisäksi sairaalarakentamisen hidastuminen ja infra-avustusten päättyminen supistavat investointeja.

Ennustejakson lopussa vuodelle 2024 investoinnit laskevat, johtuen edellisten vuo- sien kertaluonteisten investointilisäysten päättymisestä. Valtiohallinto lisää inves- tointeja t&k-toimintaan ja rajavartiolaitoksen alushankintoihin. Paikallishallinnossa investointipaineet jatkuvat väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi.

Viime vuosien aikana on rakennettu useita uusia ja peruskorjattu paljon vanhoja sairaaloita. Sairaalarakentamisen investointihuippu on jäänyt taakse, mutta uusia investointeja on vielä tulossa useissa sairaanhoitopiireissä merkittävästi. Sairaalinvestointien odotetaan noudattavan hidastuvaa trendiä, mutta yksittäisten hankkeiden aloitusajankohtiin liittyy epävarmuutta.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

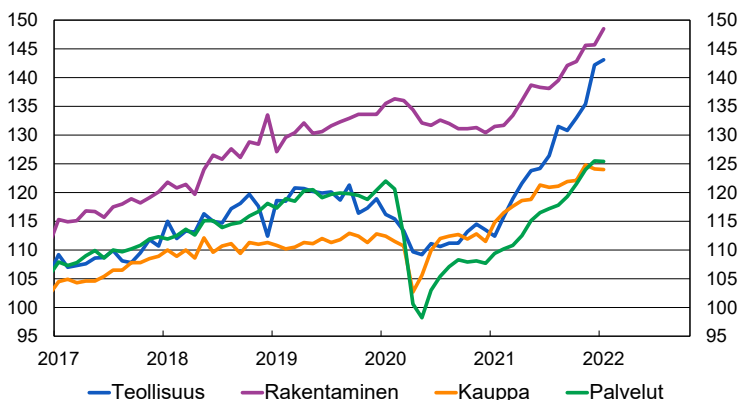
Bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 3,5 %. Erityisesti palvelut ja teollisuus kasvoivat voimakkaasti, rakentaminen selvästi niitä vähemmän ja alkutuotanto nousi vain hieman edellisvuotta korkeammalle.

Taloukasvu hidastui loppuvuotta kohden, mutta oli edelleen selvästi keskimääräistä nopeampaa. Vuoden viimeisellä neljänneksellä palvelut kärsivät vielä covid-19-pandemian vaikutuksista. Kuluvaan vuoteen lähdettiin kuitenkin hyvästä tilanteesta, mistä kertovat myös yritysten korkeat tilausluvut. Myös tuotannon hyvät kasvuodotukset sekä runsaat investointisuunnitelmat näkyivät suhdannekyselyissä vielä tammikuussa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan lisäsi kuitenkin nopeasti epävarmuutta tulevastakin ja käänsi yritysten voitto-odotukset voimakkaaseen laskuun pörsissä.

Tuotantopanosten sekä valmiiden hyödykkeiden hinnat jatkoivat voimakasta kohoamistaan edelleen viime vuoden lopulla, mikä on näkynyt myös toimialojen liikevaihdon kehityksessä. Raaka-aineiden hintojen nousu jatkuu sekä mahdolliset komponenttien tai muiden tuotantopanosten saatavuusongelmat lisääntyvät Venäjän hyökättyä Ukrainaan ja sen johdosta asetettujen pakotteiden ja vastapakotteiden takia.

Päätoimialojen liikevaihdon kehitys

2015 = 100, kausitasoitettu

Lähde: Tilastokeskus

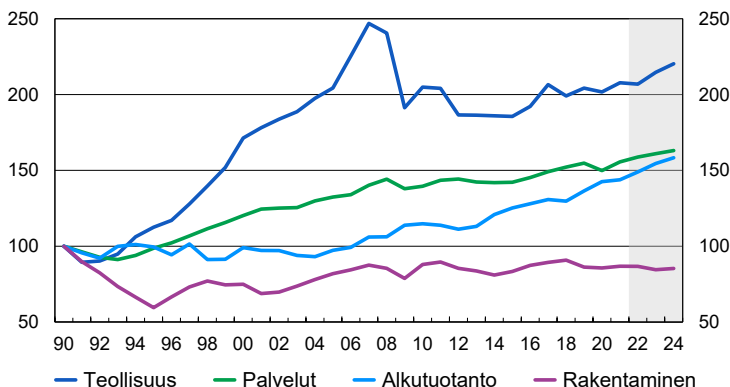
Vuonna 2022 BKT:n ennustetaan kasvavan 1,5 %. Venäjän hyökkäys Ukrainaan näkyy ennusteessa jonkin verran lähes kaikilla toimialoilla, sillä Venäjälle on ollut laaja-alaista vientiä, mutta sieltä on varsinkin tuotu Suomeen monia raaka-aineita sekä välituotteita. Erityisesti vaikutukset näkyvät teollisuudessa, mutta myös palveluissa, rakentamisessa ja alkutuotannossa. Ennusteessa on arvioitu, että suurimmat negatiiviset vaikutukset tuotantoon tulevat vuoden toisella neljänneksellä. Jälkivuosi- puoliskolla talouden arvioidaan kääntyvän vähitellen uudelleen kasvuun.

Alkutuotannon ennusteet kuluvalle vuodelle lupaavat erittäin vahvaa viljan tuotannon nousua viime vuoden ennätyskellisen huonon sadon jälkeen. Myös metsätalous kehittyy aiempaa myönteisemmin, koska kotimaisen puun ennustetaan korvaavan Venäjältä tuotua puuta.

Vuonna 2023 talous kasvaa keskimääräistä nopeammin, sillä teollisuuden toipuminen jatkuu voimakkaana kansainvälisen kysynnän tukemana. Palvelut kasvavat tuolloin hieman keskimääräistä vauhtia nopeammin. Rakentaminen supistuu erityisesti asuntorakentamisen vähetessä. Myös alkutuotannon ennustetaan pysyvän kasvussa. Julkisten palveluiden määrän arvioidaan vähenevän v. 2023. Vuoden 2023 BKT:n kasvuennuste on 1,7 % ja vuoden 2024 1,5 %. Vuoden 2024 ennuste on hieman potentiaalista kasvuvauhtia nopeampaa, sillä tuotantokuilu on edelleen vielä tuolloin auki.

Tuotanto

1990 = 100

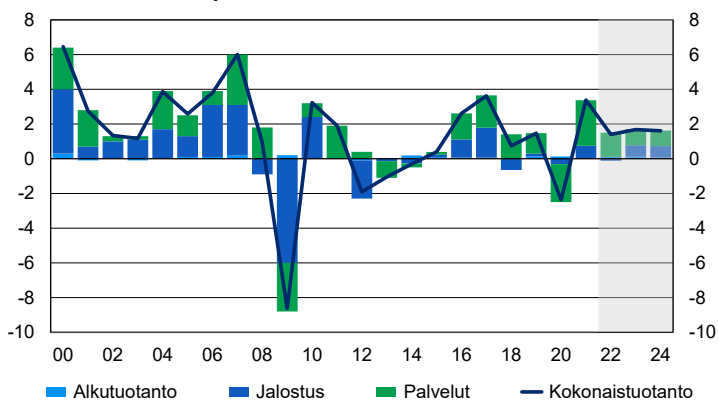
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Covid-19-pandemia laski palveluiden tuotanto-osuutta prosentilla 69 prosenttiin koko talouden tuotannosta. Palveluiden kasvukontribuutio BKT:n kehitykseen on lähivuosina muita päätoimialoja suurempi.

Kokonaistuotanto toimialoittain

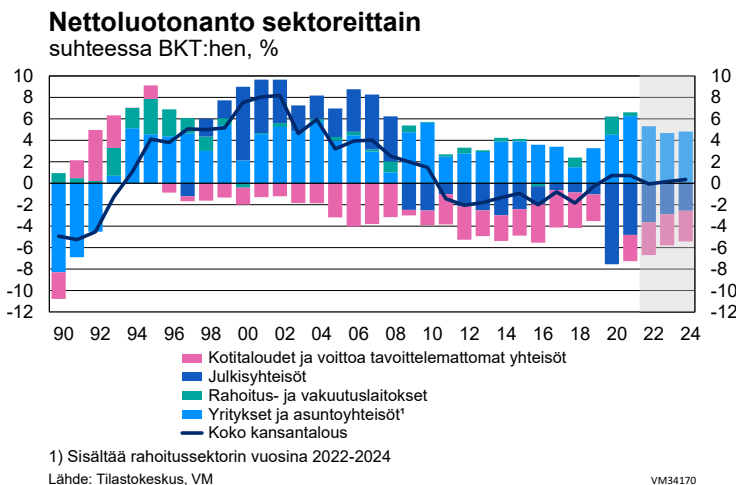
määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kansantalouden tuottavuus työllistä kohden laskettuna hidastuu kuluvana vuonna 0,1 prosenttiin, jonka jälkeen vuosikasvu nopeutuu vuosina 2023-2024 noin prosenttiin. Toimintaylijäämän ennustetaan kasvavan 4,4 % v. 2022 ja 7,0 % v. 2023. Suomen yksikkötyökustannusten ennustetaan nousevan 1,8 % v. 2022 ja hidastuvan siitä keskimäärin 1,6 prosentin vuosivauhtiin vuosina 2023-2024.

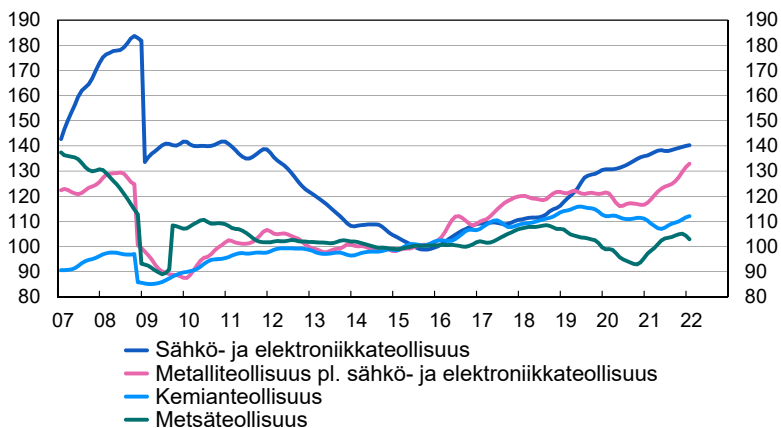
1.4.2 Jalostus

Tehdasteollisuus kasvoi 3,1 % viime vuonna. Erityisesti kasvoivat metsäteollisuus 8,3 % sekä metalliteollisuus 5,7 %. Kemianteollisuus supistui toista vuotta peräkkäin, osin öljynjalostamon huoltoseisokin vaikutuksesta. Teollisuuden tilausten arvo on noussut korkealle, joskin viimeisimmät kuukausitiedot ovat olleet hieman aiempia vaatimattomampia. Elinkeinoelämän keskusliiton tammikuussa 2022 julkaiseman suhdannebarometrin mukaan teollisuusyritykset odottivat edelleen hyvää kasvua sekä vuoden 2022 ensimmäiselle että toiselle neljännekselle. Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti tilanteen merkittävästi heikommaksi.

Ennusteessa on oletettu, että lähes kaikki vienti Venäjälle päättyy, samoin tuonnin määrät vähenevät ja korvaantuvat vähitellen tuonnilla muualta maailmasta. Myös vienti EU:hun vähenee kokonaiskysynnän laskiessa. Kaikkien muiden teollisuuden päätoimialojen arvioidaan supistuvan kuluvana vuonna viime vuodesta paitsi sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, jossa ennustetaan kasvun jatkuvan. Metalliteollisuuden arvioidaan kärsivän eniten uudesta tilanteesta. Muilla toimialoilla supistumisen on arvioitu jäävän alle prosentin suuruusluokkaan. Metsäteollisuuden kasvua on rajoittanut alkuvuonna 2022 myös lakko, jonka vaikutuksista ei ole toistaiseksi tarkkaa tietoa. Epävarmuus on kasvanut selvästi, mutta toisaalta on mahdollista, että reaalikorko voi nyt jäädä entistäkin negatiivisemmaksi, ellei rahapolitiikkaa kiristetä voimakkaasti.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

2015 = 100, trendi

Lähde: Tilastokeskus

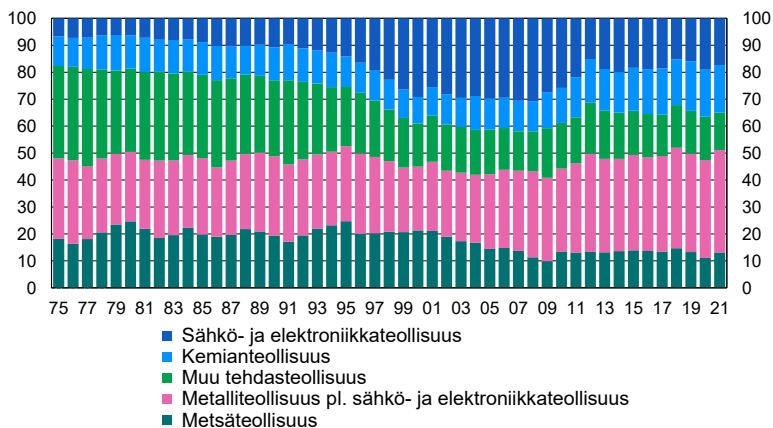
VM34170

Vuonna 2023 teollisuuden arvioidaan toipuvan voimakkaasti. Yli 5 prosentin kasvua ennustetaan silloin metsä-, kemian- ja metalliteollisuuteen. Ennusteen viimeisenä vuonna teollisuuden tuotannon kasvuvauhti hidastuu, mutta jää silti pitkän aikavälin keskiarvokasvuun nopeammaksi.

Metalliteollisuus vastaa suurimmasta osasta teollisuuden arvonlisäyksestä. Kemianteollisuus on toiseksi suurin teollisuuden ala ja vastaa kooltaan noin puolta metalliteollisuudesta. Suurin osa teollisuuden tuotannosta menee vientiin.

Tehdasteollisuus

toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

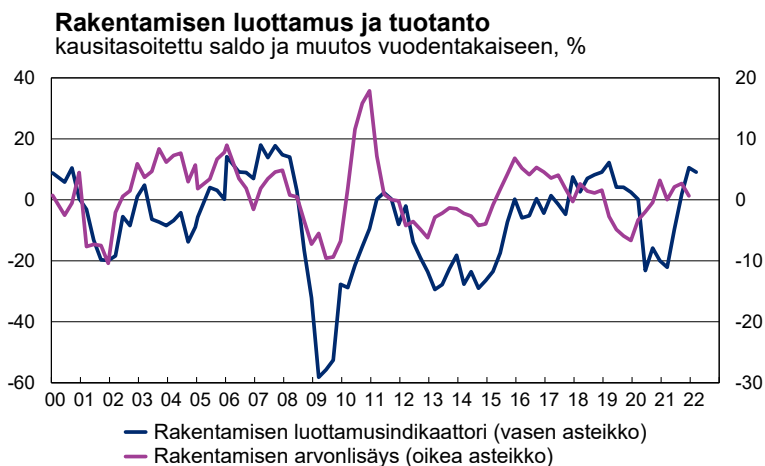
Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Rakentaminen

Asuntorakentaminen lisääntyi poikkeuksellisen voimakkaasti viime vuonna, myös korjaaminen kasvoi, mutta toimitilarakentaminen sekä maa- ja vesirakentaminen vähenivät. Koko rakentamisen tuotanto kasvoi yhteensä 1,4 % v. 2021. Myös tammi-kuussa 2022 asuntojen aloitukset ovat olleet korkealla tasolla, mutta uudet myönnetyt luvat ovat alenevalla uralla. Korkojen odotettu nousu, rakennuskustannusten nousu, vuokra-asuntojen määrän kasvu ja rahoitusehtojen todennäköinen, joskin lievä, kiristyminen vähentävät asuntotuotannon määriä lähivuosina. Toisaalta suhteellisen hyvänä jatkuva työllisyyskehitys pitää asuntokysyntää yllä.

Kaikkien rakennustyyppien yhteenlaskettujen lupakuutioiden liukuva vuosisumma kääntyi laskuun jo viime vuoden puolessa välissä ja lasku on jatkunut edelleen tammikuussa 2022. Suuret investointisuunnitelmat eivät ole näkyneet vielä luvissa. Toisaalta kasvanut epävarmuus sekä mahdolliset tuotantopanosten saatavuusongelmat voivat nyt siirtää ja osin peruuttaa suunnitelmia. Uusia toimistotiloja halutaan kuitenkin koko ajan, kun tarpeet energiatehokkaampiin ja hybridityöhön paremmin soveltuviin tiloihin kasvavat. Tuleva Kemin biotuotetehdas tukee Pohjois-Suomen rakentamista.

Rakennustuotannosta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjaamisen kasvuvauhti voi hieman hidastua, jos rakentamiseen tarvittavien välituotteiden saatavuudessa tulee ilmenemään ongelmia. Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan ennustejaksolla keskimäärin noin 1,5 % vuosittain.

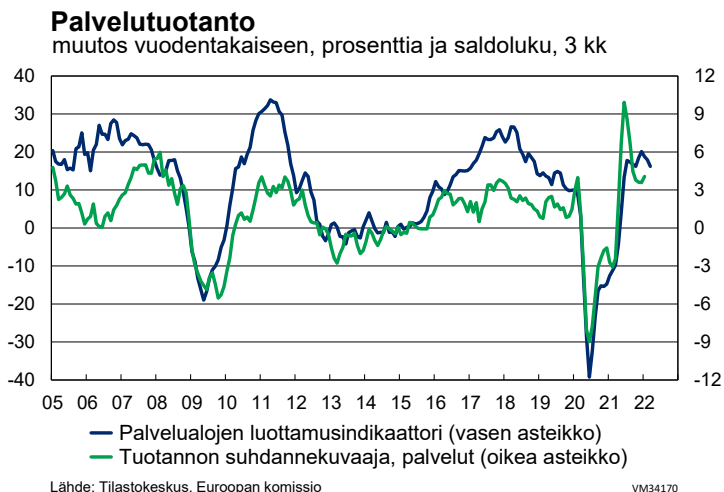
Kuluvana vuonna maa- ja vesirakentamisen määrän arvioidaan kasvavan jonkin verran. Lähivuosina maa- ja vesirakentaminen kehittyy pääosin julkisen talouden maltillisessa kasvussa säilyvien investointien ohjaamana.

Vuonna 2022 rakentamisen arvonlisäys jää lähelle viime vuoden tasoa ja vähenee ensi vuonna selvemmin. Vuonna 2024 rakentamisen ennustetaan palaavan keskimääräiseen kasvuvauhtiin.

1.4.3 Palvelut

Palvelutuotanto kasvoi viime vuonna yhteensä 3,8 % ja kaikkein nopeimmin kasvoivat informaatio- ja viestintäpalvelut, noin 7 %. Ne ovat kasvaneet yhtäjaksoisesti jo 12 vuoden ajan. Rahoitus- ja vakuutuspalvelut sekä ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta ml. hallinto- ja tukipalvelut kasvoivat nekin yli 6 % viime vuonna. Kuljetus- ja varastointipalveluiden toipuminen jatkuu ja niiden taso on edelleen noin 20 % pienempi kuin ennen covid-19-pandemiaa. Myös majoitus- ja ravitsemistoiminta on edelleen 10 % pienempää kuin ennen pandemiaa.

Palvelujen kasvua rajoittavat tänä vuonna kotitalouksien ostovoiman supistuminen, kansainvälisen talouden heikentyminen sekä Venäjän kaupan väheneminen. Tavaraviennin vaikutukset tulevat mm. kuljetuspalveluiden kautta, samoin öljyn hinnan nousu vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti kuljetuspalveluihin. Myös palvelusektori mm. vähittäiskauppa on tuonut tavaraa Venäjältä. Toisaalta muiden pandemiasta kärsineiden toimialojen, kuten muut palvelut sekä taiteet, viihde ja virkistys, näkymät paranevat tänä vuonna. Myös julkinen palvelutoiminta tukee palveluiden kasvua v. 2022.

Vuonna 2022 palveluiden kasvu heikkenee varsinkin toisella neljänneksellä ja koko vuoden kasvuksi ennustetaan noin 2 %. Julkiset palvelut, joihin kuuluvat julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut, muodostavat palveluiden suurimman yksittäisen toimialan. Vuosina 2023-2024 palveluiden kasvu on vielä keskimääräistä nopeampaa, kun negatiivista tuotantokuilua kurotaan umpeen.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

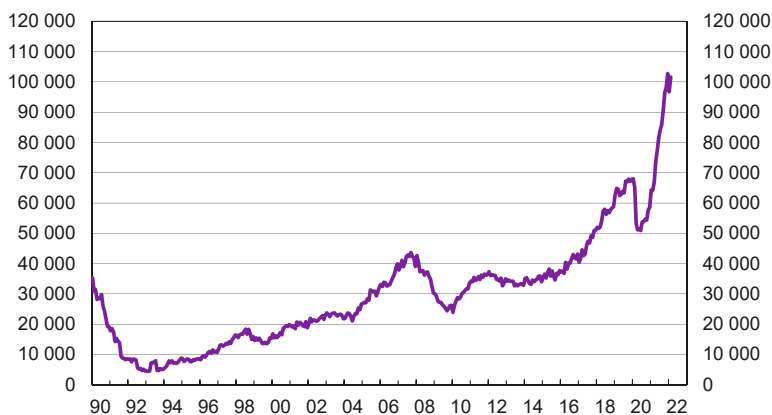
	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	21,6	2,6	-1,3	3,0	-0,4	3,8	2,6
Rakentaminen	6,9	-5,1	-0,7	1,4	-0,1	-2,6	0,9
Maa- ja metsätalous	2,7	5,2	4,5	0,8	3,6	3,7	2,5
Teollisuus ja rakentaminen	28,6	0,5	-1,1	2,6	-0,4	2,3	2,2
Palvelut	68,7	1,7	-3,1	3,8	2,1	1,4	1,3
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	1,5	-2,4	3,4	1,4	1,7	1,6
Bruttokansantuote markkinahintaan		1,2	-2,3	3,5	1,5	1,7	1,5
Kansantalouden työn tuottavuus		0,2	0,1	2,0	0,1	1,0	1,2

¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työllisyys on huipussaan. Viime vuonna työllisten määrä lisääntyi 60 000 henkilöllä ja työllisten kokonaismäärä ylitti edellisen huipun v. 2019, jonka lisäksi työllisyysaste nousi 72,2 prosenttiin, korkeimmaksi yli 13 vuoteen. Vielä merkittävämpää oli, että työvoimaan osallistuminen oli yleisempää kuin koskaan, sillä työllisyyden lisäys oli seurausta yksinomaan työmarkkinoille uudestaan palanneiden osuuden kasvusta, ei työttömyyden vähentymisestä. Kasvu tuli lähes ainoastaan yksityisen sektorin työllisistä. Työllisten määrä oli kuitenkin suurempi vain määrä- ja osa-aikaista työtä tekevien palkansaajien keskuudessa. Jatkuvaa kokoaikatyötä tekevien määrä oli vielä edellistä vuotta pienempi. Tehdyn työn eli työtuntien määrä lisääntyikin vain alle puolet työllisten määrästä eli 1,1 %. Keskimääräisen työajan lasku jatkui siten viidettä vuotta peräkkäin. Työllisyys lisääntyi päätoimialoista vain palvelualoilla, pl. rahoitus- ja vakuutus toiminnassa. Sen sijaan jalostuksessa työllisten määrä supistui. Helmikuussa 2022 työllisten määrä lisääntyi edelleen ja työttömyys vähentyi.

Avoimet työpaikat

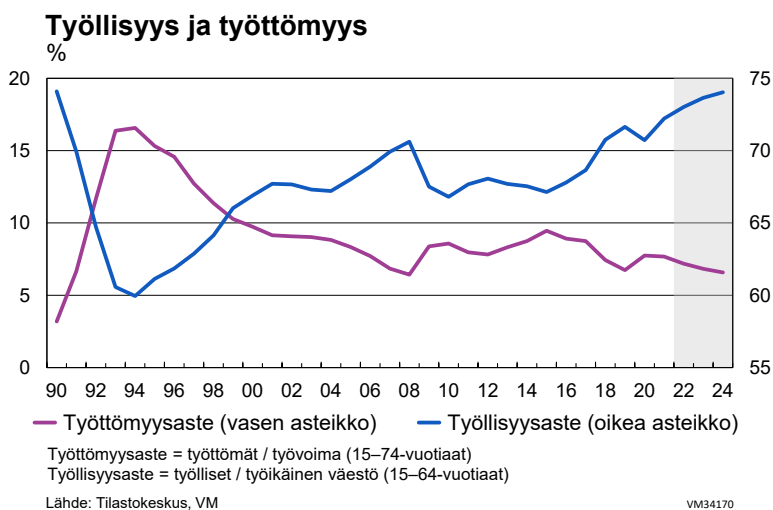

Lähde: TEM

VM 34267

Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen ja osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä. Avoimien työpaikkojen määrä lisääntyy samalla kun työttömien määrä pysyi viime vuonna ennallaan. Elinkeinoelämän kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemiaan työntekijöitä erityisesti kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi. Tähän rakenteelliseen haasteeseen suhdannenotkahduksetkaan eivät välttämättä tuo helpotusta. Yritysten henkilökuntaodotukset olivat elinkeinoelämän luottamus- kyselyjen mukaan vielä alkuvuonna positiiviset lukuun ottamatta vähittäiskauppaa.

Työllisyys kääntyy laskuun. Talouden kasvu hidastuu merkittävästi, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan ja monet maat asettivat pakotteita Venäjälle. Lisäksi lukuisat yritykset ovat päättäneet vetäytyä pois Venäjän markkinoilta ja Venäjä on itse asettanut vastapakotteita. Kaikki tämä johtaa työvoiman kysynnän supistumiseen myös Suomessa tänä vuonna, vaikka osalle yritysten tuotteista löytyisikin kysyntää muilta markkinoilta. Keväällä vallitsevan tilanteen perusteella talouden notkahdus voisi jäädä väliaikaiseksi, jolloin työllisyyden on mahdollista päästä uudelleen kasvuun vielä tämän vuoden aikana. Tässä tilanteessa työllisyys lisääntyisi tänä vuonna noin prosenttia, pitkälti vahvan alkuvuoden seurauksena ja koronarajoitusten poistuttua hidastamasta myös palvelualan työvoiman kysyntää. Työllisyysaste nousisi 73 prosenttiin, myös osin työikäisten määrän vähentymisen seurauksena.

Mikäli sotatilanne purkautuu, talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää ensi vuonna, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2023-2024, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyyden ennustetaan lisääntyvän v. 2023 vajaan prosentin. Kasvu hidastuu talouden aktiviteetin vaimenemisen myötä, mutta työllisyysaste nousee 74 prosenttiin v. 2024.

Työllisyyden vahva kasvu johtaa yleensä työttömyyden selvään laskuun. Viime vuonna näin ei kuitenkaan tapahtunut, sillä työllisyyden kasvu tuli kokonaan työvoiman ulkopuolelta, jolloin työhön osallistuminen kohosi ennätystasolle, kun työttömien määrä samalla lisääntyi. Osittain poikkeuksellisen kehityksen taustalla oli koronavuosina lisääntynyt lomautettujen määrä, joka osin tilastoitui työvoiman ulkopuoliseksi. Viime vuonna lomautettuja otettiin takaisin töihin, jolloin työttömyys ei samaan aikaan supistunut.

Työttömyys kääntyi lopulta laskuun alkuvuonna 2022. Työllisyyden vähentyminen kevään aikana lisää kuitenkin taas työttömien määrää, vaikka osa työllisistä lomautettaisiin väliaikaisesti. Työttömyyden kasvu jäänee lyhytaikaiseksi, jos työvoiman kysyntä pääsee uudestaan loppuvuotta kohti kasvuun. Tällöin työttömyysaste laskee viime vuodesta 7,2 prosenttiin alkuvuoden laskun seurauksena. Erityisesti palvelualojen elpyminen vahvistaa työttömyyden laskua tämän vuoden toisella puoliskolla ja ensi vuonna, jolloin työttömyysaste laskee alle 7 prosentin v. 2023. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammattaittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteessa oletetaan, työttömyysaste laskee v. 2024 noin kuuteen ja puoleen prosenttiin. Tämä on vielä hieman enemmän kuin komission yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4128	4133	4123	4113	4101	4091
muutos	3	5	-10	-10	-12	-10
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3428	3421	3417	3414	3411	3410
muutos	-11	-7	-3	-4	-3	-1
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2533	2494	2553	2579	2599	2612
siitä 15–64-vuotiaat	2456	2419	2468	2492	2512	2525
Työttömät (15–74-vuotiaat)	183	209	212	199	190	184
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	71,6	70,7	72,2	73,0	73,6	74,0
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	6,7	7,7	7,7	7,2	6,8	6,6
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	15	18	22	21	21	21

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui v. 2021 lähes puoli prosenttiyksikköä 2,3 prosenttiin edellisestä vuodesta. Nopeutuminen johtui suuremmista sopimuskorotuksista, sillä palkkaliukumien määrä pieneni hieman noin puoleen prosenttiyksikköön. Toimialoista teollisuudessa sekä erällä yksityisen liike-elämän palvelualoilla nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui. Sen sijaan kaupan ja varsinkin kiinteistöpalveluiden toimialoilla nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui selvästi. Reaalipalkkojen nousu lähestulkoon pysähtyi, sillä inflaatio nopeutui runsaaseen kahteen prosenttiin.

Suuri osa edellisen kauden työehtosopimuksista on jo päättynyt ja neuvottelut uusista sopimuksista ovat joko päättyneet tai parhaillaan käynnissä. Työtaistelutoimikin on käynnissä. Solmittujen sopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia tänä vuonna. Siis hieman suurempia kuin viime vuonna. Liukumien odotetaan suuren osajien kysynnän vuoksi kasvavan v. 2022. Näin nimellisansiot nousisivat tänä vuonna 2,6 %.

Sopimusten kesto on tyypillisimmin olleet kaksi vuotta, mutta ensi vuoden korotuksista on tarkoitus sopia syksyn tai ensi vuoden alkupuolen aikana. Tässä ennusteessa oletetaan, että vuoden 2023 sopimuskorotukset eivät ole tätä vuotta korkeampia, joka noudattaisi tämän vuosituhannen keskimääräistä kaavaa kaksivuotisissa sopimuksissa eli sopimuskorotukset ovat olleet pienemmät toisena sopimusvuotena.

Vuosien 2023 ja 2024 ansioiden nousu kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta talouskasvun ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloittaisen työvoimaniukkuuden oletetaan nostavan palkkaliukumia. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän noin 2½ % vuosina 2023 ja 2024.

Palkkasumma lisääntyi viime vuonna 5 %. Työllisten määrä lisääntyi erityisesti keskimääräistä enemmän ansaitsevien palkansaajien keskuudessa. Näin ollen palkkasumman kasvuvauhti oli jopa nopeampaa kuin sinänsä hyvä työllisyyskehitys olisi antanut olettaa ja varsinkin enemmän kuin työtuntien kehitys antaisi odottaa. Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Työllisyyden kasvun ja nimellisansioiden nousuvauhdin hidastuessa palkkasumman

ennakoidaan tänä vuonna lisääntyvän 3½ %. Ensi ja seuraavana vuonna ansioiden nousun oletetaan säilyvän tasaisena, mutta työllisyyden kasvun hidastuvan, joten palkkasumma lisääntyy runsaat 3 % vuosina 2023 - 2024.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	1,3	1,8	1,9	1,8	1,7
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,1	0,7	0,5	0,7	0,7	0,9
Ansiotasoindeksi	2,1	1,9	2,3	2,6	2,5	2,6
Reaalinen ansiotaso ¹	1,1	1,6	0,1	-1,4	0,4	0,9
Keskiansiot ²	2,0	1,9	4,4	2,6	2,6	2,7
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	1,6	1,1	2,7	2,6	1,8	1,4

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyyymilla perushintaan.

Julkisen sektorin palkkaletusten vaikutuksista julkiseen talouteen

Julkisen sektorin työehtosopimusneuvottelut alkoivat tammikuun puolivälissä. Valtio saavutti neuvottelutuloksen uudesta työehtosopimuksesta helmikuun lopussa, mutta kunta-alan työehtosopimusneuvottelut ovat vielä kesken. Ennusteen laadintahetkellä tiedossa olevien uusien yksityisen sektorin työehtosopimusten perusteella tämän kevään sopimuskorotukset näyttäisivät muodostuvan noin kahden prosentin suuruisiksi. Ansiotasoindeksin (ATI) mittaamassa nimellispalkkojen kehityksessä talouden eri sektoreilla on erilainen paino palkkasummien mukaisesti. Valtion osuus koko talouden palkkasummasta on 5 %, kuntien 20 % ja yksityisen sektorin 75 %.

Julkisen sektorin palkkojen korotukset kasvattavat julkisen talouden menoja. Julkisen sektorin henkilöstökustannukset ovat noin 32 mrd. euroa, joten prosentin korotus koko julkiselle sektorille lisäisi henkilöstökustannuksia 320 milj. euroa vuodessa. Lisäksi palkkojen nousu nostaa sekä sosiaalietuuksien indeksikorotuksia, että myös muiden julkisen talouden ostamien tavaroiden ja palveluiden hintoja. Siten palkankorotusten vaikutus julkisen talouden menoihin on suurempi kuin pelkkä palkkakustannuksiin perustuva arvio antaa olettaa. Osa kustannuksista palautuu julkisyhteisöille sosiaaliturvamaksuina ja verotuloina. Verotuloja kasvattavat erityisesti korkeammat ansiotuloverot.

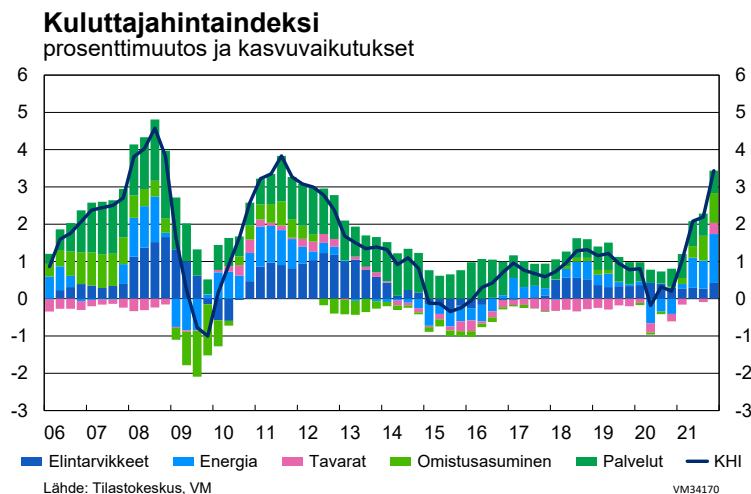
Julkisen sektorin yksityistä sektoria nopeamman sopimuspalkkojen nousun seurauksena julkisen sektorin työllisyyden kasvu hidastuu, jolloin myös BKT:n reaalin kasvu hidastuu hivenen, mutta toisaalta hintatason nousu nopeutuisi hieman. Laskelmassa yksityisen sektorin nimellispalkkojen ei oleteta reagoivan julkisen sektorin nopeampaan palkkojen nousuun, jolloin kuluttajahintojen nousu alentaa yksityisen sektorin reaali-palkkoja, mikä puolestaan kasvattaa yksityisen sektorin työn kysyntää.

Käynnissä olevien kunta-alan työehtosopimusneuvotteluiden yhteydessä on esitetty vaatimuksia yksityistä sektoria suuremmista palkankorotuksista. Kansantalouden tilinpidon mukaan paikallishallinnon maksamat palkansaajakorvaukset olivat vuonna 2021 noin 23,4 mrd. euroa. Jos koko kunta-alan palkankorotukset olisivat yhtenä vuonna 3,6 % korkeammat kuin muilla talouden sektoreilla, tarkoittaisi tämä noin 850 milj. euroa suurempia henkilöstökustannuksia kuntataloudelle vuodessa. Kun huomioidaan verotulojen, muiden menojen ja sosiaaliturvamaksujen kasvu, nettovaikutus olisi noin 670 miljoonaa euroa julkista taloutta heikentävä. Olettaen, että valtion ja yksityisen sektorin sopimukset eivät reagoisi kunta-alan sopimukseen, viisi vuotta kestävä 3,6 prosenttiyksikköä yli yleisen palkankorotustason kunta-alan palkkoja nostava ohjelma kasvattaisi koko kunta-alan palkkasummaa

noin 5 miljardilla mrd. eurolla verrattuna kehitykseen, jossa korotukset seuraisivat yleistä linjaa. Palkkasumman kasvu kasvattaisi verokertymää, mutta vaikuttaisi myös julkisen talouden indeksisidonnaisten menojen kasvuun. Kokonaisuudessaan palkkaohjelma heikentäisi julkista taloutta päättymisvuonnaan 4,4 mrd. euroa verrattuna tilanteeseen, jossa kunta-ala saisi yleisen palkankorotustason mukaiset korotukset.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Inflaatio on kiihtynyt lähes 5 prosenttiin vuoden 2022 ensimmäisinä kuukausina. Hintojen nousu on suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta. Sekä nestemäisten polttoaineiden että sähkön hinnan nousu on jatkunut nopeana. Tavaroiden hintojen nousu on nopeutunut, kun yritykset ovat siirtäneet kohonneita kustannuksiaan tavaroiden hintoihin. Myös elintarvikkeiden hinnoissa, varsinkin tuoreruuan osalta, on ollut havaittavissa hintojen nousun kiihtymistä. Palveluiden hinnat ovat nousseet edelleen maltillisesti ja eräiden julkisten palveluiden hinnat ovat jopa laskeneet alkuvuonna.

Vuonna 2022 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 4,0 %. Maaliskuun 2022 puolivälin markkinahintojen kehityksen perusteella oletetaan, että energian hinta pitää inflaatiota korkealla koko vuoden 2022 ajan.

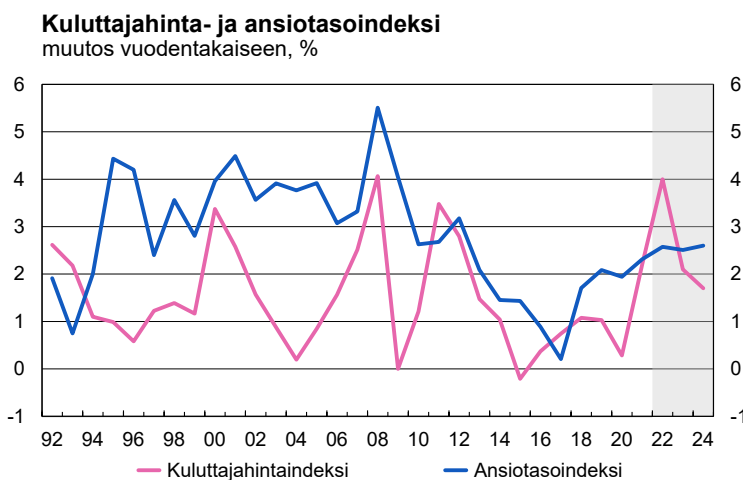
Energian hinnat nousevat lähes 25 % v. 2022, mikä on suurin inflaatiota kiihdyttävä erä. Energian hintoihin odotetaan kuitenkin pientä laskua vuoteen 2024 mennessä, mutta hintataso jää oletettavasti edelleen hyvin korkealle.

Elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat ovat nousseet nopeasti koholla. Suomessa elintarvikkeiden hintoja nostaa etenkin tuoreruuan hintojen nousu, mutta myös jalostettujen elintarvikkeiden hintojen nousu jatkaa kiihtymistään koko ennustejaksolla. Tuottajahintojen nousu ja energian kohonneet kustannukset välittyvät ruoan hintaan etenkin jalostettujen elintarvikkeiden hintojen kallistumisen kautta. Tavaroiden hintojen nousu jatkuu yritysten ja kaupan siirtäessä kohonneita kustannuksiaan kuluttajahintoihin. Luottamuksen palautuminen v. 2023 kiihdyttää talouskasvua, tarjontaa, investointeja ja siten kriisien aikana syntyneet tarjontarajoitteet vähitellen helpottuvat.

Palveluiden hintojen nousu ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina, vaikka palkat eivät ole reagoineet kiihtyneeseen inflaatioon. Ennustetun mukainen palkkojen kehitys kiihdyttää palveluinflaation noin 2,5 prosenttiin vuosina 2023 ja 2024.

Vaikka inflaatio kiihtyy tänä vuonna hyvin nopeaksi, niin hintojen nousu maltillistuu vuosina 2023 ja 2024. Kuitenkaan merkittävää hintatason laskua ei ole nähtävissä, mikä näkyy kotitalouksien ostovoiman sekä kulutuksen maltillisena kasvuna.

Pohjainflaatio pysyttelee kahden prosentin alapuolella koko ennustejakson, sillä inflaation kiihtyminen on seurausta energian sekä tuoreruuan hintojen noususta.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 13. Hintaindeksjä

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	-0,2	-3,8	10,6	14,5	1,9	2,3
Tuontihinnat ¹	0,4	-5,0	9,9	15,0	1,9	2,4
Kuluttajahintaindeksi	1,0	0,3	2,2	4,0	2,1	1,7
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,1	0,4	2,1	4,2	2,3	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	1,0	-3,3	9,0	14,4	2,2	2,3
Rakennuskustannusindeksi	1,0	-0,3	5,4	7,1	2,3	2,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden alijäämä pieneni voimakkaasti vuonna 2021. Julkista taloutta vahvisti erityisesti talouskasvun ja työllisyyden kohenemisen tuottama riipeä vero- ja sosiaaliturvamaksutulojen kasvu. Lisäksi talouden taantuman väistyminen vähensi elvytys- ja tukitoimien tarvetta.

Talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna, mutta julkinen talous kohenee vielä noususuhdanteen jälkilämmössä. Monet veropohjat kasvavat kohtuullisesti ja covid-19-epidemian vuoksi tehtävien tukitoimien määrä pienenee entisestään. Julkisen talouden rahoitusaseman koheneminen kuitenkin pysähtyy ennustejaksolla ja alijäämä alkaa kasvaa uudelleen. Julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, ja siksi pidemmällä aikavälillä julkinen talous ei ole kestävällä pohjalla.

Julkisen velkasuhteen kasvu taittui hetkellisesti viime vuonna. Vahva BKT:n kasvu vaikutti suotuisasti velkasuhteen kehitykseen. Velkasuhteen aleneminen pysähtyi viime vuoteen ja velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen ennustejaksolla. Julkinen velkasuhde on jäämässä korkeammalle tasolle kuin ennen koronavirusepidemiaa.

Valtionhallinnon rahoitusasema koheni viime vuonna selkeästi. Suhdannevaihtelut heijastuvat selvimmin valtiontalouteen erityisesti verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi. Tänä ja ensi vuonna valtiontaloutta vahvistavat covid-19-tukitoimien väheneminen sekä ensi vuonna hallituskauden määräaikaisten toimien päättyminen. Alijäämä pysyy kuitenkin mittavana, sillä sota Ukrainassa lisää varautumistarvetta myös Suomessa ja siten panostukset mm. sotilaalliseen maanpuolustukseen, rajaturvallisuuteen ja kyberturvallisuuteen puolestaan lisäävät valtion menoja. Myöhemmin alijäämä kasvaa verotulojen kasvun hidastuessa ja

hävittäjähankintojen¹ myötä. Ennusteessa oletetaan, että uusia koneita luovutetaan Suomelle vuodesta 2025 alkaen.

Paikallishallinnon rahoitusasema heikkeni aavistuksen viime vuonna. Erityisesti kulutusmenojen kasvu oli nopeaa. Ensi vuodesta lähtien Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä vastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti paikallishallinto jää painelaskelmassa alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa lievästi alijäämäisenä. Alijäämä johtuu mittavista investoinneista.

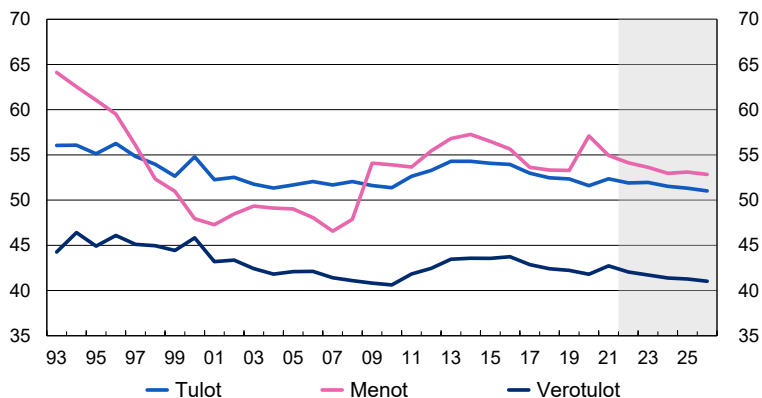
Työeläkelaitosten ylijäämä palautui lähelle yhtä prosenttia suhteessa BKT:hen vahvan maksutulo- ja omaisuustulokehityksen johdosta. Ylijäämää jää tulevina vuosina kuitenkin maltilliseksi, koska eläkemenojen kasvu jatkuu, ja aikaisempaan historiaan verrattuna vielä verrattain alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli hieman ylijäämäinen viime vuonna. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen helpottuminen ja sosiaaliturvarahastot pysyvät lievästi ylijäämäisinä.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit linkittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaun sekä siitä seuranneiden pakotteiden ja hintapaineiden vaikutukset voivat heijastua julkiseen talouteen niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen kautta. Myös Covid-19-epidemian mahdolliset uudet aallot sekä kertynyt hoitovelka voivat rasittaa julkista taloutta.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua. Myös mahdollisesti ennakoitua nopeampi korkotason nousu kasvattaisi julkisen talouden velkaantumisen riskiä. Mitä korkeammalle tasolle velkasuhde on matalien korkojen aikana noussut, sitä enemmän nousevat korot alkavat rasittaa velanhoidokustannuksia pidemmällä aikavälillä.

¹ Hankinnat kirjautuvat kansantalouden tilinpidon alijäämään suoriteperusteisesti eli hankintojen toimitusajankohtana. Valtion velassa hankintojen rahoitus näkyy jo vuodesta 2022 alkaen.

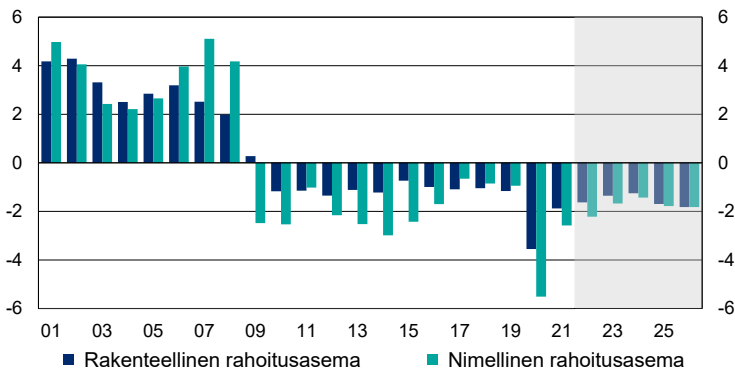
Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktio-lähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	38,4	38,0	42,0	43,3	44,3	46,0
Tuotannon ja tuonnin verot	33,6	33,1	34,8	36,0	36,9	37,3
Sosiaalivakuutusmaksut	28,6	27,6	30,5	31,5	33,0	33,8
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	101,3	99,5	108,1	111,6	115,1	118,0
Muut tulot ³	25,0	24,1	25,2	26,9	29,1	29,7
siitä korkotulot	1,6	1,3	1,3	1,5	1,8	2,0
Tulot yhteensä	125,5	122,8	132,4	137,8	143,3	146,8
Kulutusmenot	55,6	57,8	60,9	64,0	65,3	66,8
Tukipalkkiot	2,6	4,4	4,0	3,2	2,8	2,9
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,8	46,4	46,5	47,5	49,4	50,9
Muut tulonsiirrot	5,8	6,7	6,8	6,6	6,5	6,7
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	52,1	57,4	57,4	57,3	58,8	60,5
Pääomamenot ⁴	10,9	12,1	11,8	13,3	13,8	13,5
Muut menot	9,1	8,7	8,8	9,1	10,1	10,2
siitä korkomenot	2,0	1,6	1,2	1,3	1,3	1,4
Menot yhteensä	127,8	135,9	139,0	143,7	147,9	150,9
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,3	-13,1	-6,5	-5,9	-4,6	-4,1
Valtionhallinto	-2,6	-13,1	-8,1	-7,6	-6,5	-6,4
Paikallishallinto	-3,0	-0,1	-0,8	-1,5	-1,4	-1,1
Hyvinvointialueet					-0,6	-0,6
Työeläkelaitokset	2,7	0,3	2,2	3,1	3,2	3,3
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	-0,2	0,2	0,0	0,7	0,6
Perusjäämä ⁵	-0,3	-11,5	-5,3	-4,6	-3,3	-2,7

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	41,8	42,7	42,1	41,7	41,4
Julkisyhteisöjen menot ¹	53,3	57,1	54,9	54,1	53,6	53,0
Nettoluotonanto	-0,9	-5,5	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4
Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-3,2	-2,9	-2,4	-2,2
Paikallishallinto	-1,3	-0,1	-0,3	-0,6	-0,5	-0,4
Hyvinvointialueet					-0,2	-0,2
Työeläkelaitokset	1,1	0,1	0,9	1,2	1,2	1,2
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	0,1	0,0	0,2	0,2
Perusjäämä ²	-0,1	-4,8	-2,1	-1,7	-1,2	-1,0
Julkisyhteisöjen velka	59,6	69,0	65,8	66,2	66,9	68,0
Valtionvelka	44,3	52,5	50,9	51,4	52,2	53,2
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	653	661	681	679	678	677
Valtionhallinto	138	143	146	146	146	146
Paikallishallinto	502	505	522	520	269	269
Hyvinvointialueet					250	250
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

¹ EU-harmonisoitu² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2020	2021	2022**	2020	2021	2022**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-5,5	-2,6	-2,2	69,0	65,8	66,2
Suomi	-5,5	-3,8	-2,4	69,5	71,2	71,2
Iso-Britannia	-12,9	-10,1	-5,5	102,3	103,0	103,9
Ruotsi	-2,8	-0,9	0,3	39,7	37,3	34,2
Tanska	-0,2	-0,9	1,3	42,1	41,0	38,8
Irlanti	-4,9	-3,2	-1,7	58,4	55,6	52,3
Espanja	-11,0	-8,1	-5,2	120,0	120,6	118,2
Alankomaat	-4,2	-5,3	-2,1	54,3	57,5	56,8
Luxemburg	-3,5	-0,2	0,2	24,8	25,9	25,6
Portugali	-5,8	-4,5	-3,4	135,2	128,1	123,9
Itävalta	-8,3	-5,9	-2,3	83,2	82,9	79,4
Saksa	-4,3	-6,5	-2,5	68,7	71,4	69,2
Ranska	-9,1	-8,1	-5,3	115,0	114,6	113,7
Belgia	-9,1	-7,8	-5,1	112,8	112,7	113,1
Italia	-9,6	-9,4	-5,8	155,6	154,4	151,4
Kreikka	-10,1	-9,9	-3,9	206,3	202,9	196,9

Lähde: EU-komission syysennuste 2021, *Suomi: VM kevät 2022

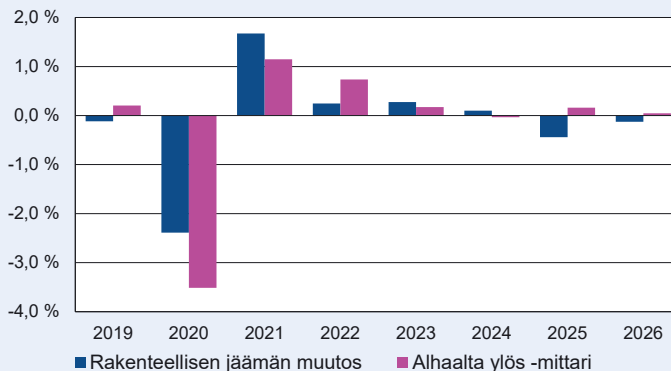
Finanssipolitiikan mitoitus

Finanssipolitiikan mitoitus on muuttumassa rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna likimain neutraaliksi tänä ja ensi vuonna. Tätä selittää pitkälti covid-19 epidemian vuoksi päätettyjen määräaikaisten toimien päättyminen sekä vuonna 2023 hallitusohjelman mukaisten vuosille 2020-2022 ajoittuvien määräaikaisten toimien päättyminen. Toisaalta Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan on seurannut varautumiseen liittyviä menoja. Myös nk. alhaalta-ylös mittari, jossa summataan budjetoituja toimia yhteen antaa samankaltaisia tuloksia.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Vertailukohtana on kevään 2019 tekninen julkisen talouden suunnitelma. Kansantalouden tilinpidon¹ rahoitusasemaan vaikuttavia toimenpiteitä päätettiin koko julkisen talouden tasolla n. 9 mrd. eurolla vuodelle 2020 ja n. 7 mrd. eurolla vuodelle 2021. Vuoden 2022 osalta toimenpiteitä on n. 5½ mrd. euroa. Pidemmällä aikavälillä kaikkien toimenpiteiden yhteisvaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan noin 2½ miljardia korkeammalla tasolla kuin ennen kuluva vaalikautta.

Finanssipolitiikan mitoitus eri tavoilla mitattuna

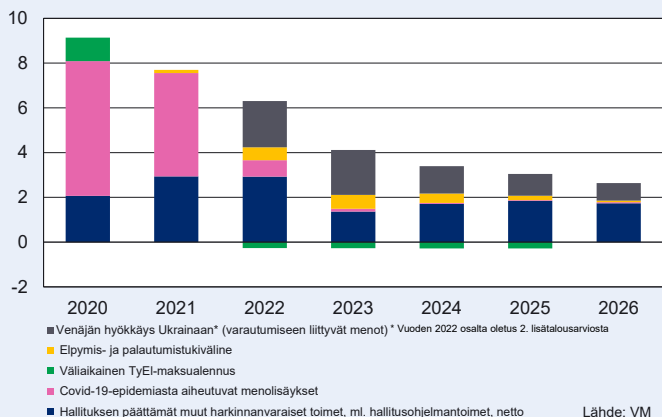
(+) kiristävä, (-) elvyttävä

Lähde: Tilastokeskus, VM

1 Kaikkien julkiseen talouteen vaikuttavien toimien ajoitusta ei voi suoraan päätellä kuvion mukaisista vuotuisista budjetoiduista tuloista ja menoista, sillä monivuotisia määrärahoja voidaan käyttää myös budjetointivuoden jälkeen. Tämä pätee etenkin v. 2021 ja 2022, sillä budjetin määrärahoja siirtyi vuosilta 2020 ja 2021 tuleville vuosille huomattavan suuri määrä. Siirtyvien määrärahojen käyttö ja sen arvioitu vaikutus kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan on otettu huomioon julkisen talouden ennusteessa.

Hallituksen harkinnanvaraiset toimenpiteet mrd. euroa

Sota Ukrainassa on johtanut siihen, että myös Suomessa erilaiseen varautumiseen budjetoitiin määrärahoja. Kevään 2022 kehysriihessä hallitus päätti varautumiseen liittyvistä menoista, jotka kohdistuivat huoltovarmuuteen, maanpuolustukseen, rajaturvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, vihreään siirtymään sekä maahanmuuttoon.

Suomi saa EU:n Elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) avustuksina n. 2,1 mrd. euroa tämänhetkisten arvioiden mukaan. RRF:llä ei ole vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan, sillä ennusteessa on oletettu menoja vastaavat tulot. Oletus perustuu Eurostatin ohjeeseen² välineen käsittelystä julkisen talouden tilastoinnissa.

² Kohta 27 <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/12618762/GFS-guidance-note-statistical-recording-recovery-resilience-facility.pdf/ae773e09-1537-8c13-c71c-56d2e-7d6958a?t=1633595971082>

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velkasuhde supistui viime vuonna noin 3 prosenttiyksikköä 65,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan määrä kasvoi 2,3 mrd. euroa ja oli 166,4 mrd. euroon. Velkasuhteen kasvu jatkuu kuitenkin jälleen tänä vuonna ja myös koko enustekauden. Velkasuhde on noin 70 prosenttia v. 2026.

Vuonna 2021 valtionhallinnon velka kasvoi 2,9 mrd. euroa. Budjettitalouden valtionvelka kasvoi 3,8 mrd. euroa ja oli 128,7 mrd. euroa. Paikallishallinnon velka kasvoi 0,3 mrd. euroa. Sosiaaliturvarahastojen velka supistui 0,9 mrd. euroa, mikä johtui työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvien velkojen supistumisesta.

Julkiseen velkaan lasketaan budjettitalouden velan lisäksi myös muita eriä. Valtion osalta velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaissopimukseen liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velka. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvistä käteisvakuuksista.

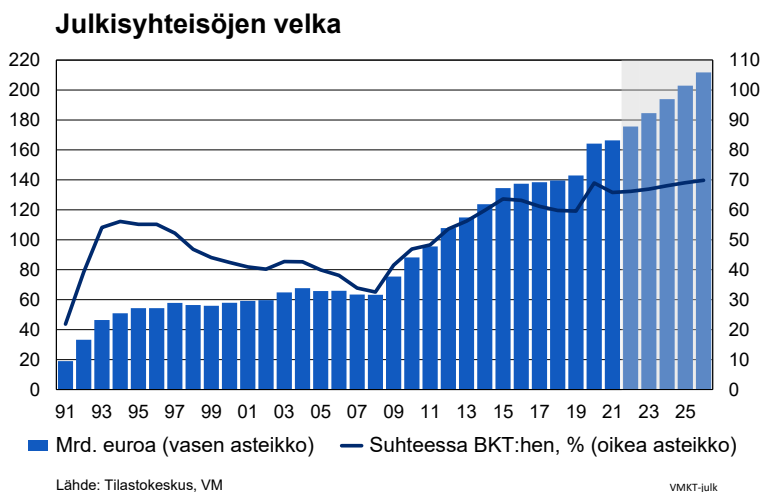
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavia tekijöitä on eritelty taulukossa 17. Velkasuhdetta kasvattavat lähivuosina valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämä sekä korkomenot. Talouskasvu puolestaan pienentää velkasuhdetta, mutta sen vaikutus vaimenee ja velkasuhde alkaa kasvaa nopeammin. Muut syyt kuvaavat menoja tai tuloja, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään. Vuonna 2021 velkasuhde supistui enemmän kuin alijäämän vuoksi olisi pitänyt. Velanottoa vähensi mm. valtion kassan pieneneminen. Hävittäjähankkeen rahoitus alkaa lisätä velanottotarvetta kuluva vuodesta alkaen. Hävittäjähankintojen alijäämävaikutus alkaa näkyä vasta vuodesta 2025 alkaen arvioitujen toimitusten mukaisesti.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	69,0	65,8	66,2	66,9	68,0	69,1	69,9
Velkasuhteen muutos	9,4	-3,2	0,4	0,7	1,1	1,0	0,8
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	5,0	3,0	2,9	2,4	2,1	2,6	2,6
Korkomenot	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5
Muut tekijät ¹	3,3	-2,6	0,1	0,4	0,7	0,1	-0,1
BKT:n arvon muutos	0,5	-4,1	-3,1	-2,5	-2,1	-2,0	-2,1
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	0,1	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2

¹ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

2.2 Valtionhallinto

Talouden voimakas supistuminen v. 2020 covid-19-epidemian seurauksena heikensi voimakkaasti valtiontaloutta, johtuen päätösperäisten tukitoimien aiheuttamista menolisäyksistä ja lisäksi suhdanneautomaatiikan aiheuttamien menojen kasvun ja tulojen supistumisen kautta. Vuonna 2021 menot supistuivat hieman covid-19-epidemian tukitoimien pienennettyä ja tulot kasvoivat voimakkaasti talouden piristyttyä. Rahoitusasema oli kansantalouden tilinpidon ennakkollisten tietojen mukaan 8,1 mrd. euroa alijäämäinen v. 2021.

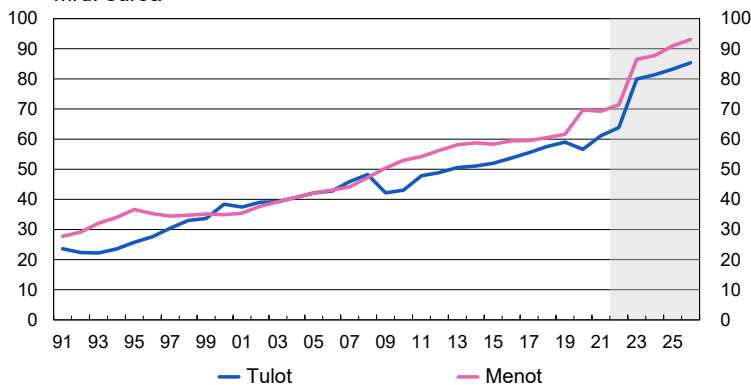
Venäjän hyökkäys Ukrainaankin heikentää talouden elpymistä pitkittyneestä covid-19-epidemiasta ja hidastaa taloudellista aktiviteettia. Ukrainassa käytävän sodan seurauksena v. 2022 menoja kasvattavat varautumis- sekä tukitoimet, maahanmuuton kustannuksien kasvaminen ja panostukset maanpuolustukseen. Pääministeri Marinin hallitus on antanut vuoden 2022 aikana ensimmäisen lisätalousarvion, jonka menolisäykset kohdistuvat matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten kustannustukeen sekä rokotehankintoihin. Vuonna 2022 päätettyjä uusia toimia ovat mm. covid-19-rokotteen lisähankinnat ja tuet lasti- sekä matkusta- ja alusvarustamoiden liikennöintiin. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) tuo menolisäyksiä etenkin vuosille 2022-2023. RRF:n menolisäykset kohdistuvat investointiavustuksiin, tukipalkkioihin, julkiseen kulutukseen sekä jonkin verran julkisiin investointeihin. RRF:n aiheuttamat menolisäykset katetaan ensivaiheessa EU:lta saaduilla tulonsiirroilla. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058. Työllisten määrä kasvaa vielä hieman kasvattaen valtion saamia välittömiä verotuloja.

Vuonna 2023 valtionhallinnon menoja kasvattavat julkisen talouden suunnitelman mukaiset panostukset tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan edistämiseksi ja tulevaisuuden kestävä kasvun vahvistamiseksi. Rajavalvonnan kehittämiseen investoidaan ja lisäksi Puolustusvoimien rahoitusta kasvatetaan koko kehyskaudella. Menojen kasvua hidastavat Covid-19-epidemian aiheuttamien kulujen poistuminen. Alijäämän arvioidaan olevan n. 6,5 mrd. euroa, mikä on 2,4 % suhteessa BKT:hen.

Vuonna 2024 rahoitusasemaa heikentää tulojen kasvun hidastuminen ja investointien kasvun jatkuminen nopeana. Vuodelle 2024 kohdistuu voimakkaita investointeja rajavartiolaitykselle ja lisäksi TKI-toimintaan kohdistuvaa rahoituksen kasvua.

Keskipitkän aikavälin arvioissa vuosina 2025-2026 alijäämän odotetaan heikkenevän edelleen. Vuodesta 2025 lähtien investointimenoja kasvattavat HX-hankkeen tuomat lisämenot ja lisäksi vuosien 2025-26 investointeja kasvattavat merivoimien hankinnat ja TKI-toiminnan lisärahoitukset. Investointien määrä kasvaa vuonna 2025 peräti 33 % vuotta aiemmasta.

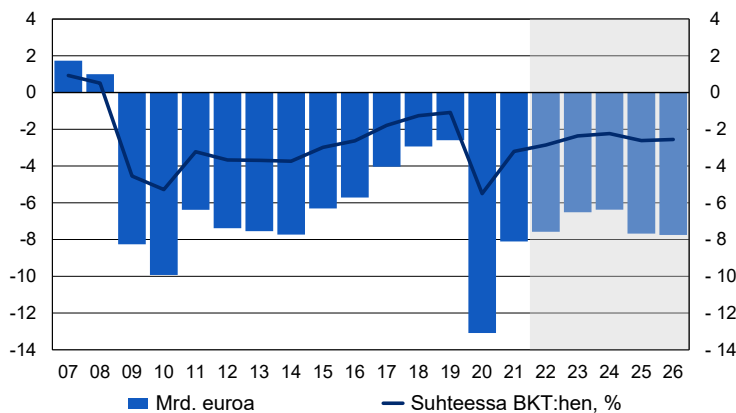
Valtionhallinnon tulot ja menot

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

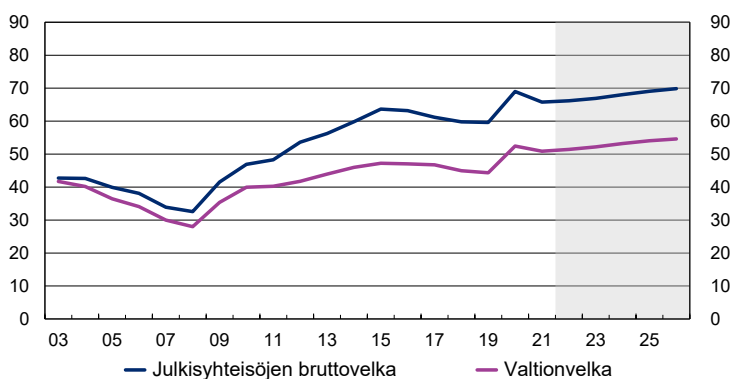
Valtionhallinnon rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Valtionhallinto¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	15,2	13,4	16,2	17,2	32,1	33,2
Tuotannon ja tuonnin verot	33,6	33,1	34,8	36,0	36,9	37,3
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	49,6	47,3	51,8	54,0	69,9	71,3
Muut tulot ³	9,5	9,4	9,6	9,8	9,9	9,9
siitä korkotulot	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Tulot yhteensä	59,1	56,7	61,4	63,9	79,8	81,2
Kulutusmenot	14,4	15,2	15,6	17,3	17,6	17,8
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	40,6	47,7	46,9	46,2	60,6	62,0
siitä muille julkisyhteisöille	28,7	33,2	32,6	32,9	47,5	48,6
Korkomenot	1,8	1,5	1,1	1,2	1,1	1,1
Pääomamenot ⁴	4,9	5,4	5,9	6,8	7,0	6,7
Menot yhteensä	61,7	69,8	69,5	71,5	86,3	87,5
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,6	-13,1	-8,1	-7,6	-6,5	-6,4
Perusjäämä ⁵	-0,8	-11,6	-7,0	-6,4	-5,4	-5,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2022	2023**	2024**	2025**	2026/2022**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	2,5	3,6	3,1	2,8	3,0
Palkkatulot	3,6	3,3	3,1	2,9	3,2
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	2,1	4,5	3,2	2,7	3,1
Pääomatulot	-2,8	2,8	2,7	2,7	1,3
Ansiotasoindeksi	2,6	2,5	2,6	2,7	2,6
Toimintaylijäämä	4,4	7,0	3,6	3,5	4,6
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	5,6	5,5	3,2	2,5	4,2
Arvonlisäveron pohja	4,8	5,9	3,6	2,6	4,2
Bensiinin kulutus	-1,2	-1,6	-3,0	-4,2	-2,5
Dieselöljyn kulutus	0,2	-0,5	-1,6	-2,3	-1,0
Sähkön kulutus	-1,7	1,0	0,2	0,2	-0,1
Verollisen alkoholin kulutus	0,2	-0,5	-1,6	-2,3	-1,0
Verotettavat uudet henkilöautot	96000	99000	101000	102000	99500,0
Kuluttajahintaindeksi	4,0	2,1	1,7	1,9	2,4

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	470, josta valtio 139 ja kunnat 221
	Eläketulot	1%	143, josta valtio 34 ja kunnat 95
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	46
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	70, josta valtio 46, kunnat 23
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	134
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	3
Energiaverot	Sähkön kulutus ¹	1%	9
	Bensiinin kulutus	1%	13
	Dieselin kulutus	1%	15
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1%	15
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1%	10

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**	2026/2022**
	tilinpäätös	ml. LTAE:t					keskim. vuosimuutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	46,8	48,7	49,6	63,7	66,5	68,5	8,4
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	15,9	15,6	16,8	30,5	32,8	34,0	19,7
Liikevaihtoon perustuvat verot	21,2	22,6	22,4	23,2	23,7	24,6	3,0
Valmisteverot	6,8	7,5	7,4	7,4	7,3	7,1	0,9
Muut verotulot	2,9	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8	-0,5
Sekalaiset tulot	7,2	6,4	6,4	6,4	6,2	6,4	-2,2
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,4	2,7	2,7	1,7	1,3	1,3	-9,4
Tuloarviot yhteensä	56,4	57,9	58,8	72,0	74,2	76,3	6,5

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-434	-559	-770	-463	-456	-408
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	60	0	0	0	0	0
Pääomatulovero	26	0	13	13	0	0
Yhteisövero	-100	33	62	56	35	201
Muut välittömät verot	-108	-107	-9	25	0	0
Arvonlisävero	44	-21	-0	1	0	0
Energiavero	96	178	63	24	8	15
Muut välilliset verot	93	62	61	45	0	0
Sosiaaliturvamaksut	1459	-75	467	-172	22	-325

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjettitalous oli 9,6 mrd. euroa alijäämäinen v. 2021. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 8,1 mrd. euroa, eli noin 1,5 mrd. euroa pienempi. Budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Vuoden 2021 eroa tilinpidon ja budjetin välillä selittää edellisen vuoden tapaan siirtomäärärahojen kasvu, sillä ne kirjataan budjettitalouden alijäämään budjetointivuonna, mutta tilinpitoon vasta kun menot toteutuvat. Siirtomäärärahoja siirtyi seuraaville vuosille v. 2021 noin 2,7 mrd. euroa. Muut erot kuitenkin heikensivät tilinpitoa suhteessa budjettiin.

Tänä vuonna budjetin tasapaino on lähellä tilinpidon rahoitusasemaa. Taustalla on monia eriä, jotka vaikuttavat eri suuntiin. Esimerkiksi vuonna 2022 annettava osuus hyvinvointialueiden tammikuun v. 2023 rahoituksesta kirjataan tilinpidossa vasta vuoden 2023 menoksi. Toisaalta budjetin tasapainoa parantaa suunnitellut osakemyynnit, jotka eivät taas näy tilinpidon tuloissa. Hävittäjähankkeen rahoitus ei vaikuta v. 2022 eroon.

Vuosina 2023 ja 2024 tilinpidon alijäämä on budjetin alijäämää parempi. Tämä johtuu mm. budjettia rasittavasta hävittäjähankeen rahoituksesta. Vuosina 2025-2026 tilinpidon alijäämä on budjetin alijäämää heikompi. Tällöin hävittäjähanke alkaa näkyä tilinpidon menoissa.

Budjetin alijäämästä ei myöskään voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2021 velkaa otettiin lisää noin 3,7 mrd. euroa. Alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 9,6 mrd. euroa, joten velanotto oli jopa 5,9 mrd. euroa pienempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt ja 4,4 mrd. euroa pienempi kuin tilinpidon alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Velanottoa voitiin vähentää mm., koska valtio supisti kassavarojaan 2,5 mrd. eurolla. Lisäksi siirtyvät määrärahat vähensivät velanottotarvetta suhteessa budjetin alijäämään 2,7 mrd. eurolla.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissovimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹

	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-) ²	-17,4	-9,6	-7,7	-7,5	-7,6
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	0,4	-0,2	-0,8	-0,2	0,2
Finanssisijoitukset, netto	-0,4	-0,2	-0,3	-0,1	-0,0
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,8	0,3	0,8	1,5	1,6
Muut erät ³	3,7	2,0	0,8	0,1	-0,2
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-13,1	-8,1	-7,6	-6,5	-6,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Sisältää velanhallintamenot

³ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen sekä superosingot

Valtion budjettitalous vuosina 2023–2026

Vuonna 2023 budjettitalouden menojen arvioidaan olevan n. 79,7 mrd. euroa, mikä on n. 14,1 mrd. euroa enemmän kuin mitä vuodelle 2022 on budjetoitu (ml. ensimmäinen lisätalousarvio). Menotason kasvu johtuu ennen kaikkea sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta, joka muuttaa julkisten menojen rakennetta. Uudistuksen seurauksena budjettitalouden menojen taso nousee vuodesta 2023 alkaen n. 13,9 mrd. eurolla. Lisäksi vertailua hankaloittaa se, että Venäjän Ukrainaankohdistaman hyökkäyksen perusteella päätetyt n. 2 mrd. euron menolisäykset näkyvät vuoden 2023 menoarviossa, mutta ne huomioidaan vuoden 2022 menoarviossa vasta toisen lisätalousarvion yhteydessä. Ilman näitä tekijöitä budjettitalouden menot laskisivat v. 2023 muun muassa, koska koronaviruspandemiaan ja työttömyyteen liittyvät menot pienenevät ja osa hallituksen päättämistä määräaikaisista menolisäyksistä päättyy.

Vuosina 2023–2026 budjettitalouden menojen arvioidaan olevan keskimäärin n. 80,0 mrd. euroa vuoden 2023 hintatasossa. Vuosina 2023–2026 budjettitalouden menot kasvavat yhteensä n. 280 milj. eurolla. Yhtäältä hyvinvointialueille annettu rahoitus kasvaa n. 1,7 mrd. eurolla, tutkimus- ja kehitysinvestoinnit yli 400 milj. eurolla, ja EU-jäsenmaksut n. 350 milj. eurolla. Toisaalta menotaso pienenee vuodesta 2023 vuoteen 2026 yli 1,2 mrd. eurolla, koska Venäjän Ukrainaankohdistaman hyökkäyksen perusteella päätetyt lisämenot ovat etupainotteisia. Lisäksi kehityksen ulkopuoliset menot, joiden kehitystä on kuvattu tarkemmin alla, alenevat.

Vuosina 2023–2026 kehityksen ulkopuoliset menot laskevat keskimäärin yli 2 prosentilla vuodessa. Vuonna 2023 kehityksen ulkopuoliset menot ovat n. 11,0 mrd. euroa ja v. 2026 n. 10,3 mrd. euroa. Laskua selittää erityisesti EU:n elpymisvälineestä rahoitettavien menojen väheneminen yli 540 milj. eurolla. Lisäksi suhdanneluontoisten menojen arvioidaan alenevan jonkin verran. Muut muutokset kumoavat likimain toinen toisensa.

Vuosina 2023–2026 BKT:n arvo kasvaa keskimäärin 3,2 % vuodessa. Verotulot kasvavat vastaavana ajanjaksona keskimäärin n. 2,7 % vuodessa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen pienellä viiveellä tuleva vaikutus vuoden 2023 verokertymään huomioidaan. Veropohjien kehitys määräytyy pääosin yleisen taloudellisen aktiviteetin mukana. Valmisteverojen veropohjien kehitys on kuitenkin tätä heikompaa, minkä vuoksi verotulot kokonaisuutena kasvavat BKT:n arvon kehitystä hitaammin.

Kehyskauden lopulla v. 2026 budjettitalouden käypähintaiset menot yltävät 85,1 mrd. euroon, tulojen jäädessä 78,4 mrd. euroon. Budjettitalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2023 n. 7,5 mrd. euroa ja alenevan vuoteen 2026 mennessä n. 6,7 mrd. euroon.

Budjettitalouden tulot ja menot, mrd. euroa v. 2022-2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Tulot	57,9	72,2	74,3	76,4	78,4
Menot ¹	65,5	79,7	81,9	83,5	85,1
Tasapaino	-7,6	-7,5	-7,6	-7,1	-6,7

¹ Vuosien 2024-2026 menot on muutettu nimellishintaisiksi valtion menojen hintaindeksin ennusteella

Huomioita edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) verrattuna

Vuodentakaiseen JTS:aan verrattuna arvio valtiontalouden alijäämästä on pienentynyt vuoden 2023 osalta n. 1,4 mrd. eurolla, mutta kasvanut vuosien 2024 ja 2025 osalta n. 0,4 mrd. eurolla. Yhtäältä arvio kertyvistä verotuloista on parantunut merkittävästi koko tarkastelujaksolla. Toisaalta vuosina 2024 ja 2025 menoarvio on kasvanut keskimäärin yli 4 mrd. eurolla edelliseen JTS:aan nähden. Vuoden 2023 menoarvion kasvu on pienempi, runsaat 2 mrd. euroa, muun muassa ajoitusmuutosten vuoksi.

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen perusteella päätetyt menolisäykset kasvattavat vuoden 2023 alijäämää arviolta n. 2 mrd. eurolla ja vuosina 2024 ja 2025 alijäämä kasvaa keskimäärin yli 1 mrd. eurolla. Kokonaisuus sisältää sekä määräaikaista että pysyviä lisäpanostuksia puolustuskykyyn, raja- ja kyberturvallisuuteen sekä huoltovarmuuteen ja vihreään siirtymään. Lisäksi kokonaisuus sisältää arvion Ukrainasta sotaa pakenevien vastaanottomenoista.

Muita merkittäviä päätösperäisiä muutoksia ovat T&K- ja Veikkauskokonaisuudet. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta kasvatetaan asteittain n. 300 milj. eurolla vuoteen 2025 mennessä edelliseen JTS:aan nähden. Rahapelitoiminnan tuottojen laskun kompensoiminen puolestaan kasvattaa valtiontalouden alijäämää lähes 300 milj. eurolla vuosina 2024 ja 2025. Lisäksi muut kehysriihessä tehdyt päätökset kasvattavat valtion menoja vuosina 2023–2026 keskimäärin lähes 200 milj. eurolla vuodessa edelliseen JTS:aan nähden.

Puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät ajoitusmuutokset parantavat vuoden 2023 tasapainoa, mutta heikentävät sitä vuosina 2024 ja 2025. Tämä ajoitusmuutos heijastuu myös arvonlisäveromenoihin. Lisäksi vastaavan

kaltainen ilmiö näkyy hyvinvointialueiden rahoituksessa, kun osa aiemmasta vuoden 2023 rahoituksesta siirtyi jo vuodelle 2022. Arvio hyvinvointialueiden tarvitsemasta rahoituksesta on kuitenkin vuoden 2025 tasolla kasvanut yhteensä lähes 800 milj. eurolla. Lisäksi kuntien valtionosuudet kasvavat mm. kustannustenjaon tarkistuksen seurauksena keskimäärin yli 400 milj. eurolla vuodessa. Maksetut EU-jäsenmaksut puolestaan pienenevät kehyskaudella keskimäärin lähes 100 milj. eurolla edelliseen JTS:aan nähden.

Valtionvelan korkomenot ovat kehyskaudella keskimäärin lähes 800 milj. euroa suuremmat kuin mitä keväällä 2021 arvioitiin. Aiemmin ennakoitun hyvin alhaisen korkotason jatkumisen sijaan korkotason ennakoidaan kääntyvän nousuun. Vuonna 2025 velan korkomenot ovat yli 800 milj. euroa suuremmat vuodentakaiseen arvioon verrattuna, vaikka samanaikaisesti velan määrää koskeva arvio on pienentynyt yli 9 mrd. euroa.

Sen sijaan suhdanneluonteisten menojen, kuten työttömyysturvan ja asumistuen, arvioidaan vähentyvän edelliseen kehyspäättökseen verrattuna. Vuosina 2023–2025 suhdanneluontoisten menojen arvioidaan olevan keskimäärin lähes 300 milj. euroa pienemmät kuin keväällä 2021 arvioitiin.

Vuonna 2021 havaittu odotuksia parempi verokertymä nostaa verokertymäarviota keskimäärin 3,7 mrd. eurolla vuodessa vuosina 2023–2025 verrattuna edelliseen JTS:aan. Hallituksen merkittävimmät veropoliittiset linjaukset oli otettu huomioon jo aiemmassa julkisen talouden suunnitelmassa. Viime keväänä julkaistun suunnitelman jälkeen linjatut uudet veroperustemuutokset keventävät verotusta vuosina 2024 ja 2025 nettona keskimäärin noin 250 milj. eurolla. Päätettyihin veroperustemuutoksiin sisältyvät mm. yrityksille suunnattu tutkimus- ja kehittämistoiminnan verokannustin (n. 100 milj. euroa), ikääntyneiden työtulovähennyksen korotus (lähes 70 milj. euroa) sekä täyssähköautojen autoveron poisto (n. 50 milj. euroa).

Valtion saamia sekalaisia tuloja ennakoidaan kertyvän tarkastelujakson lopulla noin 0,3 mrd. euroa enemmän verrattuna vuodentakaiseen JTS:aan. Tämä johtuu pääosin kahdesta syystä: Ensinnä Valtion eläkerahastosta tehtävä talousarviosiirto kasvaa, kun rahoitettavat eläkemenot ovat indeksikorotusten myötä aiempaa isommat. Lisäksi rahastoa koskevan uuden lain myötä talousarviosiirto kasvaa vuodesta 2024 alkaen nykyisestä 40 prosentista asteittain yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa, kunnes se on 45 % eläkemenoista vuodesta 2028 lähtien. Toiseksi päästöhuutokauppatulojen arvioidaan kasvavan, kun päästöoikeuden markkinahinta-arvio on aiempaa korkeampi.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2023	2024	2025
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma kevät 2021	-8,9	-7,1	-6,7
Menoarvion tarkentuminen	-2,3	-4,1	-4,6
Venäjän hyökkäys Ukraina: varautuminen, vihreä siirtymä ja pakolaiset	-2,0	-1,2	-1,0
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen lisäys	0,0	-0,1	-0,3
Rahapelitoiminnan tuottojen laskun kompensoiminen	0,0	-0,3	-0,3
Muut uudet kehysriihen päätökset	-0,2	-0,2	-0,2
Puolustusmateriaalin hankkiminen (pl. uusi varautuminen)	0,4	-0,3	-0,7
Arvonlisäveromenot	0,0	-0,1	-0,2
Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille	-0,4	-0,4	-0,5
Hyvinvointialueiden rahoitus	0,2	-0,7	-0,8
Maksut Euroopan unionille	0,1	0,1	0,1
Valtionvelan korkomenoarvion muutos	-0,6	-0,8	-0,8
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja palkkaturva (pl. Ukrainan pakolaiset)	0,3	0,3	0,2
Muu menojen muutos (netto), sisältäen mm. indeksitarkistusten tarkentumisen	0,0	-0,1	-0,1
Tuloarvion tarkentuminen	3,7	3,7	4,2
Uudet veroperustemuutokset (netto)	0,0	-0,3	-0,2
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,0	0,0	0,0
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	0,4	0,2	0,4
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	3,4	3,8	4,0
Muutos yhteensä	1,4	-0,4	-0,4
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma kevät 2022	-7,5	-7,6	-7,1

2.3 Paikallishallinto

Kansantalouden tilinpidon ennakkollisten tietojen mukaan paikallishallinnon alijäämä syveni 0,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2021. Alijäämän hienoista kasvua selittää kulutusmenojen voimakas kasvu ja covid-19-tukitoimien pieneneminen edellisvuodesta. Covid-19-tukien ja kulutuksen voimakkaan kasvun lisäksi poikkeuksellista oli se, että paikallishallinnon investointimenot kääntyivät 15 vuotta kestäneen yhtäjaksoisen kasvun jälkeen laskuun. Ennakkoarvion mukaan sekä kuntien ja kuntayhtymien että sektoriin luokiteltujen yhtiöiden investoinnit vähenivät.

Vaikka paikallishallinnon menojen kasvu hidastuu huomattavasti v. 2022 covid-19-kriisin helpottaessa, heikkenee paikallishallinnon rahoitusasema voimakkaasti määräaikaisten tukitoimien, kuten yhteisöveron korotetun jako-osuuden ja valtionosuuslisäysten, päättyessä. Määräaikaiset covid-19-kriisistä johtuvat tuet eivät ole ratkaisseet kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, joka on seurausta väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työkäisten määrän vähenemisestä. Kulutusmenojen kasvua ylläpitää v. 2022 palvelutarpeen kasvun lisäksi hoito- ja palveluelänpurkamisen sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset, joiden kustannukset nousevat vuosittain. Lisäksi uusi menoja muodostuu Ukrainan sotaa pakenevien maahanmuutosta, josta syntyviä kuluja mm. varhaiskasvatukseen, perusopetukseen valmistavaan opetukseen ja kotouttamiseen liittyen hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille. Sekä kuluvan vuoden että jatkovuosien menoihin liittyy suurta epävarmuutta, sillä maahanmuuttoon liittyvä määräraharave on riippuvainen muun muassa tulijoiden toteutuvasta lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan.

Henkilöstökulut muodostavat paikallishallinnon suurimman kuluerän, ja siksi kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys sen kustannuskehitykselle. Koska kunta-alan neuvottelutulos ei ole vielä ratkennut, kunta-alan ansiokehityksen on oletettu kehitysurassa mukailevan työmarkkinoiden yleistä ansiokehitystä vuosina 2022–2026. Kunta-alan monien ammattiryhmien työvoimapula tekee palkkaneevotteluista tavallista haastavampia.

Paikallishallinnon vuosien 2023–2026 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Lisäksi kehitysarviossa on tehty

oletuksia määrärahapäätöksistä liittyen kasvaneisiin maahanmuuttokustannuksiin. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2023–2026. Ne huomioidaan kehitysarviossa talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2022 tasolla. Painelaskelmassa on huomioitu hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamisesta, joka siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle v. 2023. Valmisteilla olevaa TE-palveluiden siirtoa kunnille v. 2024 ei ole vielä huomioitu kehitysarviossa, koska uudistusta koskevaa hallituksen esitystä ei ole vielä annettu eduskunnalle.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle¹. Sekä paikallishallinnon tulot että menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Väestön ikääntyminen on lisännyt hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita jo pitkään. Tämä paikallishallinnon menojen kasvupaine helpottuu sote-uudistuksen myötä. Paikallishallintoon luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin nuorten ikäluokkien palveluihin kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Koko 2010-luvun jatkunut syntyvyyden aleneminen on kääntänyt koulutuksen (ml. varhaiskasvatus) palvelutarpeen laskuun. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on kuitenkin hieman pehmennetty, sillä laskennallista säästöpotentiaalia ei ole mahdollista hyödyntää kaikissa kunnissa ainakaan kovin nopeasti mm. siksi, että kunnan ainoan peruskoulun lopettaminen ei ole käytännössä mahdollista. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousun vuoksi syntyvyyden lasku ei välttämättä välity täysimääräisesti päiväkotipaikkaa tarvitsevien lasten määrään.

Paikallishallinnon rakenteellisia ongelmia ei ole täysin selätetty sote-uudistuksen jälkeenkään, vaikka vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat sote-menot siirtyvät pois kuntien vastuulta. Menojen ja tulojen välille jää rakenteellinen epätasapaino ja siksi tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy paikallishallinnossa sote-uudistuksen jälkeenkin. Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät kuitenkin muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi mittavina. Paikallishallinnon rahoitusasema on tarkasteluvuosina 0,4-0,5 % alijäämäinen suhteessa BKT:hen

1 Ennusteessa Helsingin sote- ja pelastustoiminta on sisällytetty hyvinvointialueiden alasektoriin.

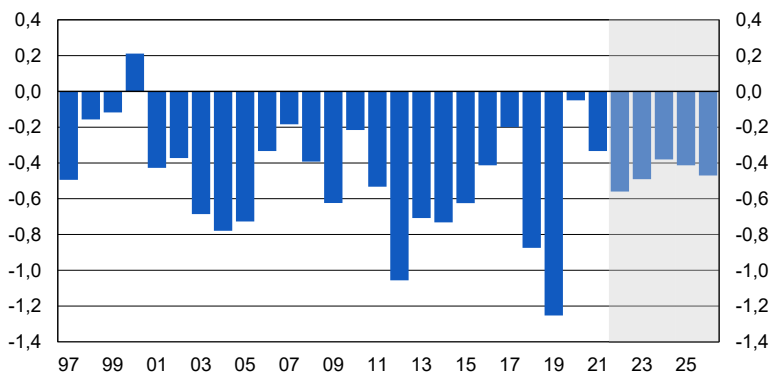
Paikallishallinnon velkaantuminen jatkuu vuoteen 2023 saakka, jolloin sote-uudistuksen seurauksena paikallishallinnolta siirtyy n. 5,1 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille. Paikallishallinnon velkasuhde jatkaa kasvuaan sote-uudistuksen jälkeenkin, mutta sen kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräisestä kasvusta.

Taulukko 24. Paikallishallinto¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	23,2	24,6	25,8	26,1	12,2	12,8
siitä kunnallisvero	19,4	20,5	20,8	21,4	8,4	9,0
yhteisövero	1,9	2,2	3,0	2,6	1,8	1,7
kiinteistövero	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
Muut tulot ²	20,0	23,6	23,5	24,2	13,9	14,2
siitä korkotulot	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,4	17,7	17,6	18,0	7,9	8,1
Tulot yhteensä	43,2	48,2	49,3	50,3	26,1	27,1
Kulutusmenot	37,5	38,8	41,3	42,5	19,8	20,3
siitä palkansaajakorvaukset	22,1	22,4	23,4	23,8	12,3	12,5
Tulonsiirrot	2,5	2,7	2,7	2,7	2,0	2,0
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,8	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0
tukupalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,6	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Pääomamenot ³	6,2	6,8	6,1	6,5	5,7	5,8
Menot yhteensä	46,2	48,3	50,1	51,8	27,5	28,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-3,0	-0,1	-0,8	-1,5	-1,4	-1,1
Perusjäämä ⁴	-2,9	-0,1	-0,8	-1,3	-1,1	-0,9

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen³ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot⁴ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Paikallishallinnon rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

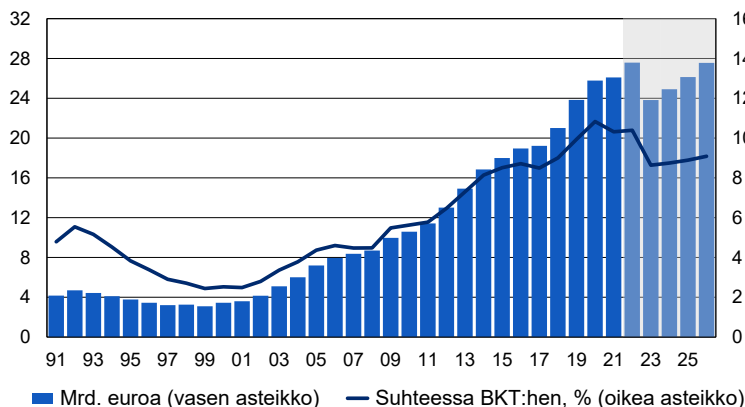

Ml. sote-uudistus vuodesta 2023 alkaen

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

■ Mrd. euroa (vasen asteikko) — Suhteessa BKT:hen, % (oikea asteikko)

Ml. sote-uudistus vuodesta 2023 alkaen

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Kuntien kirjanpidon ja kansantalouden tilinpidon välisistä eroista

Kansantalouden tilinpidon nettoluotonantoa läheisimmin vastaava erä kuntien kirjanpidossa on toiminnan ja investointien rahavirta (rahoitusasema). Kansantalouden tilinpidon ja kuntien kirjanpidon välillä on eroja mm. sektorirajauksessa sekä käsitteiden ja kirjausten ajoituksessa. Kuntien kirjanpidon toiminnan ja investointien rahavirran ja kansantalouden tilinpidon nettoluotonannon erojen syitä tarkastellaan oheisessa taulukossa.

Tärkein käsitteiden välinen ero johtuu erilaisesta sektorirajauksesta. Kuntien kirjanpito tarkastelee kuntia ja kuntayhtymiä sekä niiden liikelaitoksia. Tässä yhteydessä kuntien kirjanpidon kuvaamaan kuntatalouteen ei kuulu kuntien toiminta, joka toteutetaan itsenäisen oikeushenkilön avulla kuten osakeyhtiömuotoisesti. Kansantalouden tilinpidon paikallishallintosektoriin sen sijaan kuuluu sellaisia kuntien omistamia yhtiöitä, jotka katsotaan pääasiallisesti emoyhteisöään palveleviksi yksiköiksi. Kuntatalouden kirjanpidon toiminnan ja investointien rahavirtaa parantaa Helsingin liikennelaitoksen yhtiöittäminen, jonka suurin vaikutus kohdistuu kertaluonteisesti vuoden 2022 toiminnan ja investointien rahavirtaan.

Kansantalouden tilinpidossa paikallishallintosektori käsittää kuntien ja kuntayhtymien markkinattoman toiminnan, joka rahoitetaan pääosin verovaroin ja pakollisin maksuin. Toimintonsa pääosin muilta sektoreilta saaduilla myyntituotoillaan rahoittavat liikelaitokset kuten vesi-, energia- ja jätehuolto sekä satamatoiminta luokitellaan siksi kansantalouden tilinpidossa paikallishallintosektorin ulkopuolelle yrityssektoriin.

Kuntien kirjanpidon ja kansantalouden tilinpidon investointimenojen käsitteet eroavat toisistaan. Kansantalouden tilinpidossa osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja myynnit katsotaan rahoitustapahtumiksi eikä niitä kirjata paikallishallinnon investointimenoihin. Kuntien kirjanpidon puolella osakehankinnat katsotaan puolestaan käyttöomaisuusinvestoinneiksi.

Myös omaisuusmenoissa ja -tuloissa on käsite-eroja. Varojen ja velkojen arvonmuutokset eivät ole kansantalouden tilinpidossa tuloa tai menoja. Siksi kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelman muut rahoitustuotot ja -kulut eivät (osinkoja ja korkoja lukuun ottamatta) sisälly kansantalouden tilinpidon nettoluotonantoon.

Kuntien kirjanpidon ja kansantalouden tilinpidon välillä on lisäksi eroja kirjausten ajoituksessa. Kuntien kirjanpidon verotulot kuvaavat kalenterivuoden aikana kertyneitä verotuloja. Kansantalouden tilinpidossa vuoden verotuloiksi luetaan verotajan tilitystietojen mukainen kertymä helmikuusta seuraavan vuoden tammikuun loppuun. Näin pyritään huomioimaan ajoitusero maksetun ennakonperinnän ja tilityksen välillä. Vuoden 2023 ajoituseron suuruus kirjanpidon ja tilinpidon välillä johtuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen siirtymisestä hyvinvointialueille. Kuntien tuloja vähennetään koko maan tasolla niiltä pois siirtyvän rahoitusvastuun verran. Kuntien vuoden 2023 verotulokertymään vaikuttavat osin vielä aiempien verovuosien korkeamman veroprosentin ja jako-osuuden kunnallis- ja yhteisöverotulot.

Taulukko 25. Kuntien kirjanpidon rahoitusasema ja paikallishallinnon nettoluotonanto

	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa				
Kuntien ja kuntayhtymien toiminnan ja investointien rahavirta	-0,4	-0,4	-0,2	1,1	-0,1
Muiden kuin kuntien ja kuntayhtymien nettoluotonantovaikutus ¹	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Kuntien ja kuntayhtymien paikallishallintosektorin ulkopuolelle luokiteltavan toiminnan vaikutus	0,5	-0,0	-0,6	-0,1	-0,1
Osakkeiden hankinnat ja myynnit	0,2	0,1	-0,0	-0,0	-0,0
Omaisuusmenojen ja -tulojen käsite-erot	-0,0	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Ajoituserot	0,1	-0,1	-0,3	-1,7	-0,3
Muut erot ²	-0,2	-0,1	0,0	-0,3	-0,3
Paikallishallinnon nettoluotonanto (+)/-otto (-)	-0,1	-0,8	-1,5	-1,4	-1,1

¹ Paikallishallintoon luokitellut, kuntataloustilaston ulkopuoliset yhtiöt sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto, Kuntaliitto, Kuntatyönantajat ja Kuntien takauskeskus.

² Sisältää mm. eroja pääomansiirroissa ja investointiavustuksissa.

Lähde: Tilastokeskus, VM

2.4 Hyvinvointialueet

Hyvinvointialueet on eriytetty julkisen talouden ennusteessa omaksi alasektorikseen paikallishallinnosta vuodesta 2023 alkaen. Hyvinvointialueisiin luetaan ennusteessa sote-uudistuksen yhteydessä perustettavien uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin pelastustoimi ja sote-tehtävät.

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi hieman alijäämisiä, noin 0,2 % suhteessa BKT:hen. Alijäämä johtuu sosiaali- ja terveydenhuollon investointien korkeasta tuesta, joka supistuu hieman seuraavina vuosina.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kehittyi kahtena ensimmäisen toimintavuonna arvioidulla palvelutarpeen kasvulla lisättynä 0,2 prosenttiyksiköllä sekä maakuntien hintaindeksin ja tehtävämuutosten mukaan. Lisäksi hyvinvointialueet saavat jonkin verran maksutuottoja. Vuonna 2023 sektorin kokonaistulot ovat 27,1 mrd. euroa, josta 90 % tulee valtiolta.

Hyvinvointialueiden menokehitys perustuu palvelutarpeen kasvuun sekä ennakoituun hintakehitykseen. Arvio investoinneista perustuu talousarviotietoihin sekä erilliskyselyihin investoinneista. Pääosa hyvinvointialueiden menoista koostuu sosiaali- ja terveystalouden tuotantokustannuksista. Vuonna 2023 menoista 25,8 mrd. euroa on henkilöstökuluja tai tavaroiden ja palveluiden ostomenoja.

Hyvinvointialueille aiheutuu aluksi myös muutuskustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa on oletettu, että ICT-muutuskustannuksista, hallinnollisista menoista sekä palkkojen yhdenmukaistamisesta aiheutuvat muutuskustannukset toteutuvat sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidun mukaisina. Muutuskustannusten mittaluokkaan liittyy epävarmuutta. Sote-alan palkkaneuvottelut ovat vielä kesken, joten ennusteessa palkankorotusten oletetaan seuraavan yleisen ansiotason kehitystä.

Taulukko 26. Hyvinvointialueet

	2023**	2024**
	mrd. euroa	
Kokonaistulot	27,1	27,8
Kokonaismenot	27,7	28,6
Nettoluotonanto/-otto	-0,6	-0,6
Velka	5,7	6,3

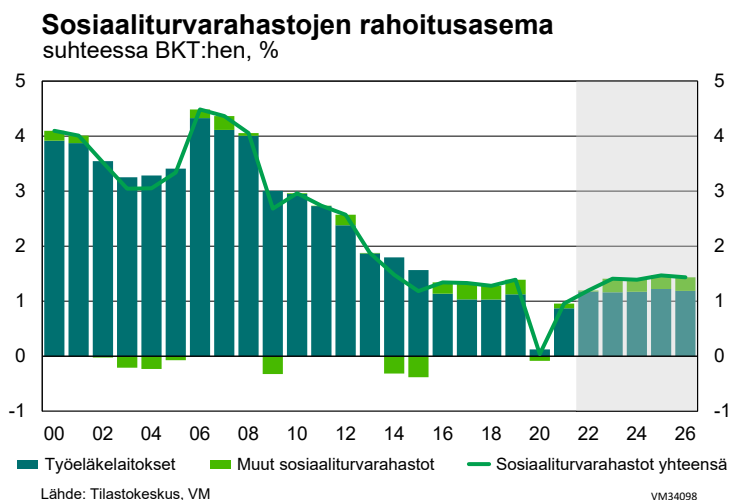
2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä palautui viime vuonna pandemiaa edeltävälle tasolle 1,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Määräaikainen alennus yksityisten työnantajien eläkemaksuun päättyi ja lisäksi työllisyys ja palkkasumma kehittyivät hyvin parantaen maksutuloja. Lisäksi työeläkevarat kasvoivat erityisen ripeästi ja olivat 256 mrd. euroa vuoden 2021 lopussa.

Vuonna 2022 työeläkelaitosten ylijäämä vahvistuu 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Ylijäämää parantaa yksityisen sektorin työntäjien eläkemaksun määräaikaisen korotuksen alkaminen vuosiksi 2022-2025. Iso vaikutus on erityisesti työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvulla. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyy noin 1,2 prosentissa suhteessa BKT:hen vuoteen 2026 saakka.

Työeläkelaitosten saamat omaisuustulot eli korot ja osingot kasvoivat viime vuonna 6,5 %. Tänä vuonna omaisuustulojen odotetaan kasvavan nopeasti viime vuoden työeläkevarojen kasvun sekä korkotason nousun vuoksi.

Taulukko 27. Sosiaaliturvarahastot¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,3	3,5	3,7	4,9	5,7	6,2
Sosiaaliturvamaksut	28,5	27,6	30,5	31,5	33,0	33,8
siitä työnantajien maksut	17,8	16,7	18,9	19,7	20,5	21,1
vakuutettujen maksut	10,8	10,8	11,6	11,8	12,4	12,7
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,7	17,2	16,7	16,4	16,4	16,8
Muut tulot	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	48,9	48,7	51,3	53,1	55,5	57,3
Kulutusmenot	3,8	3,8	4,1	4,2	4,2	4,3
Sosiaalietuudet ja -avustukset	38,5	41,2	41,3	42,2	43,8	45,3
Muut menot	3,2	3,6	3,5	3,5	3,6	3,7
Menot yhteensä	45,5	48,6	48,9	49,9	51,6	53,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,3	0,1	2,4	3,2	3,9	4,0
Työeläkelaitokset	2,7	0,3	2,2	3,1	3,2	3,3
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	-0,2	0,2	0,0	0,7	0,6
Perusjäämä ²	3,4	0,1	2,4	3,2	3,9	4,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perussosiaaliturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muut sosiaaliturvarahastot olivat viime vuonna 0,1 % ylijäämäisiä suhteessa BKT:hen. Sektorin rahoitusasema parani hieman työttömyysmenojen supistuessa.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema on lähellä tasapainoa vielä tänä vuonna ja jatkaa ylijäämäisenä vielä vuosina 2023-2026. Työttömyysvakuutusmaksun korotus tänä vuonna kasvattaa sektorin tuloja. Lisäksi työttömyysmenot supistuvat vielä verrattuna edellisvuoteen. Työllisyysrahaston suhdannepuskuri alkaa kasvaa ja ennustejakson loppupuolella alkaa tulla paineita maksun alennukselle suhdannepuskurin ylärajan lähestymisen takia.

Taulukko 28. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2019	2020	2021	2022	2023**	2024**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	0,77	1,34	1,53	1,34	1,45	1,46
Työttömyysvakuutus	1,50	1,26	1,43	1,51	1,51	1,51
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,35	15,22	16,95	17,40	17,40	17,40
Kunta-alan eläkevakuutus	21,17	20,78	20,60	20,33	20,33	20,33
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,54	1,86	2,04	1,71	1,82	1,86
Työttömyysvakuutus	1,50	1,25	1,40	1,50	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,05	7,45	7,45	7,45	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,61	1,65	1,65	1,50	1,51	1,53
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2585	2617	2631	2691	2763	2815
Kansaneläkeindeksi	1617	1633	1639	1674	1718	1747

¹ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo lisännyt viimeisen kymmenen vuoden aikana eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveystoimenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun.¹

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin 2,5 % suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla. Viime syksyyn nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

¹ Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvaihtukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

Kestävyyssvaje-laskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tiettylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtökohdilla ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevina vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi tarkastelut, joita on esitetty valtiovarainministeriön julkisen talouden kestävyyttä käsittelevässä raportissa.²

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyudesta perustuu EU:n ikääntymistyöryhmässä (AWG) yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyyssvaje-laskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyyssvaje- arvioissa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestäväsvaje-laskelmien menetelmäkuvauksessa.³

Kestävyyssvaje- arvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kuten mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestäväsvaje-laskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestäväsvaje-laskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Näitä herkkyystarkasteluiden tuloksia on esitelty tarkemmin edellä mainitun kestäväsvaje-laskelmien menetelmäkuvauksen viimeisessä luvussa. Joka tapauksessa kestäväsvaje-laskelma ja sen herkkyystarkastelut tarjoavat hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida sitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

2 Valtiovarainministeriö. (2020). Suomen julkisen talouden kestävyys. *Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:59*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

3 Valtiovarainministeriö. (2021). Valtiovarainministeriön kestäväsvaje-laskelmien menetelmäkuvaukset. <https://vm.fi/menetelmakuvaukset/>

Taulukko 29. Julkinen talous

	2021	2025**	2030**	2040**	2050**	2060**	2070**	2070/2019**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia							muutos, %
Kokonaismenot	55,0	53,1	53,7	55,9	57,2	59,7	62,8	7,8
mistä ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot	30,3	29,5	29,7	29,6	29,3	30,1	31,2	0,9
Eläkkeet	13,4	13,3	13,3	12,6	12,1	12,6	13,1	-0,3
Työeläkkeet	12,5	12,4	12,5	11,8	11,2	11,6	12,1	-0,3
Kansaneläkkeet	1,0	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	1,0	0,1
Terveydenhuolto	6,5	6,3	6,5	6,7	6,8	7,0	7,3	0,7
Pitkäaikaishoito	2,9	2,9	3,2	3,8	4,1	4,2	4,6	1,7
Opetus	5,6	5,4	5,1	4,8	4,7	4,6	4,5	-1,1
Työttömyys	1,9	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	-0,3
Korkomenot	0,5	0,4	0,8	3,2	4,8	6,5	8,5	8,0
Kokonaistulot	52,4	51,3	51,9	53,5	54,8	56,8	59,2	6,8
mistä omaisuustulot	2,5	3,1	3,7	5,4	6,8	8,8	11,0	8,5
mistä eläkkeistä perityt verot	2,8	2,8	2,8	2,6	2,5	2,6	2,7	-0,1
Nettoluotonanto ¹	-2,6	-1,8	-1,8	-2,5	-2,5	-2,8	-3,7	-1,1
mistä siirto työeläkerahastoihin	0,9	1,2	1,5	3,6	5,7	7,4	9,1	8,2
Julkisyhteisöjen velka	65,8	64,5	71,7	88,8	122,7	164,9	215,4	149,6
Julkisyhteisöjen varat, sulautettu	151,7	151,7	154,5	162,7	186,8	220,8	259,5	107,8
mistä työeläkerahastot, sulautettu	102,0	102,0	106,7	119,0	146,1	181,7	221,4	119,3

¹ Vuodesta 2030 lähtien suhdannekorjattu jäämä

Taulukko 30. Kestävyyslaskelman oletukset

	Oletukset, prosenttia					
	2025**	2030**	2040**	2050**	2060**	2070**
Työn tuottavuuden kasvu	0,8	1,3	1,5	1,5	1,5	1,5
BKT:n kasvu	1,3	1,2	1,5	1,3	1,3	1,3
Työvoimaosuudet						
Miehet (15–64-vuotiaat)	79,1	79,1	80,6	81,0	81,5	82,0
Naiset (15–64-vuotiaat)	77,4	78,2	80,5	81,7	82,1	82,4
Kaikki (15–64-vuotiaat)	78,3	78,6	80,5	81,3	81,8	82,2
Työttömyysaste	6,5	6,4	6,5	6,5	6,5	6,6
Vanhushuoltosuhte ¹	39,9	42,9	45,1	48,6	54,1	59,2
Inflaatio	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Julkisen velan reaalikorko	-1,2	-0,8	1,7	2,0	2,0	2,0
Työeläkevarojen reaalituotto	-1,2	2,8	3,5	3,5	3,5	3,5

¹ 65 vuotta täyttäneen väestön suhde 15-64 vuotiaaseen väestöön

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 31. Eräiden tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

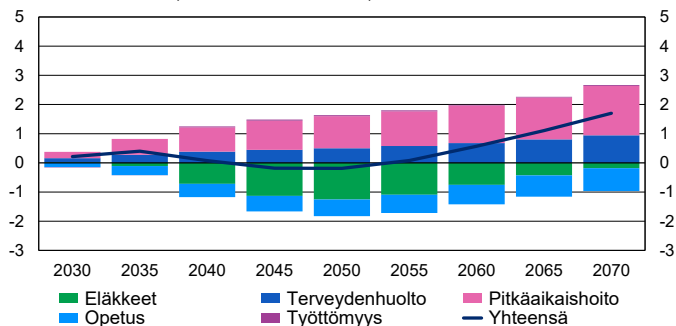
	Peruslaskelma (kevät 2022)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen, %-yks. ¹
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu vuosina 2026-2070	keskimäärin 1,5 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2026-2070	74,5 % v. 2026, josta nousee 76,5 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,3
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2026-2070	0%	+0,5 %-yks.	-1,9
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2026	-1,1%	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,45	+0,35 (= 1,7)	-0,2
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,4
50-vuotiaan elinajanodote (33,8 vuotta vuonna 2021)	Pitenee n. 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,6 v.)	-0,5
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,1
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,1
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2026-2070	2%	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaaliuuttoon (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaaliuotto (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,6

¹ Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön kesän 2020 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina).

² Alijäämä ilman korkomenoja

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2026, suhteessa BKT:hen, %

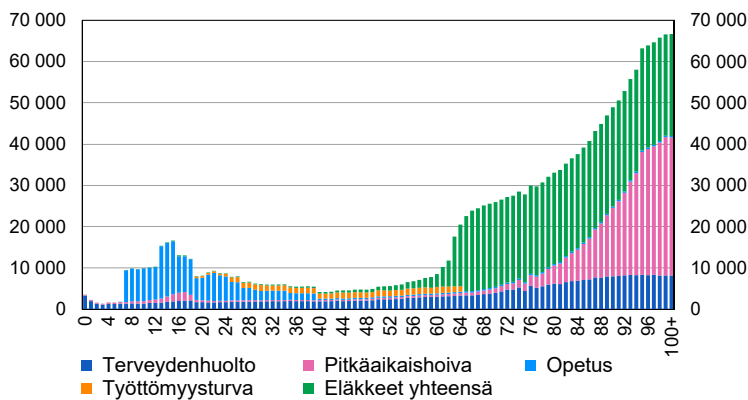
Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Ikäsidonnaiset menot ikäluokittain v. 2019

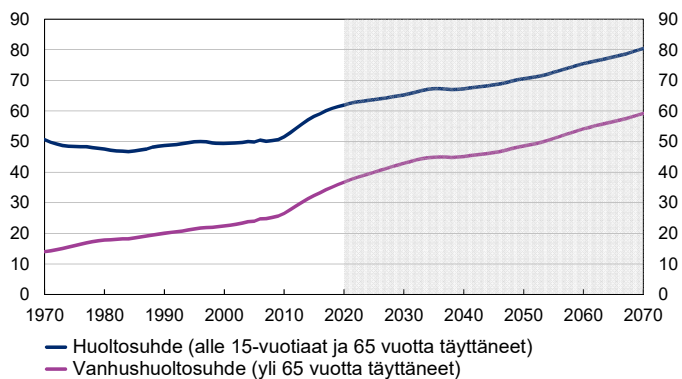
euroa henkeä kohden, keskiarvo

Lähde: STM:n kehittämä SOME-malli, VM

Huoltosuhte

henkeä sataa työkäistä kohden

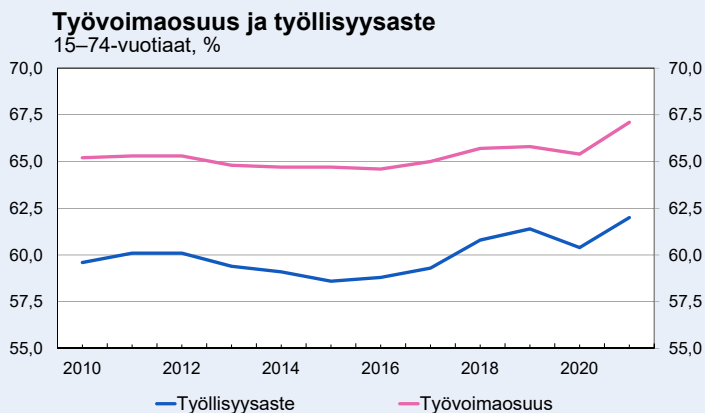
Lähde: Tilastokeskus, VM

Työvoiman voimakas kasvu nostaa arvioita pitkän aikavälin työllisyyskehityksestä

Työvoiman kasvu ennätyslukemiin viime vuonna on nostanut myös arvioita työllisyyden kehityksestä pitkällä aikavälillä. Viime vuonna nähdyn työvoiman kasvun taustalla ovat olleet talouden nopea palautuminen koronan aiheuttamasta taantumasta, osa-aikaisen työn yleistyminen ja eläkkeelle siirtymisen myöhentyminen. Lisäksi koronapandemian vaikutukset todennäköisesti heijastuvat edelleen työvoiman kysyntään ja tarjontaan. Se, missä määrin viime vuoden voimakas työvoiman kasvu jää pysyväksi, tarkentuu ajan myötä. Julkisen talouden kannalta työllisyyden kasvu on ollut suotuisaa. Osa-aikaisen työn yleistyminen kuitenkin vaikeuttaa tulkintaa työllisyyden ja julkisen talouden kestävyuden välillä. Mikäli osa-aikaisen työn yleistyminen vähentää keskimääräisiä työtunteja, korkean työllisyyden suotuisa vaikutus julkisen talouden kestävyteen voi jäädä todellisuudessa pienemmäksi.

Talouden elpyminen vahvistanut työllisyyttä

Koronapandemian vaikutukset työllisyyteen vaikuttavat jäävän pelättyä vähäisemmiksi. Vaikka pandemian seurauksena työttömien ja lomautettujen määrä kasvoi voimakkaasti, talouden nopea kasvu on tukenut työvoiman kysyntää. Työllisyyden voimakas kasvu on ollut seurausta erityisesti työvoiman ulkopuolelta tulevien työllistymisestä. Vuonna 2021 15–74-vuotiaiden työvoimaosuus kohosi 67,1 prosenttiin, kun vielä vuoden 2019 lopussa se oli 65,8 % (ks. kuvio alla). Samaan aikaan työttömyys on palautunut alkuvuonna lähelle pandemiaa edeltänyttä tasoa, mutta pitkäaikaistyöttömyys on huolestuttavasti kasvanut.

Lähde: Tilastokeskus, VM

Osa viime vuoden aikana nähdystä työllisyyden kasvusta johtuu suotuisasta suhdannetilanteesta. Koska työllisyyden kasvu on nyt ollut lähtöisin yksinomaan työvoiman ulkopuolelta, on myös mahdollista, että työntekijöitä poistuu myös työvoiman ulkopuolelle, kun talouden suhdanne hiipuu.

Pandemian vaikutukset työvoiman kysyntään eri toimialoilla

Pandemian vaikutukset heijastuvat todennäköisesti myös edelleen työmarkkinoilla, sillä rajoitustoimilla ja ihmisten käyttäytymisen muutoksilla on ollut epäsymmetrisiä vaikutuksia eri toimialojen työvoiman kysyntään ja tarjontaan.¹ Pandemia on vähentänyt työllisyyttä sellaisilla toimialoilla, joilla etätyö ei ole mahdollista, mikä on vaikuttanut kielteisesti erityisesti nuorempien ikäryhmien² ja ulkomaalaistaustaisten³ työllisyyteen. Pandemia on luultavasti vaikuttanut myös työvoiman tarjontaan. Yhtäältä työvoiman tarjonta on voinut vähentyä sellaisilla aloilla, joissa kontaktien vähentäminen on vaikeaa ja siten myös sairastumisen riski on korkea, mutta toisaalta etätyön yleistyminen on voinut lisätä työvoiman tarjontaa työn muututtua aikaisempaa joustavammaksi ajan ja paikan suhteen. Kuva pandemian pysyvistä vaikutuksista työmarkkinoihin ja työllisyyteen tarkentuu vasta, kun pandemia väistyy tai tautitilanne vakiintuu. Pandemian väistyminen ja rajoituksista luopuminen todennäköisesti parantavat työllisyyttä nuoria työllistävillä toimialoilla, kuten matkailu- ja ravintola-alalla. Etätyön yleistyminen voi myös johtaa pysyvään työvoiman tarjonnan lisäykseen joillain toimialoilla. Toisaalta pandemian aikana kasvanut pitkäaikaistyöttömien määrä uhkaa jäädä pitkään korkealle tasolle.

Eläkeiän nousu lisää työvoiman määrää

Rakenteelliset uudistukset, kuten eläkeuudistus, ovat lisänneet vanhempien ikäryhmien työvoimaan osallistumista. Vuodesta 2023 työttömyysturvan lisäpäivien asteittainen poistaminen parantaa myös jatkossa vanhempien ikäryhmien työllisyyttä. Viime vuonna eläkkeellesiirtymisiän odote⁴ nousi 0,5 vuodella vanhuuseläkeikärajan nousun ja alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden vähenemisen seurauksena. Suotuisa kehitys voi kuitenkin jäädä osittain väliaikaiseksi, sillä Eläketurvakeskuksen arvioiden mukaan eläkkeellesiirtymisikä todennäköisesti kääntyy laskuun kuluvana

1 Brinca, P., Duarte, J. B., & Faria-e-Castro, M. (2021). Measuring labor supply and demand shocks during COVID-19. *European Economic Review*, 139, 103901.

2 Brodeur, A., Gray, D., Islam, A., & Bhuiyan, S. (2021). A literature review of the economics of COVID-19. *Journal of Economic Surveys*, 35(4), 1007-1044.

3 Kaihovaara, A. (2022). Maahanmuuttaneiden työllisyys koronapandemiassa. *Työpoliittinen aikakauskirja*, 1/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-688-8>

4 Eläketurvakeskus. (2022, 9. helmi). Eläkkeellesiirtymisikä työeläkejärjestelmässä. <https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ja-ennusteet/tilastot/elakkeellesiirtymisika/>

vuonna⁵. Tämä on seurausta siitä, että työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrän ennakoitaan kääntyvän jälleen kasvuun. Lisäksi vanhuuseläkeikärajan nousu tasan 64 vuoteen v. 2022 voi lisätä vanhuuseläkkeelle siirtyvien määrää, kun koko ikäluokalla vanhuuseläkeikäraja tulee täyteen yhden kalenterivuoden aikana.

Osa-aikaisen työn osuus on kasvanut

Suhteessa pandemiaa edeltäneeseen aikaan osa-aikaisten työllisten määrä on kasvanut, kun samaan aikaan sekä miesten että naisten kokoaikainen työ on vähentynyt. Sekä jatkuvien että määräaikaisten osa-aikaisten työsuhteiden määrä kasvoi viime vuonna, mutta määräaikaisten työllisten määrä kasvoi suhteessa voimakkaammin. Osa-aikaisen työn voimakas kasvu viime vuonna voi osittain selittyä suotuisalla suhdannetilanteella.

Osa-aikatyön yleistyminen on osa jo vuosikymmenen jatkunutta pidemmän aikavälin kehitystä (ks. kuvio alla). Esimerkiksi eläkkeellä olevien työnteko, joka on usein satunnaista ja osa-aikaista, on tasaisesti yleistynyt viimeisen vuosikymmenen aikana⁶. Myös työttömyysturvan suojaosan väliaikainen nostaminen koronapandemian aikana on voinut lisätä kannustimia ottaa vastaan lyhytkestoista osa-aikaista työtä⁷. Osa-aikaisen työn osuuden kasvu merkitsee sitä, että palkansaajat tekevät keskimäärin vähemmän työtunteja kuin aikaisemmin (ks. kuvio alla). Näin ollen viime vuonna työntunteja kertyi koko kansantalouden tasolla vähemmän kuin ennen pandemiaa, vaikka työllisten määrä nousi ennätyslukemiin.

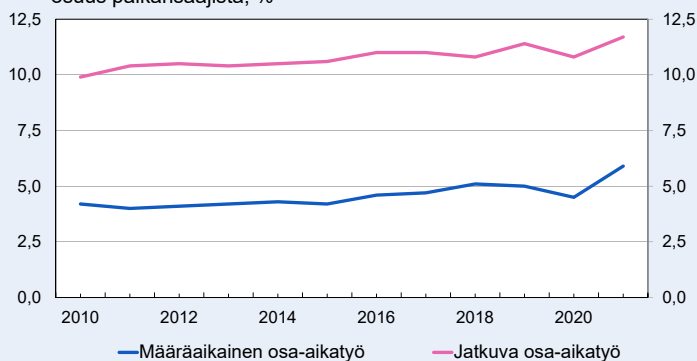
5 Paldanius, A. (2022). *Desimaaleista viis, kun suunta on oikea*. Eläketurvakeskus.

<https://www.etk.fi/blogit/desimaaleista-viis-kun-suunta-on-oikea/>

6 Kannisto, J. (2021). Eläkkeellä ja työssä: Tilasto eläkeläisten työnteosta vuosina 2007–2020. *Eläketurvakeskuksen tilastoja 15/2021*. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143548/elakkeella-ja-tyossa-2020.pdf>

7 Kauhanen, M, Ojala, S., Mäkinen, N., Kyyrä, T., & Pesola, H. (2022). Palvelujärjestelmän toiminta: osa-aikatyö, tilapäinen työ ja siirtymät kokoaikatyöhön. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:25*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-032-5>

Osa-aikaiset palkansaajat työsuhteen tyypin mukaan osuus palkansaajista, %

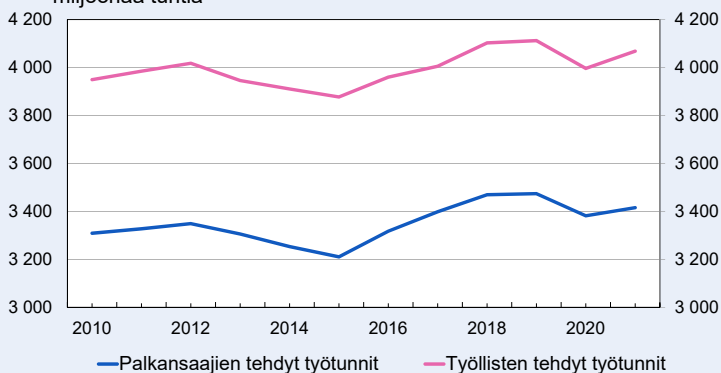

Lähde: Tilastokeskus, VM

Korkea työvoimaosuus heijastuu pitkän aikavälin työllisyysennusteeseen

Pitkän aikavälin arviot työvoimaan osallistumisasteen ja työllisyysasteen kehityksestä perustuvat Euroopan komission kehittämään kohorttisimulaatiomalliin (Cohort Simulation Model, lyh. CSM)⁸.

Työllisten ja palkansaajien tehdyt työtunnit miljoonaa tuntia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Menetelmä perustuu ikäryhmien keskimääräisiin työvoimaan tulo- ja poistumistodennäköisyyksiin viimeisen 10 vuoden ajalta ja arvioihin eläkeudistuksen vaikutuksesta vanhempien ikäryhmien työvoimaan

⁸ Valtiovarainministeriö (2021). Valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvaus. <https://vm.fi/menetelmakuvaus/>

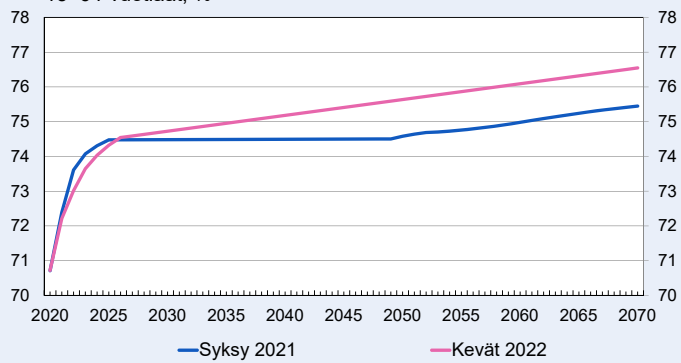
osallistumiseen. Työvoimaennuste jokaiselle ikäryhmälle saadaan projisoimalla viimeisimpiä vuosittaisia havaintoja eteenpäin tulo- ja poistumistodennäköisyyksien avulla.

Vuonna 2021 havaittu ennätysellisen korkea työvoiman osallistumisaste nostaa pitkän aikavälin osallistumisasteen lähtötaso ja 15-64-vuotiaiden työllisyysasteen oletetaan nousevan 76,5 prosenttiin v. 2070, kun syksyllä vastaava luku oli 75,4 % (ks. kuvio alla)⁹. Lisäksi pitkän aikavälin työllisyysennusteessa on ensimmäistä kertaa mukana Tilastokeskuksen viime syksynä julkaisema uusi väestöennuste. Mikäli työvoiman voimakas kasvu selittyy osin väliaikaisilla tekijöillä, työvoimaosuuden kääntyminen laskuun laskisi samalla ennustetta työllisyydestä pitkällä aikavälillä.

Osa-aikaisuuden yleistyminen vaikeuttaa kuitenkin tulkintaa työllisyyden ja julkisen talouden kestävyuden välillä. Työvoimatutkimuksessa työlliseksi määritellään sellainen henkilö, joka on tutkimusviikon aikana tehnyt työtä vähintään tunnin, joten osa-aikaista ja kokoaikaista työtä tekevät lasketaan samalla tavalla työllisiksi. Kestävyysvajelaskelmassa työvoimatutkimuksen määritelmän mukaiset työlliset oletetaan kokoaikaisiksi, joten laskelmassa osa-aikaisen työllisyyden osuuden kasvusta johtuva keskimääräisten työtuntien väheneminen voi yliarvioida talouden tuotantopotentiaalia pitkällä aikavälillä. Osa-aikaisen työn yleistyminen ja sen vaikutukset tuotantopotentiaaliin ja toisaalta maksettuihin etuisuuksiin vaativat siten yksityiskohtaisempaa tarkastelua julkisen talouden näkökulmasta. On kuitenkin selvää, että vähäisempi työpanos alentaa kokonaistuotantoa ja asettaa haasteita julkisen talouden kestävyuden turvaamisen kannalta.

⁹ Pitkän aikavälin työllisyysarviossa on myös siirrytty uuteen käytäntöön, jossa työllisyysasteelle ja työvoimaosuudelle oletetaan lineaarinen siirtymä keskipitkän aikavälin viimeisen ennustevuoden (t+4) ja pitkän aikavälin viimeisen ennustevuoden 2070 välillä aikaisemmin käytössä olleen 10 vuoden konvergenssi-periodin sijaan. Kestävyysvajelaskelman kannalta vain BKT:n kumulatiivisella kasvulla vuoteen 2070 mennessä on merkitystä, joten muutokset eivät vaikuta kestävyysvajearviointiin. Sen sijaan pidempi konvergenssi-periodi tarkoittaa sitä, että suhteellisen tasainen työvoiman määrän kasvu ei aiheuta projektioperiodilla suuria vaihteluita vuosittaisten BKT:n kasvuasteiden välillä.

Työllisyysaste
15–64-vuotiaat, %

Lähde: VM

Liitetaulukot

1. **Vuosien 2017–2021 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia**
2. **Kysynnän ja tarjonnan tase**
3. **Kansantalouden rahoitustasapaino**

Liitetaulukko 1. Vuosien 2017–2021 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2017-2021		Keskimääräiset ennustepoikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,5	1,2	0,3	1,7
BKT (arvo)	3,2	3,0	0,2	2,1
Yksityinen kulutus (arvo)	3,0	1,7	1,4	2,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,6	0,0	-0,6	1,2
Inflaatio	1,3	1,1	0,3	0,7
Palkkasumma	2,6	2,8	-0,2	2,0
Työttömyysaste	7,7	7,6	0,1	0,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	48,7	48,1	0,6	4,3
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,0	-2,6	0,6	1,5
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,9	-2,1	0,2	2,0

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustepoikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustepoikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote markkinahintaan	240 097	237 995	252 934	265 418	275 851	284 979
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	95 283	84 537	97 881	115 496	121 995	130 252
Kokonaistarjonta	335 135	322 532	350 815	380 914	397 846	415 231
Tavaroiden ja palvelujen vienti	95 657	85 104	98 474	114 924	122 318	131 510
Kulutus	181 716	179 310	188 751	199 534	205 838	211 830
yksityinen	126 081	121 502	127 838	135 295	140 503	145 034
julkisen	55 635	57 808	60 913	64 238	65 336	66 796
Investoinnit	57 122	57 553	59 070	62 320	65 381	67 857
yksityiset	46 636	45 875	48 591	50 600	52 698	55 297
julkiset	10 486	11 678	10 479	11 721	12 683	12 560
Kysyntäerät yhteensä	335 135	322 751	348 778	378 877	395 809	413 194
	Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote markkinahintaan	229 596	224 316	232 110	235 588	239 544	243 053
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	90 769	84 739	89 261	91 622	94 972	98 986
Kokonaistarjonta	308 116	315 783	320 670	326 501	333 940	341 661
Tavaroiden ja palvelujen vienti	91 624	84 777	88 725	90 472	94 467	99 241
Kulutus	175 930	171 165	176 559	180 191	181 832	183 583
yksityinen	121 753	116 767	120 435	122 845	124 957	126 850
julkisen	54 186	54 420	56 147	57 368	56 914	56 786
Investoinnit	52 293	52 123	52 753	53 929	55 474	56 586
yksityiset	42 528	41 290	43 178	43 553	44 474	45 891
julkiset	9 770	10 863	9 559	10 375	11 008	10 689
Kysyntäerät yhteensä	308 116	315 783	320 670	326 501	333 940	341 661

Liitetaulukko 3. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2017	2018	2019	2020	2021
	suhteessa BKT:hen, %				
Bruttoinvestoinnit	23,3	24,1	23,8	24,2	23,4
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,9	7,1	7,0	7,0	7,1
yritykset ja rahoituslaitokset	12,4	12,6	12,4	12,2	12,1
julkisyhteisöt	4,1	4,3	4,4	4,9	4,1
Bruttosäästäminen ¹	23,3	23,5	23,8	25,2	25,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,6	3,9	4,7	7,2	4,9
yritykset ja rahoituslaitokset	16,3	16,2	15,7	18,7	19,4
julkisyhteisöt	3,3	3,4	3,4	-0,7	1,6
Rahoitusylijäämä	-0,7	-1,8	-0,2	0,8	0,8
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,5	-3,3	-2,5	0,0	-2,4
yritykset ja rahoituslaitokset	3,4	2,4	3,2	6,2	6,6
julkisyhteisöt	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5	-2,6
Tilastollinen ero	0,0	-0,0	0,0	-0,1	0,8

¹ Ml. pääomansiirrot, netto

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-223-9 (pdf)

Huhtikuu 2022